

Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)

By

Thailand Development Research Institute (TDRI)

Submitted to

The Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning by GIZ Office Bangkok

31 August 2022

รายชื่อคณะผู้วิจัย

รายชื่อคณะผู้วิจัย

ดร. กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงค์	หัวหน้าทีมวิจัย
ดร. ภาวิญญ์ เถลิงศรี	ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศสภาพและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
นายกัญญาภัค เกาศรี	นักวิจัย และผู้ประสานงานโครงการ
นางสาวภาตรี วิชुरชาติ	นักวิจัย
นางลูกจันทร์ ปิ่นแก้ว	เลขานุการโครงการ

กิติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยโครงการ Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP) ขอขอบพระคุณสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) และองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ที่ได้สนับสนุนให้เกิดโครงการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกท่าน ทั้ง UNDP Thailand WHO Thailand กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มูลนิธิรักษ์ไทย และ Collaborating Center for Clean Air and Climate Change มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ฯลฯ ที่สละเวลาเข้าร่วมการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder consultation) และร่วมแบ่งปันข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัย

คณะผู้วิจัย

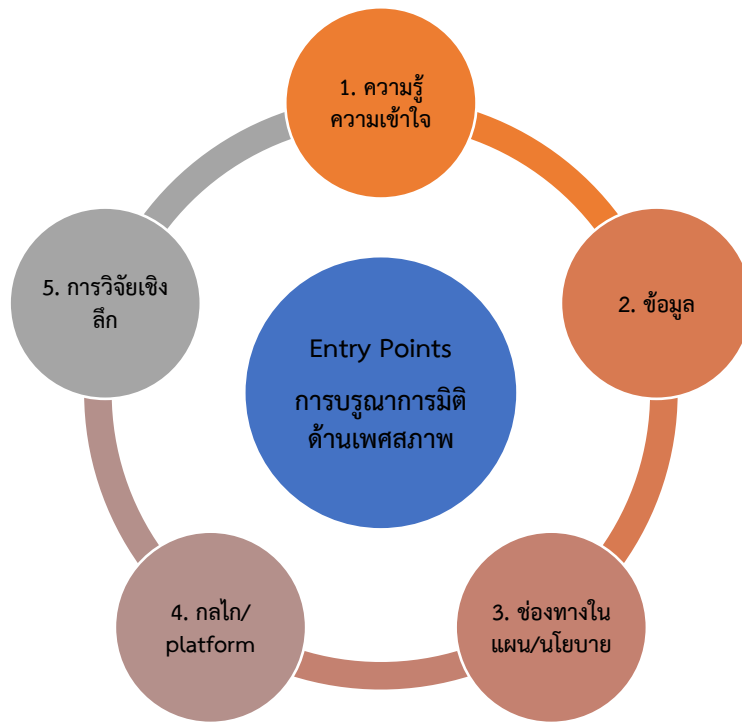
31 สิงหาคม 2565

บทสรุปผู้บริหาร

การวิจัยเรื่อง Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP) ดำเนินการวิจัยโดยฝ่ายนโยบายด้านภูมิอากาศและการพัฒนาสีเขียว สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ร่วมกับองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (1) เพื่อทำการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านเพศสภาพในประเทศไทย โดยอยู่บนพื้นฐานของรายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ (2) เพื่อทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศสภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ (3) เพื่อกำหนดนิยามสำหรับคำว่า Gender ในบริบทของประเทศไทยและในมิติของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (4) เพื่อทบทวน 3 ประเทศที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการบูรณาการประเด็นเพศสภาพไว้ในนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (5) เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสถาบันที่มีอยู่ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มิติเพศสภาพ รวมถึงมิติทางการเงินที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย และ (6) เพื่อพัฒนาแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จุดเริ่มต้นในการบูรณาการประเด็นเพศสภาพไว้ในนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ช่องว่าง อุปสรรคและความต้องการของสถาบันและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมิติเพศสภาพ ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารเป็นวิธีการผนวกกับการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Gender-sensitive consultation) ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม 2565 – 31 สิงหาคม 2565

ผลการศึกษาสำคัญโดยสรุป จากการทบทวนค่านิยมและสถานการณ์ด้านเพศสภาพในบริบทประเทศไทย ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศในมิติเพศสภาพ นโยบายและแผนรวมถึงกลไกเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศสภาพ ชี้ให้เห็นว่า คำว่า Gender มีคำแปลภาษาไทย 2 คำที่ใช้สื่อสารกันอยู่คือ เพศสภาพและเพศภาวะ ซึ่งมีนัยของความหมายที่คล้ายคลึงกัน ประเด็นด้านเพศสภาพไม่ใช่แค่เรื่องความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมทางเพศเชิงกายภาพ (Sex) ระหว่างหญิงกับชายเท่านั้น แต่เป็นความแตกต่างทางสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เชื้อชาติ วัฒนธรรม พื้นที่ ฯลฯ ระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะกลุ่มนั้น ๆ จะมีเพศสภาพที่เป็นหญิง ชาย หรือเพศสภาพอื่น ๆ ดังนั้น การบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีผลกระทบในวงกว้างกับประชากรหลากหลายกลุ่ม ที่อาศัยอยู่หลากหลายพื้นที่ของประเทศไทย จำเป็นต้องมีจุดตั้งต้น (Entry point) ดังต่อไปนี้

รูป ส-1 จุดตั้งต้นในการบูรณาการมิติเพศสภาพในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ

1. การสร้างความรู้และความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมิติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ ที่สำคัญ ซึ่งอาจทับซ้อนกันอยู่ (Multiple layers of socio-economic/political conditions) และส่งผลต่อความเปราะบาง (Vulnerability) ความเหลื่อมล้ำ (Equity) และความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) ดังนั้น ควรพิจารณานำมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเหล่านี้มาประกอบหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบาง อ่อนไหว และเสี่ยงสูงต่อปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือการจำแนกกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพ (Potential) ในการสนับสนุนด้านลดก๊าซเรือนกระจก (Mitigation) ซึ่งประชากรเหล่านี้ อาจถูกมองข้ามไปในกระบวนการจัดทำแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2. ข้อมูลที่จำเป็นต่อการจำแนกกลุ่มประชากรต่าง ๆ

ข้อมูลทีนอกเหนือจากการจำแนกตามเพศสรีระ (Sex) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินความเปราะบางสำหรับการจัดทำนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จุดตั้งต้นในการพัฒนาข้อมูลอาจเริ่มจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดเก็บข้อมูล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่าง ๆ ผ่านการดำเนินการ

โครงการนำร่อง (Pilot project) ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อทดลองกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่เป็น การเก็บข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้สำหรับการวางแผน เป็นต้น

3. ช่องทางในแผน/นโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เชื่อมโยงกับมิติเพศสภาพ

จุดตั้งต้นในการบูรณาการมิติด้านเพศสภาพอาจเริ่มจากช่องทางในแผนที่มีอยู่ในปัจจุบันที่เชื่อมโยงกับมิติด้านประชากร (Human dimension) แม้ว่าจะไม่ได้เชื่อมโยงกับมิติด้านเพศสภาพโดยตรงก็ตาม แต่แผนที่มีอยู่ในปัจจุบันได้เปิดช่องในการพิจารณาและวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มประชากรต่าง ๆ ไว้ โดยให้คำนึงถึงปัจจัยด้านสถานภาพทาง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม (Multiple lens) ของแต่ละกลุ่มประชากร เช่น แนวทางและมาตรการในสาขาการสาธารณสุขและการตั้งถิ่นฐาน ภายใต้แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับมิติด้านประชากรกลุ่มต่าง ๆ ค่อนข้างมาก จุดตั้งต้นควรเริ่มจากการหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและตกลงกันเกี่ยวกับคำนิยามของกลุ่มคนเปราะบาง (Vulnerable groups) โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านสถานภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของกลุ่มประชากรหญิง/ชาย อาจจะทำเป็นเมตริกซ์ความเปราะบาง (Vulnerability matrix) ที่นำประเด็นด้านเพศสภาพและสถานภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมาพิจารณาควบคู่กันหรือซ้อนทับกัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดลำดับความสำคัญและเลือกปัญหาที่จะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางและมาตรการ เป็นต้น

4. กลไกหรือแพลตฟอร์มที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การทำความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับนิยามของคำว่า Gender การจัดเก็บข้อมูลที่สะท้อนมิติเพศสภาพหรือการหาแนวทางบูรณาการมิติเพศสภาพเข้าไปในช่องทางต่าง ๆ ของแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ หรือแผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ จำเป็นต้องมีกลไกหรือแพลตฟอร์มในการประสานงานและการหารือ เพื่อที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองอย่างต่อเนื่อง จุดตั้งต้นสำหรับเรื่องนี้ อาจเริ่มจากกลไกที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน เช่น คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพ โดยอาจพิจารณาเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอีกด้านหนึ่งเข้ามาร่วมหารือด้วย อาทิเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพเข้าประชุมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดทำแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น อีกแนวทางหนึ่งคือ การสร้างแพลตฟอร์มที่ครอบคลุมหน่วยงาน สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ รวมถึงตัวแทนกลุ่มประชากรต่าง ๆ เข้ามาร่วมหารือโดยตรงเพื่อเป็นการนำร่องในการบูรณาการ มิติเพศสภาพ โดยอาจขอรับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศ ซึ่งมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณ มาเป็นหน่วยประสานงานบริหารจัดการ และสนับสนุนด้านงบประมาณ

5. การวิจัยเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงระหว่าง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศสภาพในบริบทประเทศไทย

การกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนและมาตรการที่จะแก้ไขปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อกลุ่มประชากรเพศสภาพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็กผู้หญิง แม่เลี้ยงเดี่ยว สตรีมีครรภ์ สตรีสูงอายุ ผู้พิการเพศหญิง เกษตรกรเพศหญิงไร้ที่ทำกิน แรงงานข้ามชาติเพศหญิง ฯลฯ จำเป็นต้องอิงกับข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ผ่านการวิจัยเชิงลึกอย่างรอบด้าน เพื่อให้เห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับระดับความเปราะบางและความอ่อนไหวต่อปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และนัยยะที่มีต่อความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกัน หากประเทศไทยต้องการผนวกมิติเพศสภาพเข้าไปในการจัดทำแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างจริงจังจำเป็นต้องสร้างฐานงานวิจัยด้านนี้อย่างเป็นระบบ โดยจุดตั้งต้นสำคัญอาจเริ่มจากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ช่องว่างและความต้องการ (Gap and need analysis) จัดลำดับความจำเป็น (Prioritization) และเสริมสร้างขีดความสามารถในการวิจัยประเด็นเพศสภาพของสถาบันวิจัยต่าง ๆ มูลนิธิ องค์กรภาคเอกชน เพื่อให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งในการสนับสนุนการวิจัยเชิงลึกสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในอนาคตต่อไป

Executive Summary

The project “Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)” was conducted by the Department of Climate Policy and Green Development within the Thailand Development Research Institute (TDRI). The project was supported by funding from the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP) together with the German International Cooperation Agency (GIZ).

The project objectives were as follows: (1) to conduct an in-depth analysis of the gender situation in Thailand based on the Gender Analysis Report provided by GIZ; (2) to conduct a literature review on the link between climate change and gender dimensions, both in Thailand and abroad; (3) to provide a definition for the word “gender” appropriate for Thailand under the context of climate change; (4) to review the best practices of three countries that have successfully mainstreamed gender issues into their climate change policies and plans; (5) to analyze existing institutional structures related to gender and climate change, including finance, and (6) to develop a stakeholder map and conduct a gender-sensitive stakeholder consultation on the project findings. These findings include possible entry points for mainstreaming gender issues into climate change policies and plans, and the gaps, barriers and institutional needs that exist. This project took place from 12 July 2022 to 31 August 2022.

The key findings include the Thai definition and context of gender, the impacts of climate change on different gender groups, and policies, plans, and institutional mechanisms related to climate change and gender. The word “gender” in Thai has two main equivalents, “เพศสภาพ” and “เพศภาวะ” which are used interchangeably. Gender issues are not just about the inequality or disparity between women and men, but also other issues such as economic, social, political, racial, cultural, geographical differences between population groups. Therefore, integrating gender perspectives into climate change policies with broad impacts on multiple population groups require the following entry points:

Figure 1 Entry points for the integration of gender dimensions in climate change policies and plans

1. Increasing knowledge and understanding between different government departments and agencies

Government agencies, the private sector, NGOs, civil society organizations, and stakeholders should be informed and knowledgeable on how the intersection between economic, social, and political dimensions, among others, may overlap and affect the level of vulnerability, equity, and equality borne by different population groups. These socio-economic and political dimensions should be considered in the basic criteria used to classify vulnerable, vulnerable, and high-risk populations in the context of climate change, as well as populations with the potential to help mitigate greenhouse gas emissions, as they can often be overlooked in the process of climate change policy planning.

2. Information necessary to classify different population groups

This information includes disaggregated data on sex and other traits, identifying stakeholders, and vulnerability assessments. The entry point for developing this data could be cooperation between agencies involved in data collection, agencies responsible for coordinating climate change action, and agencies working on adaptation. Together, they could

work on pilot projects sponsored by international organizations to try to determine the scope of necessary information, data storage, and the use of data for planning, etc.

3. Channels in climate change plans/policy linked to gender dimensions

The entry point for gender mainstreaming may begin through existing channels in current policies that are linked to human dimensions, even if they do not link directly to gender. These existing plans have opened channels through which we can consider and analyze the difference in population groups by taking into account political, economic, and social factors. For example, guidelines and measures under the public health and human settlement sectors under the National Adaptation Plan already have strong considerations for different population groups. The start can include discussion between relevant agencies to consider and settle on a common definition and classification for vulnerable groups which account for social, economic, and political factors. Gender considerations can be assessed using a vulnerability matrix which combines the aforementioned factors in order to help prioritize problems for future development of guidelines and policies.

4. Mechanisms or platforms that promote stakeholder engagement

A consistent understanding of the definition of gender, the collection and disaggregation of gender-sensitive data, and the integration of gender dimensions into climate change and greenhouse gas reduction policies need mechanisms and platforms for coordination and discussion. To promote the participation of stakeholders in the continuous exchange of opinions and views, the entry point for this could be from existing mechanisms such as committees, boards, or working groups on climate change or gender. They may invite agencies related to either issue to participate in discussions, such as inviting gender-related agencies to attend meetings with agencies responsible for climate change plans and policies. Another way is to create a platform that encompasses agencies, institutions and organizations, including representatives of various demographic groups, to directly discuss and guide the integration of gender dimensions. These pilot attempts could be supported by international development organizations that are flexible in both personnel and budget.

5. In-depth research on the link between climate change and gender dimensions in the Thai context

Formulating plans and measures to effectively address climate change problems that affect different gender groups, such as girls, female farmers, and women who are single mothers, pregnant, elderly, disabled, homeless, and migrants, need to be based on facts or empirical data. In-depth research can illustrate the degree of vulnerability and susceptibility

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

of these groups to climate change factors and its implications on inequality. If Thailand wants to seriously integrate the gender dimension in its climate change-related plans and policies, it needs to build a systematic research base in this area. An important entry point may be to gather relevant analysis on gaps and needs, give the issues priority, and strengthen the research capacity of research institutes, foundations, and non-governmental organizations to provide a strong foundation to support in-depth research for relevant government agencies in the future.

กิติกรรมประกาศ	i
บทสรุปผู้บริหาร	iii
Executive Summary	vii
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 กรอบแนวคิดการศึกษา	4
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการวิจัย	6
บทที่ 2 นิยามของคำว่า Gender ในบริบทของประเทศไทยและสถานการณ์	
ด้านความเท่าเทียมทางเพศในประเทศไทย.....	9
2.1 นิยามคำว่า “เพศภาวะ”	9
2.2 นิยามคำว่า “เพศสภาพ”	9
2.3 การวิเคราะห์นิยามของคำว่า “Gender”	10
2.3.1 นิยาม “Gender” ในบริบทของประเทศไทย	10
2.3.2 นิยาม “Gender” ภายใต้บริบทของโครงการนี้	11
2.4 การวิเคราะห์เพศสภาพผ่าน Multiple Lens	11
2.5 บทบาทหญิงชายแบบดั้งเดิม	12
2.6 สถานการณ์ความเท่าเทียมทางเพศในประเทศไทย	13

	หน้า
บทที่ 3 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพ.....	17
3.1 การทบทวนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพ.....	17
3.1.1 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	17
3.1.2 การมีส่วนร่วมของกลุ่มเพศสภาพต่าง ๆ ในการลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจก (Mitigation).....	18
3.1.3 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพ (Climate Change Adaptation)	19
3.2 การทบทวนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพ ในบริบทของประเทศไทย	19
3.2.1 กรณีศึกษาการประเมินความเปราะบางและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย.....	19
3.2.2 กรณีศึกษาผลกระทบของสึนามิต่อผู้หญิง	22
3.2.3 กรณีศึกษาชุมชนเม็กดำ จังหวัดมหาสารคาม	23
บทที่ 4 ทบทวนนโยบายและแผนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ	25
4.1 การทบทวนนโยบายและแผนระดับต่าง ๆ ของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ	25
4.1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี.....	26
4.1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (18) การเติบโตอย่างยั่งยืน.....	26
4.1.3 แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) (6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	27
4.1.4 (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570).....	27
4.1.5 แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 – 2593.....	28
4.1.6 แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ	32
4.1.7 แผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านสาธารณสุข ระยะที่ 1 พ.ศ. 2563 – 2573.....	41

	หน้า
4.1.8	แผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ. 2564 – 2573 45
4.1.9	แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565)..... 47
4.2	ทบทวนกลไกเชิงสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 50
4.3	สรุปช่องว่างเชิงนโยบายและแผนและช่องว่างเชิงสถาบันในการขับเคลื่อนประเด็น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพของประเทศไทย 52
บทที่ 5	สถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพและตัวอย่างที่ดีในการบูรณาการมิติ ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในแผนหรือนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 55
5.1	การทบทวนสถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในบริบทของประเทศไทย 55
5.1.1	ระดับ Meta: บรรทัดฐานและบทบาทดั้งเดิมของผู้หญิงและผู้ชาย 55
5.1.2	ระดับ Macro: ข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายและนโยบายระดับชาติ 56
5.1.3	ระดับ Meso: โครงสร้างเชิงสถาบัน (Institutions) 57
5.1.4	ระดับ Micro: กลุ่มเป้าหมาย 58
5.1.5	สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากรายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ 59
5.2	การทบทวนตัวอย่างที่ดี (Best practices) ในการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือ เพศสภาพเข้าสู่กระบวนการเชิงนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 59
5.2.1	แนวคิดการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในกระบวนการเชิงนโยบาย 60
5.2.2	กรอบการสร้างนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อตอบสนอง ต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ 61
5.2.3	ประเทศไลบีเรีย 64
5.2.4	ประเทศมาลาวี 66
5.2.5	ประเทศฟิลิปปินส์ 69
5.2.6	สรุปข้อค้นพบและบทเรียนจากประเทศตัวอย่างที่ดี 72

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

	หน้า
บทที่ 6 แผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	75
6.1 แผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping).....	75
6.2 การหารือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder consultation).....	78
บทที่ 7 ข้อเสนอแนะแนวทางในการบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนและนโยบาย ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	81
7.1 ภาพรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดตั้งต้น (Entry point) ในการบูรณาการมิติเพศสภาพ.....	81
7.2 รายละเอียดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดตั้งต้น (Entry point) ในการบูรณาการมิติเพศสภาพ	82
7.2.1 ความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ	83
7.2.2 ข้อมูลที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มประชากรต่าง ๆ	83
7.2.3 ช่องทางในแผนหรือนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ.....	84
7.2.4 กลไก/แพลตฟอร์มที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	86
7.2.5 การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และมิติด้านเพศสภาพในบริบทของประเทศไทย	86
เอกสารอ้างอิง	89
ภาคผนวก: สรุปประเด็นจากการประชุม Stakeholder Consultation	93

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	แผนปฏิบัติงานวิจัยระหว่างวันที่ 12 กรกฎาคม 2565 – 31 สิงหาคม 2565..... 7
ตารางที่ 2.1	บทบาทหญิงชายแบบดั้งเดิมในสังคม 13
ตารางที่ 3.1	ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในพื้นที่ศึกษา..... 21
ตารางที่ 4.1	สรุปแนวทางและมาตรการรายสาขา ภายใต้แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ และแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับมิติเพศสภาพ 34
ตารางที่ 4.2	สรุปกลยุทธ์ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านสาธารณสุข และความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ 42
ตารางที่ 4.3	สรุปมาตรการรายสาขา แผนที่น่าทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย 45
ตารางที่ 4.4	สรุปกลยุทธ์ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรีระยะที่ 1 และความเชื่อมโยงกับมิติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 49
ตารางที่ 5.1	สรุปข้อค้นพบจากประเทศตัวอย่างตามกรอบการกำหนดนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ..... 73
ตารางที่ 6.1	แผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่เกี่ยวข้องกับด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในประเทศไทย..... 77
ตารางที่ 6.2	หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุม 79
ตารางที่ 7.1	ตัวอย่างการจัดทำเมตริกซ์ความเปราะบาง..... 85

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 1.1	กรอบการพิจารณาสำหรับการวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายและโครงสร้างเชิงสถาบัน	5
รูปที่ 1.2	กรอบการจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	6
รูปที่ 1.3	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยภาพรวม	7
รูปที่ 2.1	ดัชนี Global Gender Gap Index ปี 2022 สำหรับประเทศไทย	14
รูปที่ 4.1	กลไกเชิงสถาบันด้านนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ.....	51
รูปที่ 4.2	กลไกเชิงสถาบันด้านการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ	52
รูปที่ 4.3	สรุปช่องว่างเชิงนโยบายและช่องว่างเชิงสถาบันในการขับเคลื่อนประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพของประเทศไทย.....	52
รูปที่ 5.1	กรอบการสร้างนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ.....	63
รูปที่ 5.2	รายชื่อประเทศที่มีการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	63
รูปที่ 5.3	เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา Philippines NDC 2021	71
รูปที่ 5.4	จุดเริ่มต้นและกิจกรรมในกระบวนการจัดทำแผน NAP ที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ	74
รูปที่ 6.1	กรอบการจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	76
รูปที่ 6.2	การประชุมรับฟังความคิดเห็นในหัวข้อ Gender Analysis for Climate Policy in Thailand.....	78
รูปที่ 7.1	จุดตั้งต้น (Entry Point) ในการบูรณาการมิติด้านเพศสภาพในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	82

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพของมนุษย์ ระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความมั่นคงด้านอาหาร ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในเชิงลึก จะพบว่าประชากรกลุ่มต่าง ๆ หรือกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่เท่าเทียมกัน เช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพต่าง ๆ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น งานศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ ในเชิงกายภาพ เนื่องจากระบบภูมิคุ้มกันและระบบประสาทของเด็กยังพัฒนาไม่เต็มที่ ซึ่งหากประสบปัญหาสุขภาพจากการอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือสาเหตุอื่น ๆ ก็อาจเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบตลอดชีวิต (Lifelong effects) ในเชิงพฤติกรรม เนื่องจากเด็กมักจะชอบเล่นในพื้นที่กลางแจ้ง ซึ่งส่งผลให้เด็กเปิดรับและเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากมลพิษและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สำหรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพต่าง ๆ พบว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอาจซ้ำเติมความไม่เท่าเทียมทางเพศซึ่งอาจเป็นปัญหาที่มีอยู่แล้วเป็นทุนเดิมในหลายประเทศ ผู้หญิงในหลายประเทศพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติสูง ทั้งทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ เชื้อเพลิง ฯลฯ ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะภัยแล้งที่มีแนวโน้มเกิดบ่อยครั้งขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้นอาจส่งผลทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ต้องพยายามมากขึ้นและทำงานหนักขึ้นเพื่อที่จะดำรงชีพ

การศึกษานี้เน้นวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ กุญแจสำคัญในการทำความเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเพศภาวะหรือเพศสภาพกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคือข้อสังเกตที่ว่า บทบาททางสังคม ความคาดหวัง และโอกาส ทั้งของผู้หญิงและผู้ชายนั้นแตกต่างกันในทุกระดับ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าผลลัพธ์ต่าง ๆ ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายนั้นแตกต่างกัน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศเกษตรกรรม ซึ่งผู้หญิงยังต้องเผชิญกับอุปสรรคทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ โดยอุปสรรคเหล่านี้จำกัดขีดความสามารถของผู้หญิงในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ถูกกีดกันออกจากกระบวนการตัดสินใจ และขาดโอกาสในการถือครองสินทรัพย์ เข้าถึงเงินออม และมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ผู้หญิงและเด็กหญิงส่วนใหญ่มักจะถูกมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการดูแลบ้านเรือน ซึ่งบทบาทดังกล่าวทำให้เกิดข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายหรือขาดความคล่องตัวในการย้ายหรืออพยพเมื่อเกิดภัยพิบัติหรือเหตุการณ์สภาวะอากาศสุดขั้ว (Extreme weather events) โดยปัจจัยที่กล่าวถึงข้างต้นมีส่วนทำให้ผู้หญิงและเด็กหญิงมีความเปราะบางเพิ่มขึ้นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งในแง่ของการเปิดรับและความสามารถในการปรับตัวต่อ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ จากงานศึกษาในต่างประเทศพบว่าประมาณ 2 ใน 3 ของกำลังแรงงานภาคการเกษตรในประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกเป็นผู้หญิง เมื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกระทบต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ประสบปัญหาการสูญเสียรายได้และอาหาร นอกจากนี้ ผู้หญิงยังมีความเปราะบางมากในยามที่เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ผู้หญิงไม่ได้มีฐานะและสิทธิเท่ากับผู้ชาย ผู้หญิงจำนวนมากเสียชีวิตเมื่อเกิดภัยพิบัติ

หญิงตั้งครรภ์เป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะจากโรคที่มีแมลงเป็นพาหะ เช่น โรคมาลาเรีย ไข้เลือดออก และไข้ซิกา เป็นต้น ซึ่งการเป็นโรคเหล่านี้ระหว่างตั้งครรภ์อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดการแท้งบุตรและภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ได้ นอกจากนี้ การทำกิจกรรมกลางแจ้งขณะที่อุณหภูมิสูงเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการคลอดก่อนกำหนด เมื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้อุณหภูมิสูงขึ้น ปริมาณน้ำฝนและความชื้นมีการเปลี่ยนแปลง อาจส่งผลทำให้สภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการขยายพันธุ์ของแมลง ทำให้เกิดการระบาดของโรคที่มีแมลงเป็นพาหะ และเพิ่มความเสี่ยงต่อสุขภาพของแม่และเด็ก

จากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดข้อสังเกตว่าการคำนึงถึงประเด็นด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender-sensitive perspectives) ในกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นสิ่งจำเป็น โดยครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไปจนถึงการพัฒนามาตรการเพื่อจัดการกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้วยเหตุนี้ การกำหนดนโยบาย แผน และแนวทาง/มาตรการในการลดผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติทางเพศภาวะหรือเพศสภาพด้วย จึงเป็นที่มาของการศึกษานี้ ซึ่งต้องการวิเคราะห์นโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ ทั้งระดับประเทศและนานาชาติ และต้องการค้นหาและระบุจุดตั้งต้น (Entry points) สำหรับการบูรณาการประเด็นทางด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อทำการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในประเทศไทย โดยอยู่บนพื้นฐานของรายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ
- 2) เพื่อทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 3) เพื่อกำหนดนิยามสำหรับคำว่า Gender ในบริบทของประเทศไทยและในมิติของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- 4) เพื่อทบทวน 3 ประเทศที่เป็นตัวอย่างที่ดี (Best practices) ในการบูรณาการประเด็นเพศภาวะหรือเพศสภาพไว้ในนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 5) เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสถาบันที่มีอยู่ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ รวมถึงมิติทางการเงินที่เกี่ยวข้อง ในประเทศไทย
- 6) เพื่อพัฒนาแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping) จุดเริ่มต้น (Entry points) ในการบูรณาการประเด็นเพศภาวะหรือเพศสภาพไว้ในนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ช่องว่าง (gaps) อุปสรรค (barriers) และความต้องการ (needs) ของสถาบันและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก

1.3 ขอบเขตการวิจัย

- 1) การวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในประเทศไทย โดยใช้รายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ เป็นฐานในการวิเคราะห์ และมุ่งเน้นไปที่นโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (โดยเฉพาะของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)) ตลอดจนแนวทางที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงและพัฒนา
- 2) การวิจัยเอกสารและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 3) การทบทวนวรรณกรรมเพื่อกำหนดนิยามสำหรับคำว่า Gender ในบริบทของประเทศไทยและในมิติของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 4) การทบทวน 3 ประเทศที่เป็นตัวอย่างที่ดี (Best practices) ในการบูรณาการประเด็นเพศภาวะหรือเพศสภาพไว้ในนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐาน กรอบการดำเนินงาน หรือแนวทางการปฏิบัติสากลที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย เช่น SDG5 ISO26000
- 5) การทบทวนนโยบายและแผน และวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสถาบันที่มีอยู่ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ รวมถึงมิติทางการเงินที่เกี่ยวข้อง ในประเทศไทย
- 6) การพัฒนาแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping) จุดเริ่มต้น (Entry points) ในการบูรณาการประเด็นเพศภาวะหรือเพศสภาพไว้ในนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ช่องว่าง (gaps) อุปสรรค (barriers) และความต้องการ (needs)

ของสถาบันและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก

- 7) การหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder consultation) (ถ้ามี) เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender situation) หรือรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับผลการศึกษา
- 8) การนำเสนอผลการศึกษาต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ GIZ

1.4 กรอบแนวคิดการศึกษา

1) การวิเคราะห์สถานการณ์เพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender situation) ในประเทศไทย

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะใช้เอกสารรายงานการวิเคราะห์เพศสภาพของ GIZ หรือ Gender Analysis Report เป็นฐานในการทบทวนสถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ ประกอบกับเอกสารจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

2) การวิจัยเอกสารและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ในส่วนนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมและงานศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผลของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่กระทบต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพต่าง ๆ โดยคณะผู้วิจัยจะทำการทบทวนเอกสารทั้งในประเทศไทยและงานศึกษาในต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของ UN Women (2022) เป็นต้น

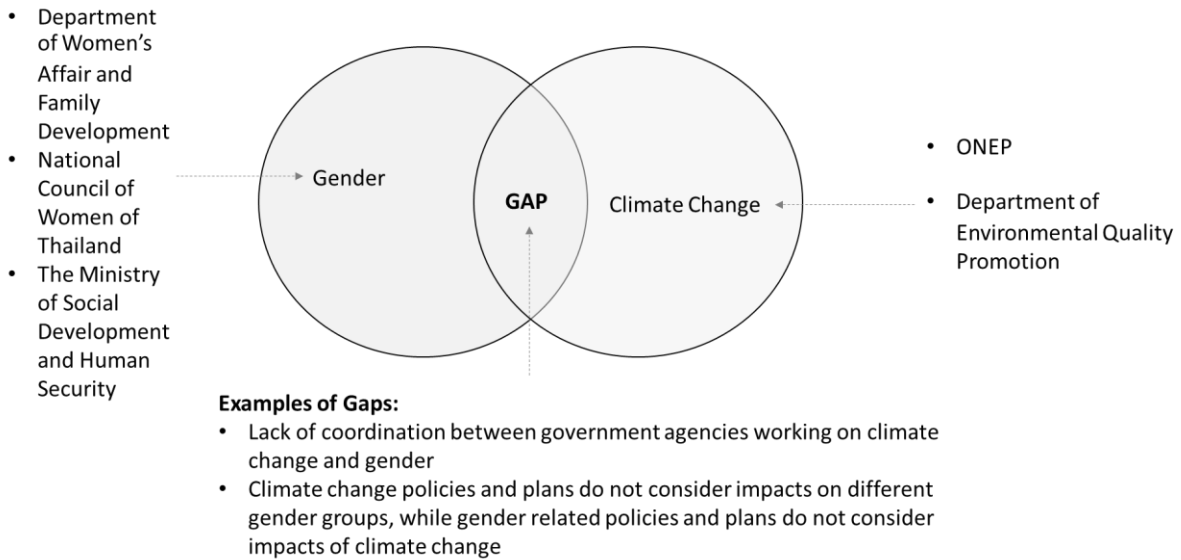
3) การทบทวนนิยามความหมายของคำว่า Gender

การทบทวนความหมายและการให้คำจำกัดความคำว่า Gender จะอยู่บนพื้นฐานของเอกสารทางวิชาการและเอกสารที่มีการใช้ในหน่วยงานภาครัฐ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ เช่น กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นอกจากนี้คณะผู้วิจัยจะทบทวนการให้นิยาม Gender ในระดับสากล รวมไปถึงเอกสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีการระบุถึงประเด็นด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพด้วย

4) การทบทวนนโยบายและแผน และโครงสร้างเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

คณะผู้วิจัยจะดำเนินการทบทวนเอกสารนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในประเทศไทย และสรุปให้เห็นช่องว่างเชิงนโยบาย (policy gaps) และชี้ให้เห็นว่านโยบายและแผนที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน เพียงพอต่อการลดความเสี่ยงหรือผลกระทบของการ

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพต่าง ๆ หรือไม่ โดยกรอบที่จะใช้ประกอบการวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายและโครงสร้างเชิงสถาบันแสดงอยู่ในรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1 กรอบการพิจารณาสำหรับการวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายและโครงสร้างเชิงสถาบัน

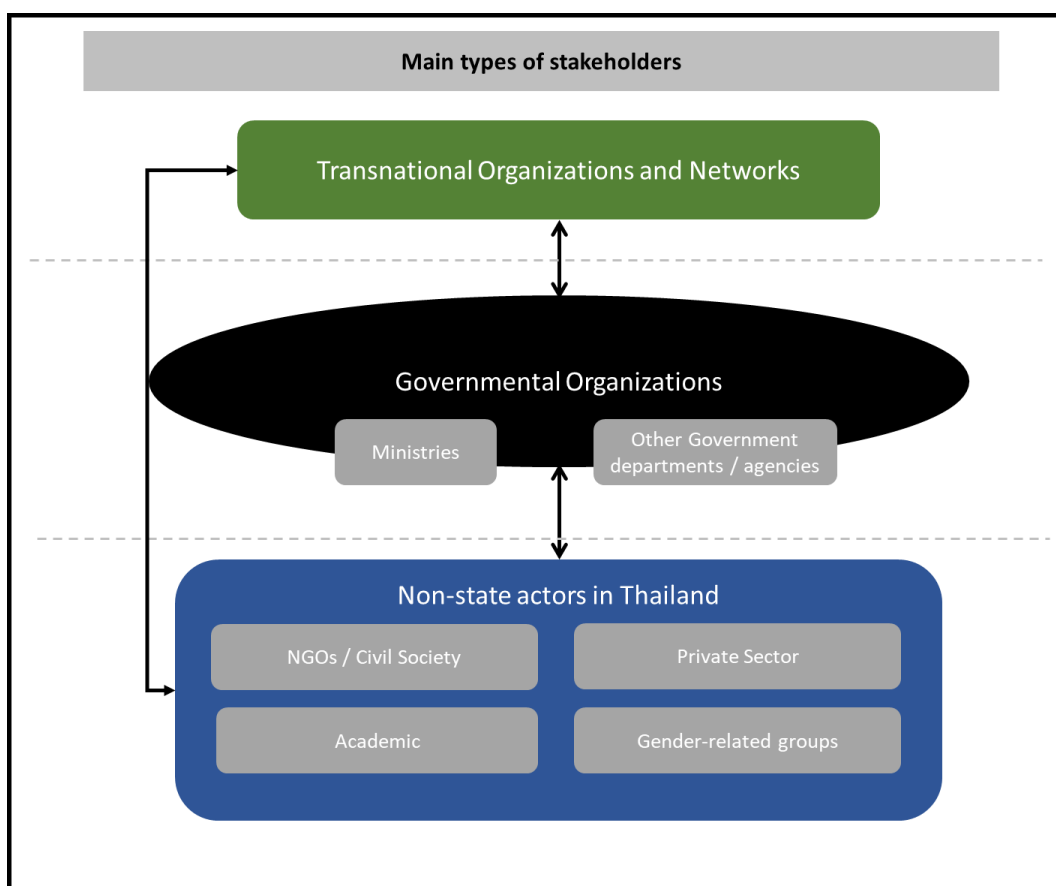
ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

5) การทบทวน 3 ประเทศที่เป็นตัวอย่างที่ดี (Best practices)

ประเทศที่เลือกมาเป็นตัวอย่างที่ดี (Best practices) ในการนำประเด็นเพศภาวะหรือเพศสภาพไปบูรณาการในแผนหรือนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะได้รับการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารของหน่วยงานระดับสากล เช่น องค์การสหประชาชาติ (UN Women, UNDP) เป็นต้น ตัวอย่างหนึ่งเช่น Gender Action Plan ที่ UNFCCC ได้เผยแพร่ออกมาเมื่อปี พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนด 5 ประเด็นสำคัญสำหรับการดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศ (gender-responsive climate action) ได้แก่ (1) การสร้างศักยภาพ การจัดการความรู้ และการสื่อสาร (2) ความสมดุลระหว่างเพศ การมีส่วนร่วม และความเป็นผู้นำของผู้หญิง (3) ความเชื่อมโยง (4) การปฏิบัติที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศ และวิธีการดำเนินงาน และ (5) การติดตามและรายงานผล

6) แผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping)

สำหรับการจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น คณะผู้วิจัยได้เสนอกรอบการจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไว้ในรูปที่ 1.2 โดยเริ่มจากการกำหนดประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ ๆ ประกอบด้วย องค์กร หรือหน่วยงานระหว่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรไม่แสวงผลกำไรและองค์กรทางสังคม หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาควิชาการ รวมถึงกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

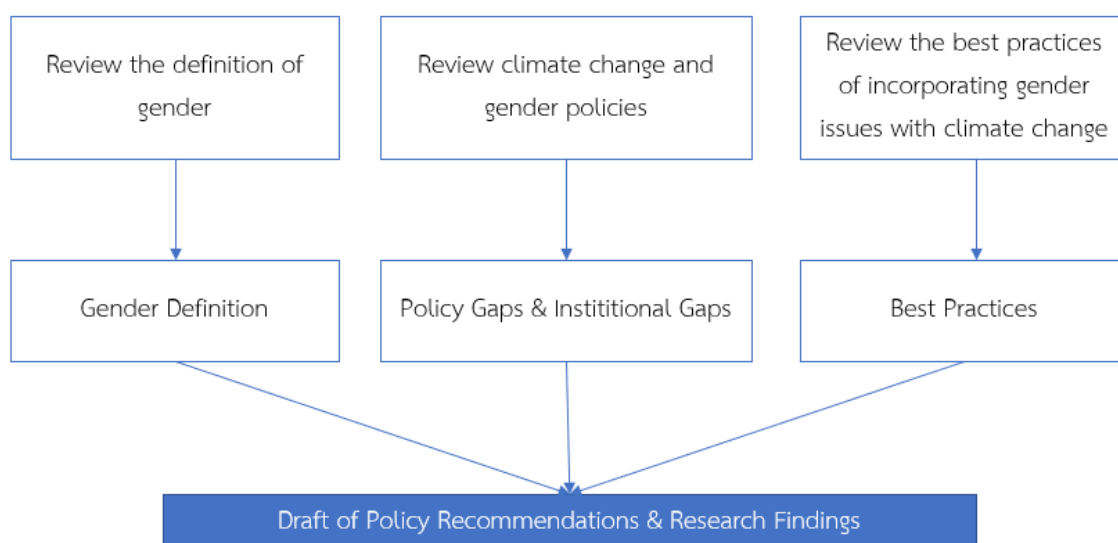
รูปที่ 1.2 กรอบการจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการวิจัย

ขั้นตอนแรก จะเป็นการวิจัยเอกสารและการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ได้นิยามและความหมายของคำว่า “Gender” ที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยและในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และทบทวนเอกสารนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ ขั้นตอนที่สองจะทำการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap analysis) โดยพิจารณาว่าแผนหรือนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีการคำนึงถึงมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพแล้วหรือไม่ อย่างไร

ยังขาดประเด็นอะไรหรือไม่ ขั้นตอนที่สามจะจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping) เพื่อเชิญตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้มาเข้าร่วมใน Stakeholder consultation workshop ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ Entry point และนำเสนอผลการวิจัยที่สำคัญต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ GIZ รูปที่ 1.3 แสดงภาพรวมของขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และแนวทางในการรวมผลการวิจัยในขั้นตอนต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อจะนำไปสู่การยกร่างข้อเสนอแนะและรายงานผลการศึกษาที่สำคัญ ๆ

รูปที่ 1.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยภาพรวม

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

ตารางที่ 1.1 แผนปฏิบัติงานวิจัยระหว่างวันที่ 12 กรกฎาคม 2565 – 31 สิงหาคม 2565

กิจกรรม	สัปดาห์							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ทบทวนเอกสาร GIZ Gender Analysis Report								
2. ทบทวนนิยามความหมายของคำว่า Gender ในบริบทประเทศไทย								
3. ทบทวนนโยบายและแผน และโครงสร้างเชิงสถาบัน ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ								
4. ทบทวนประเทศตัวอย่างที่ดี (Best practices) ในการบูรณาการมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพไว้ในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ								
5. ส่งรายงานครั้งที่ 1								

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

กิจกรรม	สัปดาห์							
	1	2	3	4	5	6	7	8
6. ระบุจุดเริ่มต้นในการบูรณาการมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพไว้ในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (entry points) และพัฒนาข้อเสนอแนะ								
7. จัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping)								
8. จัดประชุม Stakeholder consultation forum								
9. ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์								

นิยามของคำว่า Gender ในบริบทของประเทศไทยและ สถานการณ์ด้านความเท่าเทียมทางเพศในประเทศไทย

สำหรับนิยามคำว่า “Gender” ในภาษาไทยมีความหมายค่อนข้างหลากหลาย เช่น “เพศสภาพ” หรือ “เพศภาวะ” อย่างไรก็ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ยังไม่ได้มีการบัญญัติศัพท์คำว่า “เพศสภาพ” หรือ “เพศภาวะ” แต่จากการทบทวนนิยามจากแหล่งต่าง ๆ สามารถสรุปไว้พอสังเขปดังนี้

2.1 นิยามคำว่า “เพศภาวะ”

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้ให้นิยามคำว่า “เพศภาวะ” ไว้ว่า “ภาวะความเป็นหญิง ความเป็นชายที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ” จากงานศึกษาของ วิชาญ ทรายอ่อน (2558) ได้มีการอ้างอิงถึงนิยามของคำว่า “เพศภาวะ” ไว้ว่า หมายถึง “ภาวะแห่งเพศที่ถูกประกอบสร้างทางสังคม” โดยเพศภาวะที่คุ้นเคยคือความเป็นหญิงและความเป็นชาย ดังนั้น เพศภาวะจึงเป็นเรื่องของบทบาทที่สังคมกำหนดให้กับสถานะทางเพศซึ่งดูจากเพศสรีระ คือหญิง ชาย

สำหรับนิยามของคำว่า Gender โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คำว่า Gender หมายถึง เพศภาวะ หรือคุณลักษณะและบทบาททางสังคมที่สังคมกำหนด “ความเป็นหญิง” (Femininity) และ “ความเป็นชาย” (Masculinity) โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านทางสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะและบทบาทดังกล่าวส่งผลต่อการแสดงบทบาททางเพศ ความคาดหวัง ความสัมพันธ์ การเข้าถึงสิทธิ และโอกาสในสังคมของผู้หญิง ผู้ชาย เด็กหญิง เด็กชาย และผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน (พีรดา ภูมิสวัสดิ 2563) เพศภาวะที่สังคมกำหนดนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การศึกษา ฯลฯ โดยปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา สภาพการณ์ และเงื่อนไขสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2 นิยามคำว่า “เพศสภาพ”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ให้ความหมายของคำว่า เพศสภาพไว้ว่าเป็นสภาพทางเพศที่ปรากฏให้เห็น รวมถึงเพศวิถี (Gender Identity) ซึ่งเป็นบทบาทและรสนิยมทางเพศหรือวิถีชีวิตทางเพศ (Sexuality) ที่อาจไม่ตรงกับเพศและสถานะของบุคคล งานศึกษาของ บุญสืบ โสโสม (2560) ได้ระบุถึงนิยามของคำว่า เพศสภาพไว้ว่า หมายถึง เพศที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่ให้เมื่อร่างกายเกิดมาเป็นหญิงหรือเกิดมาเป็นชาย โดยสังคมและวัฒนธรรมได้หล่อหลอมบทบาทหน้าที่ของความเป็นหญิงและความเป็นชายไว้แตกต่างกัน คณะกรรมการชาวจีนพจนานุกรมได้มีมติให้เก็บคำศัพท์และกำหนดบทนิยามคำว่า “เพศสภาพ” ไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2556 โดยให้นิยามไว้ว่า หมายถึง “ความเป็นหญิงหรือเป็นชาย”

2.3 การวิเคราะห์นิยามของคำว่า “Gender”

จากนิยามของคำว่า “เพศสภาพ” หรือ “เพศภาวะ” ที่กล่าวไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คำว่า “เพศภาวะ” และ “เพศสภาพ” มีความแตกต่างจากคำว่า “เพศสรีระ” (sex) โดยเพศสภาพอธิบายถึง “ความเป็นหญิง” และ “ความเป็นชาย” ซึ่งกำหนดโดยกรอบของสังคม ไม่ใช่จากปัจจัยทางชีวภาพ และสิ่งที่สังคมกำหนดให้เป็นที่ยอมรับของแต่ละเพศนั้นก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงสมัยและค่านิยม ในขณะที่ “เพศสรีระ” หมายถึง ความแตกต่างทางชีววิทยาระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ผู้หญิงมีมดลูก ผู้ชายมีอสุจิ ซึ่งความแตกต่างระหว่างหญิงชายทางชีววิทยาส่งผลให้หญิงชายมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่น ผู้หญิงมีหน้าที่ในการตั้งครรภ์และคลอดบุตร (พิรดา ภูมิสวัสดิ 2563)

เมื่อ “ความเป็นหญิง” และ “ความเป็นชาย” หรือระบบเพศชั่วคราวข้าม (Binary Gender) เป็นกรอบที่ถูกกำหนดโดยสังคม ก็ย่อมมีคนบางกลุ่มที่ไม่เข้าข่ายของ “หญิง” และ “ชาย” โดยกลุ่มนี้สามารถเรียกรวม ๆ ว่าระบบเพศแบบ Non-binary โดยพจนานุกรม Cambridge Dictionary ให้นิยามคำว่า “Non-binary gender” หมายถึง “การมีอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ใช่แค่ชายหรือหญิง” การอยู่นอกกรอบเพศชั่วคราวข้ามเคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์มาหลายร้อยปีแล้ว และได้รับการรองรับโดยกฎหมายในหลายประเทศทั่วโลก โดยอนุญาตให้ประชาชนใส่เครื่องหมาย “X” ในเอกสารประจำตัวแทนเพศชายหรือหญิง เป็นต้น สำหรับในกรณีของประเทศไทย ยังไม่มีการให้นิยามอย่างเป็นทางการสำหรับ “บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” หรือ “บุคคลข้ามเพศ (Transgender)” ทำให้ยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองบุคคลกลุ่มนี้ ปัจจุบันบุคคลข้ามเพศยังไม่สามารถเปลี่ยนคำนำหน้านามหรือเพศตามที่ระบุในเอกสารราชการได้

2.3.1 นิยาม “Gender” ในบริบทของประเทศไทย

ในบริบทของประเทศไทย เมื่อมีการพูดถึงความเท่าเทียมระหว่างเพศ กฎหมายและนโยบายส่วนใหญ่ จะไม่มีการใช้ศัพท์หรืออะไรที่จะบ่งชี้ว่ามีความหลากหลายทางเพศหรือมีเพศอื่นที่มากกว่า “เพศชาย” และ “เพศหญิง” คำที่ใช้ในกฎหมายและนโยบายเหล่านี้จึงสะท้อนถึงเฉพาะเพศทางชีววิทยาที่ระบุตอนกำเนิดและมีแค่ชายและหญิงเท่านั้น ไม่ใช่เพศสภาพ ยกตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 27 ซึ่งระบุว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” และมาตรา 90 เรื่องการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งระบุว่าต้องมี “ความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง” ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2562 มาตรา 53 ได้ระบุว่า “ให้นายจ้างกำหนดค่าจ้าง...ในอัตราเท่ากันไม่ว่าลูกจ้างนั้นจะเป็นชายหรือหญิง” และยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560-2564 ได้มีการพูดถึงการเสริมพลังให้แก่ “สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ” แต่ไม่ได้รวมกลุ่มหญิงข้ามเพศหรือเพศอื่น ๆ นโยบายนี้จึงเป็นอีกตัวอย่างของการคำนึงถึงเพียงเพศทางชีววิทยาเท่านั้น

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 มีการตระหนักถึงความหลากหลายทางเพศและการแสดงออกทางเพศ ซึ่งไม่ได้ตกอยู่ในกรอบชายหญิงเสมอไป โดยภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีการกล่าวถึงการคุ้มครองบุคคลข้ามเพศและป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ

ซึ่งหมายถึง “การกระทำหรือไม่กระทำการใดอันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม โดยปราศจากความชอบธรรม” พระราชบัญญัติฉบับนี้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ ซึ่งมีตัวแทนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรที่ทำงานด้านสิทธิความหลากหลายทางเพศ แม้ไม่ได้เป็นการรับรองหรือปกป้องความหลากหลายทางเพศแต่ก็ยังเป็นการให้ความสำคัญต่อเพศสภาพเช่นกัน

2.3.2 นิยาม “Gender” ภายใต้บริบทของโครงการนี้

หากกล่าวโดยสรุป พบว่าถึงแม้ในประเทศไทยจะมีการให้นิยามคำว่า “Gender” อยู่ในบางบริบท แต่หากพิจารณานิยามอย่างเป็นทางการในกฎหมายหรือในนโยบายระดับประเทศ พบว่าส่วนใหญ่ยังคงใช้ระบบเพศชั่วคราวข้าม (Binary Gender) ถึงแม้ว่าการศึกษานี้จะตระหนักว่า Gender อาจหมายถึงรวมถึงความหลากหลายทางเพศและการแสดงออกทางเพศ ซึ่งไม่ได้ตกอยู่ในกรอบชายหญิงเสมอไป แต่เพื่อเป็นจุดตั้งต้นในการวิเคราะห์ภายใต้ขอบเขตของโครงการนี้จะยึดตามกรอบระบบเพศชั่วคราวข้าม ถึงแม้ว่าการวิเคราะห์ภายใต้โครงการนี้จะไปตามระบบเพศชั่วคราวข้ามไม่ได้หมายความว่าบุคคลที่อยู่นอกกรอบนี้ควรถูกมองข้าม ในประเทศไทยเองได้เคยมีการเสนอนิยามคำว่า เพศสภาพ และการปกป้อง “บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ” เข้าไปในรัฐธรรมนูญของแห่งราชอาณาจักรไทยในปี พ.ศ. 2550 และ 2560 และแม้จะไม่ประสบความสำเร็จทั้งสองครั้ง แต่ความพยายามนี้แสดงให้เห็นว่านักวิชาการและนักกฎหมายหลายกลุ่มได้เริ่มเห็นถึงความสำคัญของการปกป้องและคุ้มครองคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังนั้น การพัฒนานโยบายที่สำคัญของประเทศ ซึ่งรวมถึงแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จึงควรมีการพูดถึงแนวทางที่จะลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อคนที่มีความหลากหลายทางเพศด้วยเช่นกัน

2.4 การวิเคราะห์เพศสภาพผ่าน Multiple Lens

ในปัจจุบัน การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีเริ่มมีการตระหนักว่า ผู้หญิงทุกคนไม่ได้เหมือนกันทั้งหมด (Non-homogenous) ดังนั้น ไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาผ่านแค่มุมมองด้าน Gender หรือเพศภาวะ/เพศสภาพเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย เช่น ที่อยู่อาศัย ความพิการทางร่างกาย รายได้และสถานะทางเศรษฐกิจ การถือครองสินที่ดินทำกิน อาชีพ เป็นต้น ภายใต้แนวคิดนี้ สถานภาพทางสังคมหรืออัตลักษณ์บางประการส่งผลในเชิงลบต่อผู้หญิง เช่น ความพิการทางร่างกาย การขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน เป็นต้น ในขณะที่บางสถานภาพทางสังคม เช่น การมีฐานะดีมีรายได้สูง การเข้าถึงการศึกษาในระดับสูง ฯลฯ ก็อาจทำให้ผู้หญิงมีอำนาจและมีสิทธิในสังคมได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ในการพิจารณามิติเพศภาวะหรือเพศสภาพนั้น จำเป็นต้องพิจารณาในมุมมอง Multiple lens เกี่ยวกับสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อม ที่มีความซับซ้อนควบคู่ไปด้วย

เมื่อแต่ละเพศภาวะหรือเพศสภาพมีบทบาทและความรับผิดชอบต่างกัน เข้าถึงทรัพยากรในระดับที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับที่แตกต่างกัน และมีศักยภาพในการรับมือความเสี่ยงและความ

ท้าทายจากภายนอกในระดับที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ ไม่สามารถพิจารณาแบบเป็นเอกเทศได้ ต้องพิจารณาควบคู่กับ Lens อื่น ๆ โดยเฉพาะสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อม ตัวอย่าง Lens ที่มีการพูดถึง เช่น การประกอบอาชีพเสี่ยง การอาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยง การขาดที่ดินทำกิน การมีรายได้ต่ำ การไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคม การอยู่ในกลุ่มเปราะบางพิเศษ เช่น ความพิการ ความสูงวัย เป็นต้น ซึ่งประเด็นเหล่านี้หรือ Lens เหล่านี้ควรมีการนำมาพิจารณาเมื่อพูดถึงการบูรณาการมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในแผนหรือนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รายละเอียดอยู่ในบทที่ 7

2.5 บทบาทหญิงชายแบบดั้งเดิม

ในปี ค.ศ. 1949 นักเขียนและนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี ซีโมน เดอ โบวัวร์ ได้เขียนในหนังสือ *The Second Sex* ว่า “เราไม่ได้เกิดเป็นผู้หญิง แต่เรากลายเป็นผู้หญิง” (“One is not born, but rather becomes, a woman.”) ซึ่งสรุปแนวคิดของเธอว่า ความเป็นหญิง (Femininity) ไม่ได้มีที่มาจากธรรมชาติหรือความแตกต่างทางชีววิทยาแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากการหล่อหลอมของสังคมและวัฒนธรรม และมีการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น โดยลักษณะนิสัยที่ถูกจัดว่ามีความเป็นหญิง เช่น ความอ่อนน้อม เรียบร้อย การเป็นผู้ดูแลบ้านเรือน ไม่ได้เป็นผลจากธรรมชาติ แต่เป็นผลจากการสอนและสร้างขึ้นทางประวัติศาสตร์และสังคม เมื่อพิจารณาคำพูดของซีโมน เดอ โบวัวร์ในบริบทของประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่ามีหลักฐานสนับสนุนความเชื่อข้างต้นหลายประการ ในสังคมไทยจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ได้มีการกำหนดอำนาจของคนแต่ละกลุ่มจากโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (ไพลิน ภูจินาพันธ์ 2560) บทบาทของผู้หญิงได้ถูกกำหนดไว้ภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นี้เช่นกัน โดยผู้หญิงถูกกำหนดให้มีหน้าที่สนับสนุนและดูแลปรนนิบัติผู้อื่น ซึ่งสามารถสังเกตเห็นบทบาทนี้ของผู้หญิงได้ในหลายบริบท โดยเริ่มจากครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด

นอกจากนี้ เพศภาวะส่งผลต่อความเชื่อ รวมถึงบทบาทและการแบ่งหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายในสังคม (พีรดา ภูมิสวัสดิ์ 2563) โดยงานศึกษาของ Hurlock (1978) ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทของหญิงชายแบบดั้งเดิม (Traditional gender roles) แนวคิดดังกล่าวอยู่บนฐานของความเชื่อที่ว่าหญิงและชายมีบทบาทที่ต่างกัน ผู้ชายมีบทบาทความเป็นชายสูงแต่เพียงอย่างเดียว (High masculinity) ในขณะที่ผู้หญิงมีบทบาทความเป็นหญิงสูงแต่เพียงอย่างเดียว (High femininity) นอกจากนี้ แนวคิดนี้นำไปสู่ความเชื่อ ความคาดหวัง และการแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายในสังคม ดังนี้ (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 บทบาทหญิงชายแบบดั้งเดิมในสังคม

บทบาทของผู้ชาย	บทบาทของผู้หญิง
มีหน้าที่รับผิดชอบในการหารายได้เลี้ยงครอบครัว	มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลครอบครัวและงานบ้าน
มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องสำคัญของครอบครัว	ให้อำนาจผู้ชายในการตัดสินใจ
เลือกทำงานที่ได้ค่าจ้างที่สูง	ทำงานนอกบ้านในกรณีจำเป็น
สามารถยกระดับสถานะทางสังคมโดยใช้ความสามารถของตนเอง	สามารถยกระดับสถานะทางสังคมโดยการแต่งงานกับผู้ชายที่มีสถานะทางสังคมที่สูงกว่า

ที่มา : พีรดา ภูมิสวัสดิ์ 2563

จากการที่สังคมกำหนดและคาดหวังต่อหญิงชายแตกต่างกัน ทำให้หญิงและชายถูกกำหนดสถานะทางสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้ชายมีความเป็นเหตุเป็นผลจึงกำหนดให้ผู้ชายมีบทบาทอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เช่น ทำงานนอกบ้าน ผู้นำชุมชน นักการเมือง ในขณะที่ผู้หญิงถูกกำหนดให้มีบทบาทอยู่ในพื้นที่ส่วนตัว เช่น เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายแบบดั้งเดิมนี้นับว่าเป็นที่มาของภาพเหมารวมในเรื่องเพศภาวะ (Gender stereotype) ผลที่ตามมาคือผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิและโอกาสในหลายด้าน เช่น ผู้หญิงต้องรับภาระในการเลี้ยงดูบุตรและรับผิดชอบในครัวเรือน ผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาในบางสาขา เป็นต้น

2.6 สถานการณ์ความเท่าเทียมทางเพศในประเทศไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการก้าวหน้าอย่างมากในด้านความเท่าเทียมทางเพศเมื่อเทียบกับในอดีต โดยในระดับประเทศ ไม่พบความแตกต่างกันระหว่างหญิงและชายอย่างมีนัยสำคัญในมิติสุขภาพ การศึกษา แรงงาน เศรษฐกิจ/รายได้ อย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมก็ยังคงมีอยู่ในบางมิติ โดยเฉพาะด้านการบริหารภาครัฐและการเมืองการปกครอง เนื่องจากผู้หญิงไทยมีบทบาทน้อยในตำแหน่งผู้นำที่มีอำนาจการตัดสินใจ โดยรายงาน Global Gender Gap Report 2022 ของ World Economic Forum ซึ่งวัดความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายใน 4 มิติ คือด้านการศึกษา (Educational attainment) สุขภาพและความอยู่รอด (Health and survival) โอกาสและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (Economic participation and opportunity) และอำนาจทางการเมือง (Political empowerment) ได้จัดอันดับประเทศไทยอยู่ที่อันดับ 79 จาก 146 ประเทศ โดยคะแนนความเสมอภาครวมอยู่ที่ 0.709 โดยคะแนนในมิติการศึกษาอยู่ที่ 0.979 คะแนนในมิติ

สุขภาพและความอยู่รอดอยู่ที่ 0.978 คะแนนในมิติโอกาสและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจอยู่ที่ 0.795 และคะแนนในมิติอำนาจทางการเมืองอยู่ที่ 0.084

รูปที่ 2.1 ดัชนี Global Gender Gap Index ปี 2022 สำหรับประเทศไทย

ที่มา : Global Gender Gap Report 2022

หากพิจารณาแต่ละมิติในเชิงลึก พบว่าในมิติโอกาสและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้คะแนน 0.795 ซึ่งอยู่ที่อันดับที่ 15 ของโลก โดยมีดัชนีชี้วัดอยู่ 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) อัตราการมีส่วนร่วมของกำลังแรงงาน ได้คะแนน 0.786 โดยผู้หญิงมีส่วนร่วมประมาณร้อยละ 59 เมื่อเทียบกับผู้ชายซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 75 (2) ความเท่าเทียมของค่าจ้างสำหรับงานที่มีลักษณะคล้ายกัน ได้คะแนน 0.767 (3) รายได้ ได้คะแนน 0.829 ซึ่งอยู่ที่อันดับที่ 8 ของโลก (4) สัดส่วนของสมาชิกสภานิติบัญญัติ เจ้าหน้าที่อาวุโส และผู้จัดการ ได้คะแนน 0.645 โดยสัดส่วนของชายและหญิงคือ 60.79 ต่อ 39.21 (5) สัดส่วนของแรงงานประเภท Professional และแรงงานด้านเทคนิค ได้คะแนน 1.000 เต็ม

ในมิติการศึกษา แม้ประเทศไทยได้คะแนน 0.979 แต่ประเทศไทยอยู่ที่อันดับที่ 92 ของโลก เพราะการศึกษาเป็นมิติที่ทั้งโลกโดยเฉลี่ยทำได้ค่อนข้างดีอยู่แล้ว โดยมิตินี้มีดัชนีชี้วัดดังนี้ อัตราการอ่านออกเขียนได้ (Literacy rate) ซึ่งประเทศไทยได้ 0.971 คะแนน อัตราการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งประเทศไทยได้ 0.975 คะแนน และอัตราการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประเทศไทยได้ 1.000 คะแนน

ในมิติสุขภาพและความอยู่รอด ประเทศไทยได้ 0.978 คะแนน ซึ่งอยู่อันดับที่ 37 ของโลก โดยดัชนีอายุขัย ประเทศไทยได้ 1.000 คะแนน ตามแนวโน้มทั่วโลกที่ผู้หญิงมักอายุยืนกว่าผู้ชาย และดัชนีอัตราส่วนเพศแรกเกิด (Sex ratio at birth) ประเทศไทยได้ 0.942 คะแนน อยู่ที่อันดับที่ 122 ของโลก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงนิยมลูกชายมากกว่าลูกสาวเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ

สำหรับมิติอำนาจทางการเมืองซึ่งเป็นมิติที่ประเทศไทยได้คะแนนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับมิติอื่น ประเทศไทยได้ 0.084 คะแนน อยู่ที่อันดับที่ 130 ของโลก โดยดัชนีชี้วัดที่ใช้ ประกอบด้วย (1) สัดส่วนผู้หญิงในสภา ซึ่งประเทศไทยได้ 0.188 คะแนน โดยสัดส่วนของชายและหญิงคิดเป็นร้อยละ 84.2 และร้อยละ 15.8 ตามลำดับ (2) สัดส่วนผู้หญิงในตำแหน่งรัฐมนตรี ประเทศไทยได้ 0 คะแนน (3) จำนวนปีที่ผู้หญิงเป็นผู้นำประเทศ (ในรอบ 50 ปีที่ผ่านมา) ประเทศไทยได้ 0.058 คะแนน โดยมีผู้หญิงเป็นผู้นำประเทศ 2.76 ปี ในขณะที่ผู้ชายเป็นผู้นำประเทศ 47.24 ปี

แม้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในการลดการเหลื่อมล้ำทางเพศในบางมิติ แต่กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้ระบุในแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรีระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563-2565) ว่า “แม้ว่าการพัฒนาสตรีจะมีความก้าวหน้ากว่าในอดีต แต่การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของสตรีก็ยังคงเป็นงานที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพราะยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของคนในสังคมไทยยังนำไปสู่ปัญหาในการที่สตรีบางกลุ่มยังถูกกดขี่ ไม่ได้มีโอกาส ถูกเอารัดเอาเปรียบ และถูกเลือกปฏิบัติ”

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพ

3.1 การทบทวนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพ

3.1.1 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางด้านภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ส่งผลกระทบต่อระบบและภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม และอาจส่งผลทำให้ระบบนิเวศ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ฯลฯ เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเนื้อต่อภาคส่วนที่ต้องพึ่งพาปัจจัยเหล่านี้ เช่น ภาคการเกษตร ภาคการท่องเที่ยว การตั้งถิ่นฐาน สาธารณสุข ฯลฯ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงนับเป็นความเสี่ยงหรือแรงกดดันที่เพิ่มเติมจากสภาพปัญหาเดิมที่มีอยู่ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัจจัยคุกคามต่อวิถีชีวิต สุขภาพ ความปลอดภัย และความมั่นคงของผู้หญิงและเด็กผู้หญิง

งานศึกษาของ UN WOMEN (2022) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างความไม่เท่าเทียมทางเพศกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผู้หญิงและเด็กหญิงในหลาย ๆ พื้นที่ยังเข้าถึงอาหารและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็น เช่น น้ำ เชื้อเพลิง ฯลฯ ได้อย่างจำกัดหรือได้รับการจัดสรรทรัพยากรในสัดส่วนที่ไม่เป็นธรรม ในช่วงที่ต้องเผชิญภัยแล้ง เกษตรกรหญิงจะต้องทำงานหนักมากขึ้นเพื่อจะมีรายได้ที่เพียงพอสำหรับดูแลครอบครัว ดังนั้น จึงมีข้อสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลทำให้ปัจจัยคุกคาม (Threat) มีความรุนแรงมากขึ้น อีกทั้งเป็นตัวแปรที่เพิ่มความขัดแย้งในสังคม ส่งผลให้ผู้หญิงและเด็กหญิงจำนวนมากต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับมิติทางเพศ เพิ่มมากขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น ปัญหาความรุนแรงทางเพศ การค้ามนุษย์ การแต่งงานก่อนวัยอันควร ฯลฯ นอกจากนี้ภัยแล้ง งานศึกษาของ UN WOMEN (2022) ยังชี้ให้เห็นว่า ในกรณีที่เกิดภัยธรรมชาติ ผู้หญิงส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บสูง¹ หากสังคมมีความไม่เท่าเทียมทางเพศสูง ผู้หญิงยังมีแนวโน้มที่จะได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือเหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้ว ตัวอย่างเช่น ในประเทศบังกลาเทศ พายุไซโคลนในปี ค.ศ. 1995 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากถึง 140,000 คน ซึ่งร้อยละ 90 ของผู้ที่เสียชีวิตจากพายุไซโคลนดังกล่าวเป็นผู้หญิง ซึ่งความแตกต่างนี้มีต้นตอมาจากปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางเพศที่มีอยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้หญิงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลการเตือนภัยพิบัติ อีกทั้งไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรและการฝึกอบรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับเอาตัวรอดเมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ ในประเทศศรีลังกา มักจะมีการสอนทักษะการว่ายน้ำและการปีนต้นไม้ให้กับเด็กผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้ชายมีโอกาสรอดชีวิตจากภัยพิบัติทางธรรมชาติสูงกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ เมื่อจำเป็นต้องมีการอพยพเพื่อหลบหนีภัยธรรมชาติ ผู้หญิงมีความเสี่ยงโดนทำร้ายและเผชิญการล่วงละเมิดทางเพศเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้หญิงจำนวนหนึ่งไม่กล้าที่จะอพยพหรือหลีกเลี่ยงการใช้ที่พักพิงชั่วคราว

¹ ที่มา https://www.unisdr.org/files/48152_disasterandgenderstatistics.pdf

ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ทำให้ผลที่ตามมาคือ ผู้หญิงและเด็กหญิงไม่สามารถเข้าถึงการช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที เพิ่มความยากลำบากในการดำรงชีวิต อีกทั้งการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่หลังเหตุการณ์ภัยพิบัติเป็นไปได้อย่างล่าช้า

งานศึกษาของ Osman-Elasha (ม.ป.ป.) ค่อนข้างสอดคล้องกับงานศึกษาของ UN WOMEN (2022) ข้างต้น โดยข้อค้นพบสำคัญคือผู้หญิงมีความเปราะบางสูงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสืบเนื่องมาจากหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยพบว่าผู้หญิงจำนวนมากมีฐานะยากจนพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นในการดำรงชีพ โดยเฉพาะผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท เนื่องจากผู้หญิงเหล่านี้ต้องรับผิดชอบการจัดการน้ำ (Water supply) เพื่อใช้สำหรับการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน จัดหาเชื้อเพลิงสำหรับใช้ในการหุงต้มและเพื่อสร้างความอบอุ่น อีกทั้งผู้หญิงจำนวนมากยังคงทำการเกษตรเพื่อดำรงชีพ (Subsistence farming) นอกจากนี้ ผู้หญิงจำนวนมากยังมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจค่อนข้างจำกัด และสามารถควบคุมสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อมได้ค่อนข้างจำกัด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้หญิงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสูงกว่าผู้ชาย

สำหรับงานศึกษาของ Kangas et al. (2015) พบว่าผู้หญิงและผู้ชายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่เท่ากัน ในหลายประเทศบทบาทของผู้หญิงในครัวเรือนทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพาทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยเฉพาะน้ำ ป่า รวมถึงของป่า เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอาจกระทบต่อปริมาณน้ำ ป่าไม้ รวมถึงของป่า ผู้หญิงต้องพยายามมากขึ้นและมีความเสี่ยงที่จะประสบความยากจน

3.1.2 การมีส่วนร่วมของกลุ่มเพศสภาพต่าง ๆ ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Mitigation)

Asian Development Bank โดย Zusman et al. (2016) ได้จัดทำคู่มือ “Mainstreaming Gender into Climate Mitigation Activities” ซึ่งให้คำแนะนำในการบูรณาการมิติเพศสภาพเข้าไปในกิจกรรมด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมในบริบทของประเทศ (Nationally Appropriate Mitigation Actions: NAMA) ใน 9 ขั้นตอน โดยคู่มือดังกล่าวได้ยกตัวอย่างการบูรณาการมิติด้านเพศสภาพในกิจกรรมด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น

1. การส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีพลังงานสะอาด เช่นพลังงานแสงอาทิตย์ ฯลฯ มากขึ้น โดยคำนึงถึงสถานะทางการเงินและบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในสังคมนั้น เช่น การสอนทักษะในการใช้และการบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่างๆ
2. การขยายการเข้าถึงพลังงานที่ยั่งยืนของผู้หญิงและเพิ่มการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ด้านพลังงาน โดยการระบุพื้นที่และทักษะต่างๆที่ผู้หญิงและผู้ชายสามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่คุณค่าได้ และพัฒนาหลักสูตรและวิธีการฝึกอบรมเพื่อให้แน่ใจว่าผู้หญิง

และผู้ชายสามารถเข้าถึงข้อมูลและโอกาสในการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน และตอบสนองความต้องการการฝึกอบรมของแต่ละคน

3.1.3 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพ (Climate Change Adaptation)

การส่งเสริมการปรับตัวของผู้หญิงนั้นสำคัญเพราะผู้หญิงและผู้ชายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่เท่ากันและในลักษณะที่ไม่เหมือนกัน และมีทางเลือกการปรับตัวที่ไม่เหมือนกัน เช่น ผู้ชายอาจย้ายจากการทำการเกษตรไปทำงานทำในเมืองเพื่อเพิ่มรายได้ แต่ผู้หญิงอาจไม่มีโอกาสเช่นเดียวกับผู้ชายเนื่องจากความรับผิดชอบและภาระผูกพันของครัวเรือน

ตัวอย่างการส่งเสริมผู้หญิงในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีดังนี้ (Bäthge 2010)

1. เนื่องจากงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่วนใหญ่เป็นงานที่ไม่มีค่าตอบแทน เช่น การปลูกป่าโกงกางเพื่อลดการสูญเสียของที่ดินชายฝั่งและลดความรุนแรงของพายุ ดังนั้น อาจนำเครื่องมือ Payments for environmental services ซึ่งให้ค่าตอบแทนกับผู้ทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งรวมถึงกลุ่มผู้หญิง
2. การส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนในบ้าน โดยให้ผู้หญิงเป็นผู้ดูแลและจัดการ ซึ่งจะลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงอย่างอื่น ลดภาระการหาเชื้อเพลิงในแต่ละวัน และลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่อาจทำให้การหาเชื้อเพลิงนั้นยากขึ้น

3.2 การทบทวนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพในบริบทของประเทศไทย

สำหรับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพในบริบทของประเทศไทย มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงถึงความสำคัญของการคำนึงถึงผลกระทบที่แตกต่างกันระหว่างชายและหญิง ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (status quo) การวางแผน ไปจนถึงการให้ความช่วยเหลือ

3.2.1 กรณีศึกษาการประเมินความเปราะบางและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย

งานศึกษาของ Johnson and Boyland (2018) ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อผู้หญิงและเด็กหญิง รวมถึงศึกษาการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย โดยการศึกษาอยู่นอกจากมองผ่านมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพแล้ว ยังคำนึงปัจจัยด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ เช่น อายุ ความยากจน สถานะทางกฎหมาย เชื้อชาติ ภาษา การ

เข้าถึงการศึกษา ฯลฯ โดยพื้นที่ศึกษาคือพื้นที่ภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มน้อย/กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic minority) จำนวนมาก ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จำนวนมากเป็นคนไร้สัญชาติ มีฐานะยากจนและมีการศึกษาในระดับที่ต่ำ พึ่งพาการทำเกษตรเป็นหลักในการดำรงชีพ อีกทั้งเผชิญอุปสรรคในต่าง ๆ เช่น ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ขาดโครงสร้างพื้นฐาน ไม่สามารถถือครองที่ดิน และไม่สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐาน เช่น บริการสุขภาพและการศึกษาได้ ผลกระทบสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่คือ ปัญหาความแห้งแล้ง พายุ น้ำท่วม ดินถล่ม ไฟป่า และอุณหภูมิสุดขีด

ผลการศึกษาของ Johnson and Boyland (2018) ชี้ให้เห็นว่าภาคการเกษตรยังคงเป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง และเด็กต่างมีบทบาทในภาคการเกษตร น้ำจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นสำหรับการทำเกษตรและการดำรงชีพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านน้ำในชุมชน ในขณะที่ทั้งผู้ชายและผู้หญิงต่างต้องการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีพ แต่ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งน้ำของผู้ชายและผู้หญิงแตกต่างกัน ซึ่งมีรากฐานมาจากโครงสร้างเชิงอำนาจที่มีอยู่เดิมและบรรทัดฐานทางสังคม โดยพบว่าผู้ชายมีสิทธิในการเข้าถึงแหล่งน้ำมากกว่าผู้หญิงในชนบท โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีฐานะยากจนหรือเป็นชนกลุ่มน้อย นอกจากนั้น ภาระการหาน้ำเพื่อเลี้ยงครอบครัวยังคงเป็นหน้าที่ของผู้หญิง โดยผู้หญิงหลายคนใช้เวลาหลายชั่วโมงต่อวันในการเดินทางไปแหล่งน้ำ ทำให้เมื่อประสบปัญหาภัยแล้งหรือสถานการณ์ที่แหล่งน้ำมีการปนเปื้อน ผู้หญิงต้องใช้เวลาในการหาน้ำเพิ่มขึ้น อีกทั้งต้องจ่ายเงินในการซื้อน้ำเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมของครัวเรือน

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สามารถแบ่งได้เป็น 6 ภาคส่วน คือ ความมั่นคงทางน้ำ การดำรงชีวิต ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ สุขภาพ การศึกษา และการย้ายถิ่น โดยสรุปไว้ในตาราง 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในพื้นที่ศึกษา

มิติของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ความเปราะบางและผลกระทบ	ผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิง
การดำรงชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> • ชุมชนส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำจากแหล่งธรรมชาติ • ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง และปัญหาเรื่องความสะอาดของน้ำ • ผู้หญิงถูกบังคับให้หาแหล่งน้ำทดแทนหรือซื้อน้ำดื่มทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม • ผู้นำชุมชนและกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้หญิงต้องรับผิดชอบในการจัดหาและบางครั้งจำเป็นต้องเดินทางไกลเพื่อหาแหล่งน้ำอื่น ซึ่งอาจนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิง เนื่องจากเด็กผู้หญิงมีแนวโน้มมากกว่าเด็กผู้ชายที่จะช่วยแม่ของพวกเขาในการจัดหาและช่วยเหลืองานบ้าน
ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ	<ul style="list-style-type: none"> • เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของครัวเรือน • การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลทำให้รายได้จากการทำการเกษตรลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> • รายได้จากการทำการเกษตรที่ลดลงส่งผลทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับภาวะที่เพิ่มขึ้นในการหาแหล่งรายได้และแหล่งอาหารอื่นเพื่อนำมาเลี้ยงดูครอบครัว
สุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับน้ำที่ปลอดภัย มลพิษทางอากาศ อาหารและโภชนาการ • ชุมชนหลายแห่งไม่มีน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย 	<ul style="list-style-type: none"> • ในช่วงที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ผู้หญิงและเด็กต้องอาบน้ำและซักเสื้อผ้าในแม่น้ำที่ปนเปื้อนสิ่งสกปรก ทำให้ประสบปัญหาการติดเชื้อที่ผิวหนัง
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> • เด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีสัญชาติไทยเข้าถึงการศึกษาได้ยากลำบาก 	<ul style="list-style-type: none"> • ในช่วงฤดูฝน เมื่อประสบปัญหาน้ำท่วม พายุ หรือดินถล่ม เด็กผู้หญิงเด็กชาย และครูเดินทางไปโรงเรียนได้ยากขึ้น

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

มิติของผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ	ความเปราะบางและผลกระทบ	ผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิง
การย้ายถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ● การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้ผู้ชายมีการย้ายถิ่นชั่วคราวหรือกึ่งถาวรมากขึ้นเพื่อหาแหล่งรายได้อื่น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะทำงานในเขตเมืองในด้านการก่อสร้าง การผลิต และการท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● การย้ายถิ่นของผู้ชายเพิ่มภาระให้กับผู้หญิงในการทำการเกษตร อบรมหาในครัวเรือน และการดูแลเด็ก ● การอพยพย้ายถิ่นส่งผลให้การศึกษาของเด็กผู้หญิงต้องหยุดชะงัก

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสร้างผลกระทบอย่างมากในหลากหลายมิติต่อกลุ่มเพศสภาพต่าง ๆ โดยขนาดของความรุนแรงอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละบริบทและในแต่ละสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อม

3.2.2 กรณีศึกษาผลกระทบของสึนามิต่อผู้หญิง

งานศึกษาของ ศิริพร สโครบาเนค และวรัญญา เกื่อนุ่น (2550) ให้ความสำคัญกับการคำนึงถึงมิติเพศสภาพในการวางแผนรับมือกับเหตุการณ์ภัยพิบัติที่มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นและรุนแรงมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เหตุการณ์สึนามิซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2547 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตในประเทศไทยประมาณ 4,800 คน ซึ่งในการรับมือและช่วยเหลือภายหลังผู้ประสบภัยและผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์สึนามิ ได้มีการหยิบยกประเด็นด้านเพศสภาพหลายประเด็น ดังนี้

1. ในการให้ความช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน ถุงยังชีพที่มอบให้กับผู้ประสบภัยในภาวะฉุกเฉินยังขาดสิ่งจำเป็นสำหรับผู้หญิงและเด็ก เช่น ผ้าอนามัย ชุดชั้นใน เสื้อผ้าสำหรับหญิงตั้งครรภ์ เสื้อผ้าเด็กนมผง เป็นต้น เนื่องจากไม่ได้มีการคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างของคนแต่ละกลุ่ม
2. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือต่าง ๆ ยังไม่ทั่วถึง คนที่มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากก็สามารถเข้าถึงการช่วยเหลือหรือการขอความช่วยเหลือ ในขณะที่ผู้หญิงที่เลี้ยงลูกตามลำพังจะมีโอกาสรับรู้ข้อมูลและเข้าถึงการช่วยเหลือน้อยกว่าคนอื่น
3. ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ผู้หญิงบางกลุ่มเข้าไม่ถึงการช่วยเหลือ โดยหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการเอกสารหลักฐาน เช่น ใบทะเบียนสมรส จึงเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้หญิงเข้าถึงค่าชดเชยได้ยาก และผู้ที่นับถือ

ศาสนาอิสลาม ซึ่งหลักศาสนาอนุญาตให้มีภรรยาได้หลายคน พบว่าผู้หญิงที่มีทะเบียนสมรสเท่านั้นที่จะได้รับค่าชดเชย โดยภรรยาคนอื่นจะไม่มีสิทธิ ทั้งที่ภรรยาแต่ละคนต่างก็มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร

4. ยังไม่มีการให้ความสำคัญกับการคุ้มครองและดูแลสุขภาพความปลอดภัยของหญิงและเด็กผู้หญิงตามที่พักอาศัยชั่วคราวในพื้นที่ต่าง ๆ ที่จัดให้กับผู้ที่ประสบภัยพิบัติอย่างเพียงพอ และขาดการคำนึงถึงความเสี่ยงต่าง ๆ ที่ ผู้หญิงจะต้องแบกรับเป็นส่วนใหญ่ เช่น การถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ภัยพิบัติครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า การคำนึงถึงความต้องการของคนแต่ละกลุ่มที่มีความต้องการและสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ที่แตกต่างกันนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง และสามารถนำมาปรับใช้ได้หลายกรณี เช่น การช่วยผู้ประสบภัยชนิดอื่น ๆ รวมถึงรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3.2.3 กรณีศึกษาชุมชนเม็กดำ จังหวัดมหาสารคาม

ชุมชนเม็กดำ จังหวัดมหาสารคาม เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์และสถานภาพทางสังคมสามารถส่งผลต่อความสามารถในการรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ โดยมีมิติที่มีการพิจารณา เช่น เพศสภาพ อายุ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ การถือครองที่ดินทำกิน เป็นต้น

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศสูง เนื่องจากประชากรกว่าร้อยละ 60 ประกอบอาชีพทำการเกษตร เป็นจังหวัดที่รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำมากเมื่อเทียบกับทั้งประเทศ และมีแนวโน้มเผชิญกับภัยพิบัติธรรมชาติบ่อยครั้ง โดยเฉพาะภัยแล้งและน้ำท่วม นอกจากนี้ประสบปัญหาด้านการทำเกษตรแล้ว ยังมีปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับบริโภคและใช้ในครัวเรือนซึ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายให้กับครัวเรือนเนื่องจากต้องซื้อน้ำขวดมาบริโภค นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิส่งผลทำให้เกษตรกรไม่สามารถใช้เวลาในนาเพื่อทำเกษตรได้ทั้งวันเหมือนเมื่อก่อน เพราะไม่สามารถทนความร้อนได้ หากพิจารณาบริบททางสังคมของชุมชนเม็กดำ พบว่าคนในชุมชนพึ่งพารายได้นอกภาคเกษตรมากขึ้น เช่น การขายผลากินแบ่งรัฐบาลและการรับจ้าง ซึ่งมีรายได้ไม่สม่ำเสมอและทำให้หลายคนตกอยู่ในภาวะหนี้สิน

เมื่อประสบปัญหาภัยแล้งรุนแรงซ้ำซาก คนในชุมชนเม็กดำโดยเฉพาะผู้ชายตัดสินใจย้ายไปอยู่จังหวัดอื่นหรือประเทศอื่น ซึ่งเพิ่มภาระให้แก่ผู้หญิงในชุมชนเพราะต้องรับภาระทั้งงานภายในบ้านและการหาเลี้ยงชีพ โดยการทำการเกษตรและหารายได้ทางอื่นด้วย

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนไม่เท่าเทียมกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- เด็กที่มีโรคประจำตัวได้รับผลกระทบจากอุณหภูมิสูงมากกว่า แต่ไม่มีความแตกต่างในผลกระทบระหว่างชายและหญิง

- อุณหภูมิที่สูงขึ้นมีผลต่อผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงต้องดูแลครอบครัวนอกเหนือจากการทำงานหารายได้ ในขณะที่ผู้ชายสามารถพักผ่อนได้
- ภัยแล้งส่งผลกระทบต่อเพศชายมากกว่าเพศหญิงเนื่องจากผู้ชายเป็นฝ่ายทำงานเกษตรเป็นส่วนใหญ่

หากพิจารณาในมิติความสามารถในการรับมือกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้

- เพศสภาพไม่มีผลต่อการรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากผู้หญิงในชุมชนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการอบรมได้ไม่แตกต่างจากผู้ชาย และมีโอกาสทางอาชีพและเงินทุนไม่แตกต่างกัน
- วัยทำงาน/วัยกลางคนสามารถรับมือได้ดีกว่าวัยเด็กหรือวัยสูงอายุ
- ครัวเรือนที่มีรายได้สูงและผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงและมีฐานะดีจะสามารถรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ดีกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย

ทบทวนนโยบายและแผนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

4.1 การทบทวนนโยบายและแผนระดับต่าง ๆ ของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ถ้าหากไม่มีการดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม อาจส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

สำหรับการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับนานาชาติ มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (The United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) โดยอนุสัญญาฯ นี้เป็นความตกลงร่วมกันเพื่อจัดวางบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2537 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553) ด้านการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศนั้น ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: CEDAW) เมื่อปี พ.ศ. 2528 อนุสัญญาฯ นี้มีวัตถุประสงค์ให้ประเทศภาคีมีแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการดำเนินงานเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติทั้งมวลต่อสตรี และให้หลักประกันว่าสตรีต้องได้รับสิทธิประโยชน์และโอกาสต่าง ๆ จากรัฐบนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างเพศ รวมไปถึงประเด็นสตรีกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะภัยพิบัติทางธรรมชาติ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563)

นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมกันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในการมุ่งสู่การมีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีและยั่งยืน โดยได้มีการกำหนดประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลัก ภายใต้เป้าหมาย SDG 13 ซึ่งให้ความสำคัญกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำ และดำเนินการควบคู่ไปกับการบูรณาการมาตรการด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และความมั่นคงของมนุษย์ ถ้าหากพิจารณาไปถึงระดับกลุ่มประชากรเฉพาะในประเด็นเพศสภาพ จะอยู่ภายใต้เป้าหมาย SDG 5 ซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน รวมทั้งการมีสิทธิที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองและเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการมีบทบาททางการเมืองและการทำงานของเพศหญิงอย่างเท่าเทียม

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยังไม่ได้มีการเชื่อมโยงประเด็นระหว่างมิติเพศสภาพและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สำหรับประเทศไทย ได้มีการดำเนินนโยบายและจัดทำแผนต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ได้กำหนดร่วมกับประชาคมโลก เพื่อนำไปสู่การจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีสาระสำคัญพอสังเขป ดังนี้

4.1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่ 3 สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งเน้นลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ ปรับปรุงการบริหารจัดการภัยพิบัติทั้งระบบ และการสร้างขีดความสามารถของประชาชนในการรับมือและปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและความเสียหายจากภัยธรรมชาติและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในส่วนของแนวทางและมาตรการหลักเพื่อสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่กำหนดไว้ภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้แก่ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล การคาดการณ์สภาพภูมิอากาศ และระบบเตือนภัยล่วงหน้าอย่างรวดเร็ว แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและลดผลกระทบทั้งในเชิงโครงสร้าง (Structural Measures) และมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง (Non-structural Measures) เพื่อเตรียมรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับแต่ละภูมิสังคมของประเทศ การพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการภัยพิบัติทั้งระบบ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว รวมถึงบูรณาการประเด็นด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในกระบวนการจัดทำแผนรายสาขา และมีการดำเนินการและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน และเมืองในการรับมือและปรับตัวต่อผลกระทบจากภัยพิบัติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้ง พัฒนาโครงสร้างระบบสาธารณสุข เครือข่ายเตือนภัยและเฝ้าระวังโรคให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมประชากรกลุ่มเสี่ยงที่มีความอ่อนไหวต่อปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ ต่อโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เป็นต้น

4.1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (18) การเติบโตอย่างยั่งยืน

แผนแม่บทประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างยั่งยืนบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทฯ ให้ความสำคัญกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในเรื่องของการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมถึงการเสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนสามารถลดความเสี่ยงและมีความพร้อมที่จะรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

หากพิจารณาแผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ ซึ่งอยู่ภายใต้แผนแม่บทฯ พบว่า มีแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งในมิติการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สำหรับในส่วนของปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการบริหารจัดการภัยพิบัติทั้งระบบ โดยคำนึงถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว การพัฒนาฐานข้อมูล การคาดการณ์สภาพภูมิอากาศ ระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่รวดเร็ว แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ การบูรณาการประเด็นด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในกระบวนการทำแผนรายสาขาและรายพื้นที่ การดำเนินการและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยส่งเสริมให้โครงการลงทุนขนาดใหญ่ต้องจัดทำการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อออกแบบโครงการให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต รวมถึงความเสี่ยงจากภัยพิบัติรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4.1.3 แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) (6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นปฏิรูปที่ 3 มุ่งเน้นการผลักดันให้ทุกภาคส่วนร่วมแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การกำหนดให้โครงการลงทุนของภาครัฐต้องวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อและ/หรือความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งจัดทำมาตรการรองรับ การเร่งรัดจัดทำฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย และข้อมูลความเสี่ยงเชิงพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการกำหนดกลไกที่เหมาะสมในการสร้างแรงจูงใจเชิงเศรษฐศาสตร์ให้ภาคเอกชนลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

4.1.4 (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)

(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ โดยได้กำหนดเป้าหมายหลัก 5 ประการ ได้แก่ การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน และการเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่

(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดหมุดหมายการพัฒนาครอบคลุม 4 มิติ คือ มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมิติปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศ โดยการขับเคลื่อนประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิสภาพภูมิอากาศถูกกำหนดไว้ภายใต้มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมุดหมาย 10 เศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ และหมุดหมาย 11 การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4.1.5 แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 – 2593

แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2593 เป็นกรอบการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ ที่มุ่งเน้นการบูรณาการการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ บรรจุในวิสัยทัศน์และพันธกิจของแผนแม่บทฯ โดยมีแนวทางการดำเนินงานด้านการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็น 1 ใน 3 องค์ประกอบหลักของแผนแม่บทฯ ซึ่งมีแนวทางและมาตรการการดำเนินงานที่สำคัญ 6 สาขา คือ สาขาการจัดการน้ำ อุทกภัยและภัยแล้ง สาขาการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร สาขาการท่องเที่ยว สาขาสาธารณสุข สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสาขาการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงของมนุษย์

เป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภายใต้แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2593 แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น (พ.ศ. 2558) ระยะกลาง (พ.ศ. 2563) และระยะยาว (พ.ศ. 2593)

เป้าหมายระยะสั้น

- 1) มีแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ
- 2) สัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์เพื่อพิทักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพต่อพื้นที่ประเทศเพิ่มขึ้น โดยรักษาพื้นที่อนุรักษ์ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 19 และเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนไม่น้อยกว่าปีละ 5,000 ไร่
- 3) ร้อยละ 50 ของจังหวัดชายทะเลมีแผนบูรณาการการฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบ ตามแนวทางการจัดการที่เหมาะสมและเป็นมิตรต่อระบบนิเวศ
- 4) มีการพัฒนาดัชนีรวมแสดงระดับภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในภาพรวมของประเทศและรายสาขา

เป้าหมายระยะกลาง

- 1) มีระบบพยากรณ์สภาพอากาศและเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับภาคเกษตร และการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกพื้นที่เสี่ยง รวมถึงระบบคาดการณ์และเตือนภัยการระบาดของแมลงและศัตรูพืชที่มีประสิทธิภาพ
- 2) มีระบบประกันภัยสำหรับผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับความเสียหายจากปัจจัยทางภูมิอากาศ
- 3) มีกองทุนเพื่อการฟื้นฟู เยียวยา และปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นกลไกระดับประเทศ

- 4) พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ
- 5) สัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์เพื่อพิทักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้นเท่ากับพื้นที่อนุรักษ์สูงสุดที่ควรเป็น (Maximum Conservation Area)
- 6) ทุกจังหวัดชายทะเลมีแผนบูรณาการฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบ ตามแนวทางการจัดการที่เหมาะสมและเป็นมิตรต่อระบบนิเวศ
- 7) มีแผนปฏิบัติการระดับท้องถิ่นในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครบทุกพื้นที่เสี่ยง

เป้าหมายระยะยาว

- 1) สัดส่วนพื้นที่และเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ต่อพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น
- 2) สัดส่วนพื้นที่เกษตรนอกเขตชลประทานที่ได้รับการพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มขึ้น
- 3) สัดส่วนของเกษตรกรในพื้นที่เสี่ยงภัยได้รับการอบรมการป้องกัน บรรเทา และหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติ รวมถึงการฝึกอบรมอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น
- 4) สัดส่วนของเกษตรกรผู้ประกันภัยผลผลิตจากภูมิอากาศเพิ่มขึ้น
- 5) สัดส่วนมูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรจากปัจจัยทางภูมิอากาศต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมในภาคการเกษตรลดลง
- 6) สัดส่วนพื้นที่ที่ได้รับการจัดทำระบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูดินและน้ำต่อพื้นที่ประสบภัยทางธรรมชาติซ้ำซากเพิ่มขึ้น
- 7) สัดส่วนทรัพยากรน้ำผิวดินที่นำมาใช้ประโยชน์ต่อทรัพยากรน้ำผิวดินทั้งหมดเพิ่มขึ้น
- 8) สัดส่วนของประชากรที่สามารถเข้าถึงน้ำสะอาดเพิ่มขึ้น
- 9) สัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงภัยที่ได้รับการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังภัยธรรมชาติเพิ่มขึ้น
- 10) จำนวนผู้เสียชีวิตและมูลค่าความเสียหายจากภัยธรรมชาติลดลง
- 11) จำนวนประชากรเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีภาวะทุพโภชนาการลดลง
- 12) สัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดและการแพร่ระบาดของโรคที่ได้รับการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังโรคเพิ่มขึ้น
- 13) สัดส่วนของค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขจากโรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางภูมิอากาศต่อประชากรลดลง

- 14) จำนวนชนิดพันธุ์ต่างๆ ที่ถูกคุกคามจนใกล้สูญพันธุ์ลดลง
- 15) สัดส่วนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น
- 16) ระดับภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพิ่มขึ้น (วัดจากดัชนีรวม)

สำหรับแนวทางการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ.2558-2593 ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแบ่งออกเป็นรายสาขา ดังนี้

- (1) สำหรับสาขาการจัดการน้ำ อุทกภัย และภัยแล้ง มุ่งเน้นการจัดการน้ำอย่างบูรณาการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำ การสร้างความพร้อมในการรับมือและลดความเสียหายจากอุทกภัยและภัยแล้ง รวมถึงการจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัยและภัยแล้ง
- (2) สำหรับสาขาการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร แนวทางการดำเนินงานมุ่งเน้นการจัดการความเสี่ยงในภาคเกษตรจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางภูมิอากาศ การสร้างความพร้อมในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้และศักยภาพของเกษตรกรในการปรับตัว รวมถึงการสร้างรายได้เพิ่มจากการพัฒนาสินค้าเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการรักษาความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน
- (3) สำหรับสาขาการท่องเที่ยว แนวทางการดำเนินงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสมบูรณ์และขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการลดความเสี่ยงของภาคการท่องเที่ยวต่อปัจจัยทางภูมิอากาศที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต
- (4) สำหรับสาขาสาธารณสุข แนวทางการดำเนินงานมุ่งเน้นการเฝ้าระวังโรคและการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางภูมิอากาศที่มีผลต่อสุขภาพและการป้องกันการเกิดและแพร่ระบาดของโรค รวมถึงการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขที่มีคุณภาพ
- (5) สำหรับสาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้ความสำคัญกับการสงวนรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศให้คงความสมบูรณ์ และการกำกับดูแลและควบคุมให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- (6) สำหรับสาขาการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงของมนุษย์ แนวทางการดำเนินงานให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงและความเสียหายจากภัยธรรมชาติ และการสร้างความพร้อมและขีดความสามารถในการปรับตัวของชุมชน

สำหรับแนวทางในการลดก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ ประกอบด้วย 8 สาขา ได้แก่

- (1) การผลิตไฟฟ้ามุ่งเน้นการลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลและเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียน และการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนที่จะสนับสนุนการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- (2) การคมนาคมมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพของการเดินทางและขนส่ง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งที่มีประสิทธิภาพสูงและปล่อยคาร์บอนต่ำ รวมถึงการจัดการอุปสงค์การเดินทางตามแนวทางการจัดการคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืน
- (3) การใช้พลังงานภายในอาคารมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานภายในอาคาร และอนุรักษ์พลังงานโดยการลดการใช้พลังงานภายในอาคาร
- (4) ภาคอุตสาหกรรมมุ่งเน้นที่การเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องจักรและการจัดการเพื่อประหยัดพลังงานและลดของเสีย การสนับสนุนการผลิตและใช้พลังงานหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรม และส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่ปล่อยคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- (5) ภาคของเสียมุ่งเน้นการจัดการของเสียอย่างครบวงจร โดยคำนึงถึงการจัดการตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ และการจัดลำดับความสำคัญของแนวทางและมาตรการตามหลัก Waste hierarchy โดยมุ่งที่การลดปริมาณของเสียจากแหล่งกำเนิด การลดปริมาณของเสียตามแนวทาง 3Rs - Reduce, Reuse, Recycle ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการของเสียและการสนับสนุนการเปลี่ยนของเสียให้เป็นพลังงานด้วยเทคโนโลยีที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษอันตราย
- (6) ภาคการเกษตรมุ่งเน้นการจัดการด้านการเกษตรที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำและก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วม ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร รวมถึงการสร้างศักยภาพความพร้อมของเกษตรกร เพื่อรองรับเทคโนโลยีและการจัดการด้านการลดก๊าซเรือนกระจก
- (7) ภาคป่าไม้มุ่งเน้นการอนุรักษ์ การเพิ่มพื้นที่ป่า และการเร่งฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอน การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมสำหรับการดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ป่า รวมถึงมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นที่มีการสื่อสารข้อมูลอย่างครบถ้วนและโปร่งใส ในระยะเวลาที่เพียงพอต่อการตัดสินใจโดยอิสระ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และมีกลไกในการนำผลการรับฟังความคิดเห็นไปประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย
- (8) การจัดการเมืองมุ่งเน้นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นแหล่งดูดซับมลพิษและแหล่งกักเก็บคาร์บอน รวมถึงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ในเมืองหลักของประเทศ

แนวทางการสร้างขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประกอบด้วย 4 สาขา ได้แก่

- (1) การพัฒนาข้อมูล งานศึกษาวิจัย และเทคโนโลยี มุ่งเน้นการพัฒนาข้อมูลและงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และการพัฒนาเทคโนโลยีรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- (2) การพัฒนากลไกสนับสนุนการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นที่การพัฒนากลไกสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กลไกสร้างแรงจูงใจในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและพัฒนาแบบปล่อยคาร์บอนต่ำ และกลไกในการขับเคลื่อนภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง
- (3) การสร้างความตระหนักรู้และเสริมศักยภาพด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นการพัฒนาคน สร้างองค์ความรู้ที่เข้มแข็ง และสร้างวัฒนธรรมของการมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้ทุกคนในสังคมเกิดความตระหนัก ความเข้าใจ และสามารถประเมินวิเคราะห์เกี่ยวกับนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศบนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงมีองค์ความรู้และศักยภาพในการมีส่วนช่วยบรรเทาและแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามบทบาทและภารกิจที่รับผิดชอบ
- (4) แนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการเจรจา และการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในเวทีระหว่างประเทศ และการบูรณาการความร่วมมือด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพเชิงนโยบายและนำไปสู่การดำเนินการที่สมประสงค์ (win-win)

4.1.6 แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ

แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ มีวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกัน และสามารถปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้พันธกิจสำคัญคือ สร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาประเทศ โดยผลักดันให้เกิดการบูรณาการแนวทางและมาตรการในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในทุกภาคส่วนและทุกระดับ เสริมสร้างศักยภาพและความตระหนักรู้ของภาคีการพัฒนาในทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความพร้อมในการดำเนินมาตรการตามนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และพัฒนาฐานข้อมูล งานศึกษาวิจัย องค์ความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการรองรับและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เป้าหมายของแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติแบ่งออกเป็น 3 ระยะ เป้าหมายระยะสั้นเป็นการดำเนินการในประเด็นการเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการดำเนินการที่ต้องการกลไกผลักดันในระดับนโยบาย เป้าหมายระยะกลางเป็นการดำเนินการในการพัฒนา กลไกและสร้างขีดความสามารถตามแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ และ เป้าหมายระยะยาวเป็นการดำเนินการในการพัฒนา กลไกและสร้างขีดความสามารถตามแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ ที่ต้องใช้เวลาในการดำเนินงาน และเป็นการดำเนินงานใน ประเด็นที่มีความต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของแผน รวมทั้งภายหลังสิ้นสุดแผน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์และบรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวทางและมาตรการในการขับเคลื่อนแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ ใน 6 สาขาหลัก สอดรับกับแนวทางและมาตรการที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 – 2593 โดยแต่ละสาขามีเป้าหมายเฉพาะที่สรุปได้ ดังนี้ (1) การจัดการน้ำ เพื่อเพิ่ม ความมั่นคงด้านน้ำของประเทศไทย และลดความสูญเสียชีวิตและความเสียหายจากภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำ (2) เกษตรและความมั่นคงทางอาหาร เพื่อรักษาผลิตภาพและความมั่นคงทางอาหาร ภายใต้ความเสี่ยงและ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (3) ท้องเที่ยว เพิ่มขีดความสามารถของภาคการท่องเที่ยวให้ มีการเติบโตอย่างยั่งยืน และรองรับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (4) สาธารณสุข เพื่อมี ระบบสาธารณสุขที่สามารถจัดการความเสี่ยงและลดผลกระทบต่อสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ (6) การตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อประชาชน ชุมชน และเมือง มีความพร้อมและขีด ความสามารถในการปรับตัวต่อความเสี่ยงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับ บริบทของพื้นที่ ตารางที่ 4.1 แสดงสรุปแนวทางและมาตรการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศรายสาขา และผลการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

ตารางที่ 4.1 สรุปแนวทางและมาตรการรายสาขา ภายใต้แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ และแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับมิติเพศสภาพ

สาขา	แนวทางและมาตรการ	มาตรการที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
1. การจัดการน้ำ	<p>แนวทางที่ 1 การพัฒนากลไกและแนวทางขับเคลื่อนการจัดการน้ำอย่างบูรณาการ ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้</p> <p>(1) พัฒนาการจัดทำ water footprint และระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในภาคส่วนต่าง ๆ</p> <p>(2) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดการน้ำและป่าในแต่ละลุ่มน้ำ</p> <p>(3) ส่งเสริมให้เกิดการประสานภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับการจัดการน้ำโดยใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการน้ำตามบริบทของแต่ละภูมิภาค</p> <p>(4) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำต้นทุนและแหล่งกักเก็บน้ำ โดยกำหนดสัดส่วนการใช้น้ำในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำท่าและน้ำที่กักเก็บในแต่ละลุ่มน้ำ</p> <p>(5) ผลักดันการดำเนินงานภายใต้กลไกความร่วมมือในการบริหารจัดการน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง</p> <p>แนวทางที่ 2 การสร้างความพร้อมในการรับมือและการจัดการความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในการจัดการน้ำ ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้</p> <p>(1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการเตรียมรับมือกับอุทกภัยที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ระบบนิเวศ และชุมชน</p> <p>(2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับสำรองน้ำฝน และจัดสรรน้ำในพื้นที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก พื้นที่นอกเขตชลประทาน และพื้นที่ที่ยังใช้น้ำบาดาล</p> <p>(3) เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาการรุกตัวของน้ำเค็ม จากการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล สถานการณ์ภัยแล้ง และการเปลี่ยนแปลงของน้ำท่าจากการกระทำของมนุษย์</p> <p>(4) ส่งเสริมการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีการบำบัดน้ำเสียเพื่อนำน้ำหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่</p>	ไม่มี

สาขา	แนวทางและมาตรการ	มาตรการที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
	(5) พัฒนาระบบการพยากรณ์สถานการณ์น้ำและเตือนภัยล่วงหน้า (6) สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังภัยพิบัติในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง (7) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำใต้ดินร่วมกับการใช้น้ำผิวดินในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (8) จัดทำแผนป้องกันและลดมลพิษในกรณีอุทกภัยในพื้นที่เสี่ยง (9) พัฒนาระบบการช่วยเหลือ ชดเชย หรือระบบประกันภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ	
2. การเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร	แนวทางที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือและจัดการความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภาคการเกษตร ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้ (1) พัฒนาระบบข้อมูลเตือนภัยล่วงหน้าทางการเกษตร (2) พัฒนาระบบประกันภัยหรือการประกันความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศต่อผลผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสม (3) จัดทำแผนที่พื้นที่เกษตรเสี่ยงภัยและคาดการณ์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับพื้นที่ (4) ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (5) ส่งเสริมการปรับปรุงพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ และสนับสนุนการเข้าถึงของเกษตรกรให้สามารถใช้พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางภูมิอากาศ (6) พัฒนาการจัดการระบบปศุสัตว์และการผลิตสินค้าจากปศุสัตว์ให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (7) พัฒนาการจัดการประมงให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (8) สนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการเกษตรในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (9) สร้างความตระหนักรู้ต่อเกษตรกรถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภาคเกษตร และพัฒนาศักยภาพในการรับมือและจัดการความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ไม่มี

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

สาขา	แนวทางและมาตรการ	มาตรการที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
	<p>แนวทางที่ 2 การรักษาความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งมีมาตรการดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) พัฒนาการทำการเกษตรแม่นยำสูงให้มีต้นทุนที่ลดลง เกษตรกรสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง (2) พัฒนาและปรับปรุงการจัดการน้ำของพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทานที่มีความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากอุทกภัยและภัยแล้ง ให้มีประสิทธิภาพ (3) พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เกษตรกรรมนอกเขตชลประทานให้มีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการใช้การเพาะปลูกและการทำปศุสัตว์ (4) ส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟู และบำรุงรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความเสื่อมโทรมของดิน (5) ส่งเสริมการจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ (6) พัฒนาระบบการสำรองอาหารระดับประเทศ พร้อมทั้งกลไกการกระจายอาหารที่มีประสิทธิภาพ (7) สนับสนุนการวิจัยพัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อลดการสูญเสียของผลผลิตการเกษตร 	
3. การท่องเที่ยว	<p>แนวทางที่ 1 การจัดการความเสี่ยงและลดผลกระทบจากภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีมาตรการดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) จัดทำแผนที่เสี่ยงจากภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาระบบเตือนภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ (2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติและลดความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศ (3) ปรับปรุงปฏิทินการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงไป (4) สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยด้านการท่องเที่ยวในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 	ไม่มี

สาขา	แนวทางและมาตรการ	มาตรการที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
	<p>(5) สร้างความตระหนักและเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในการลดผลกระทบและรับมือกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>แนวทางที่ 2 การปรับตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีมาตรการดังนี้</p> <p>(1) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่เสี่ยง ที่คำนึงถึงศักยภาพในการรองรับของพื้นที่ ที่เหมาะสมกับสภาพของอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป</p> <p>(2) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนการเพิ่มภูมิคุ้มกัน และลดความเสี่ยงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ</p> <p>(3) พัฒนาและส่งเสริมพื้นที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เสี่ยงให้เป็นธุรกิจท่องเที่ยวที่มี วัตถุประสงค์เพื่อการจัดประชุมองค์กร การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล การจัดประชุมนานาชาติ และการจัดแสดงสินค้า (MICE)</p> <p>(4) เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p>	
4. สาธารณสุข	<p>แนวทางที่ 1 การพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้</p> <p>(1) พัฒนาระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ระบบฐานข้อมูล และสารสนเทศ และพัฒนาแผนที่เสี่ยงด้านสุขภาพ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>(2) พัฒนางานวิจัย องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการลดและจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>(3) ป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชนในพื้นที่เสี่ยงและประชากรกลุ่มเสี่ยง</p> <p>(4) พัฒนากลไกความร่วมมือทุกภาคส่วน ทั้งในและนอกระบบสาธารณสุขในการบริหารจัดการ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p>	<p>แนวทางที่ 1 มาตรการ (3) ป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชนในพื้นที่เสี่ยงและประชากรกลุ่มเสี่ยง*</p> <p>แนวทางที่ 2 มาตรการ (1) ปรับปรุงระบบประกันสุขภาพ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ครอบคลุมประชากรกลุ่มเสี่ยงที่มีความอ่อนไหวต่อปัจจัยทางภูมิอากาศ</p>

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

สาขา	แนวทางและมาตรการ	มาตรการที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
	<p>(5) เสริมสร้างศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขในทุกกระดับ เพื่อรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในเชิงรุก</p> <p>แนวทางที่ 2 การเพิ่มขีดความสามารถของระบบสาธารณสุข และส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขที่มีคุณภาพแก่ประชาชน ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้</p> <p>(1) ปรับปรุงระบบประกันสุขภาพให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ครอบคลุมประชากรกลุ่มเสี่ยงที่มีความอ่อนไหวต่อปัจจัยทางภูมิอากาศ</p> <p>(2) วิจัยและพัฒนามาตรฐานการรักษาและระบบบริการสาธารณสุข เพื่อรับมือกับสถานการณ์ผลกระทบต่อสุขภาพ</p> <p>(3) พัฒนาระบบโรงพยาบาลในการลดและจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในระดับพื้นที่</p> <p>(4) พัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานและบุคลากรสาธารณสุข ในการลดและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p>	
5. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	<p>แนวทางที่ 1 การอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้</p> <p>(1) สงวนและคุ้มครองพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ยังคงมีสภาพป่าสมบูรณ์ โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และบริหารจัดการกลุ่มป่า การปลูกป่าเป็นแนวเชื่อมต่อระหว่างป่า การปลูกป่าเป็นแนวกันชน</p> <p>(2) สนับสนุนการปลูกป่าและเพิ่มพื้นที่ป่า ในพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกหรือทาลาย ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม หรือพื้นที่ว่างนอกเขตป่าธรรมชาติ</p> <p>(3) สนับสนุนการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น และชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ รวมทั้งป้องกันชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่อาจแพร่ระบาดเพิ่มมากขึ้นจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป</p> <p>(4) สนับสนุนและส่งเสริมกลไกการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศต่าง ๆ</p> <p>(5) อนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งเพิ่มหรือฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลน</p>	ไม่มี

บทที่ 4

ทบทวนนโยบายและแผนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

สาขา	แนวทางและมาตรการ	มาตรการที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
	<p>(6) ผลักดันการประกาศเขตคุ้มครองในพื้นที่ที่มีความเปราะบางเชิงนิเวศและเสี่ยงต่อการถูกคุกคามความหลากหลายทางชีวภาพที่อยู่นอกเขตป่าอนุรักษ์</p> <p>(7) พัฒนาระบบฐานข้อมูล การคาดการณ์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>(8) พัฒนาระบบติดตามและประเมินตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ</p> <p>(9) จัดทำแผนบูรณาการการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั่วประเทศ</p> <p>แนวทางที่ 2 การสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้</p> <p>(1) พัฒนากลไกที่ช่วยส่งเสริมบทบาทของชุมชนที่มีวิถีชีวิตเชิงนิเวศในการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>(2) ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนที่มีวิถีชีวิตเชิงนิเวศ</p> <p>(3) ส่งเสริมความร่วมมือจากภาคเอกชนและภาคประชาชนในการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ</p> <p>(4) พัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดไฟป่าโดยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน</p> <p>(5) ส่งเสริมเครือข่ายประชาชน องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริเวณชายฝั่งทะเล ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทะเลและชายฝั่ง</p> <p>(6) สร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังและติดตามตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ</p> <p>(7) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ และเพิ่มขีดความสามารถให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักการปรับตัวโดยอาศัยระบบนิเวศ</p>	
<p>6. การตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงของมนุษย์</p>	<p>แนวทางที่ 1 การพัฒนากลไกจัดการความเสี่ยงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้</p> <p>(1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและมีความหลากหลายในการรองรับภาวะฉุกเฉินอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติใน</p>	<p>แนวทางที่ 2 มาตรการ (4) สนับสนุนให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยง**และผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สามารถเข้าถึง</p>

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

สาขา	แนวทางและมาตรการ	มาตรการที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
	<p>ทุกพื้นที่เสี่ยง และทำแผนรับมือภัยธรรมชาติในภาวะฉุกเฉิน</p> <p>(2) พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าในระดับชุมชน ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้</p> <p>(3) ผลักดันให้มีการผนวกรวมประเด็นเรื่องของสิ่งปลูกสร้างที่สอดคล้องกับสภาพอากาศเป็นมาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการออกแบบก่อสร้างอาคาร ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522</p> <p>(4) บูรณาการประเด็นด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้ากับการจัดทำผังเมืองในทุกระดับ</p> <p>(5) ส่งเสริมการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างที่ใช้แนวคิดเรื่องสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับสภาพอากาศ</p> <p>(6) พัฒนาและจัดทำแผนในการสำรองระบบที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือภาวะวิกฤติ</p> <p>(7) ผลักดันให้โครงการลงทุนขนาดใหญ่ของภาครัฐต้องจัดทำ การวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>(8) ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการดำเนินมาตรการรับมือและจัดการความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผ่านกลไกทางการเงิน</p> <p>แนวทางที่ 2 การสร้างความพร้อมและขีดความสามารถในการปรับตัวของชุมชน ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้</p> <p>(1) ผลักดันให้ท้องถิ่นบูรณาการประเด็นด้านการปรับตัวและรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้ากับแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ชุมชน และท้องถิ่น</p> <p>(2) เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการความเสี่ยงจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>(3) พัฒนาศักยภาพของชุมชนในการเฝ้าระวัง แจ้งเตือนภัยเผชิญภัย ระวังภัย รวมถึงการช่วยเหลือและฟื้นฟูหลังเกิดภัยในพื้นที่เสี่ยง</p> <p>(4) สนับสนุนให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยงและผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ</p>	<p>ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ และได้รับความเป็นธรรม</p>

สาขา	แนวทางและมาตรการ	มาตรการที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
	(5) สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เข้าใจถึงความเสี่ยงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	

หมายเหตุ : * ประชากรกลุ่มเสี่ยง หมายถึง กลุ่มคนที่มีความเสี่ยงสูง มีความอ่อนไหวต่อปัจจัยทางภูมิอากาศ และมีโอกาสเกิดโรคอุบัติใหม่และโรคที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางภูมิอากาศ ถ้าหากดูรายละเอียดในแผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านสาธารณสุข ระยะที่ 1 (จะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป) ระบุว่า ประชากรกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้หญิงตั้งครรภ์ คนวัยทำงานโดยเฉพาะเกษตรกรและผู้ที่ต้องทำงานกลางแจ้ง เป็นต้น

** ประชาชนกลุ่มเสี่ยงในที่นี้ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าหมายถึงคนกลุ่มใดบ้าง

4.1.7 แผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านสาธารณสุข ระยะที่ 1 พ.ศ. 2563 – 2573

เป้าหมายของแผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านสาธารณสุข ระยะที่ 1 พ.ศ. 2563-2573 คือลดการเจ็บป่วยต่อประชาชน ลดผลกระทบต่อประเทศ และเป็นศูนย์กลางในระดับเอเชียในการจัดการกับความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทักษะของประชาชนในการปรับตัวและจัดการตนเองต่อภัยสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความรู้ มีทักษะความสามารถดูแลสุขภาพตนเอง กลุ่มเสี่ยง ได้แก่ เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้มีโรคประจำตัว คนพิการ ประชากรกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ได้รับการดูแลคุ้มครองสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเหมาะสม และชุมชนมีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเอง

ยุทธศาสตร์ 2 การบูรณาการศักยภาพทุกภาคส่วน ร่วมขับเคลื่อนการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นการระดมศักยภาพของทุกภาคส่วนในการผลักดันและขับเคลื่อนให้เกิดนโยบายด้านการจัดการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภายใต้หลักการ “ทุกนโยบายห่วงใยสุขภาพ – Health in All Policy” ใช้กลไกประชารัฐ (ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม) ขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเอกภาพในทุกระดับ

ยุทธศาสตร์ 3 การเสริมสร้างความพร้อมของประเทศด้านการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ซึ่งมุ่งเน้นการเพิ่มสมรรถนะของระบบสาธารณสุขในพื้นที่เสี่ยง พื้นที่เศรษฐกิจ เขตเศรษฐกิจพิเศษ พื้นที่ความมั่นคง และพื้นที่ท่องเที่ยว รวมทั้งคุ้มครองแรงงานที่เป็นกำลังผลิตสำคัญที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน และร่วมขับเคลื่อนประเทศสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างมั่นคง

ยุทธศาสตร์ 4 การพัฒนาระบบการสาธารณสุขของประเทศรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีมาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศ ทั้งความเป็นผู้นำ ระบบข้อมูลงานวิจัย การเฝ้าระวังและเตือนภัย บุคลากร การให้บริการ กฎหมาย มาตรฐาน เทคโนโลยี และงบประมาณให้พร้อมรับมือความเสี่ยงที่มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ครอบคลุมพื้นที่และประชากรทุกกลุ่มวัย

ตารางที่ 4.2 สรุปกลยุทธ์ของแต่ละยุทธศาสตร์ และชี้ให้เห็นแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

ตารางที่ 4.2 สรุปกลยุทธ์ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านสาธารณสุข และความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทักษะของประชาชนในการปรับตัวและจัดการตนเองต่อภัยสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	<p>กลยุทธ์ (1) พัฒนาความรู้และทักษะแก่ชุมชนในการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>กลยุทธ์ (2) พัฒนาระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เพื่อพัฒนาทักษะ สร้างการมีส่วนร่วม และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อทำให้เกิดการพึ่งตนเองด้านสุขภาพของชุมชน</p> <p>กลยุทธ์ (3) สร้างสรรค์การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรภาคีทุกภาคส่วนในการดูแลประชาชนด้วยกลไกของชุมชน และการเคารพในความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน</p> <p>กลยุทธ์ (4) การสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้สูงอายุ เด็ก เกษตรกรและผู้ที่ต้องปฏิบัติงานกลางแจ้ง และผู้ด้อยโอกาสต่อความเสี่ยงทางสุขภาพ จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p>	<p>กลยุทธ์ (3) ในรายละเอียดหมายรวมไปถึง สิทธิด้านสุขภาพ สิทธิของชนพื้นเมืองและชาติพันธุ์ การดูแลแรงงานต่างด้าว และการคุ้มครองดูแลเด็ก หญิงตั้งครรภ์ คนพิการ ผู้สูงอายุ และคนที่มีความเปราะบางจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ)</p> <p>กลยุทธ์ (4) ที่มีแนวทางการดำเนินงาน (ค) การสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มประชากรวัยแรงงานเพื่อมุ่งลดความเสี่ยงต่อโรคจากความร้อน ในรายละเอียดได้ระบุกลุ่มผู้ทำงานรับจ้างโดยเฉพาะเพศหญิง หญิงตั้งครรภ์ที่ต้องทำงานกลางแจ้งในพื้นที่ที่มีอากาศร้อนและในโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีสภาพอากาศร้อนสูง</p>
2. การบูรณาการศักยภาพทุกภาคส่วน ร่วมขับเคลื่อนการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเข้มแข็ง	<p>กลยุทธ์ (1) ประสานความร่วมมือระดับประเทศเพื่อร่วมบูรณาการศักยภาพทุกภาคส่วนร่วมขับเคลื่อนการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตาม</p>	ไม่มี

บทที่ 4

ทบทวนนโยบายและแผนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
	<p>นโยบายองค์การอนามัยโลก ผ่านกลไกระหว่างประเทศและประชาคมอาเซียน</p> <p>กลยุทธ์ (2) บูรณาการองค์การภาคีทุกภาคส่วนนอกภาคสาธารณสุขของประเทศ ในการร่วมขับเคลื่อนนโยบายการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>กลยุทธ์ (3) ระดมพลังภาคทุกภาคส่วนในระบบสาธารณสุขร่วมขับเคลื่อนการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>กลยุทธ์ (4) เสริมสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และภาคีทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ ร่วมจัดการนโยบายการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่กระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่</p> <p>กลยุทธ์ (5) ระดมพลังภาคีทุกภาคส่วนร่วมยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประชาคมอาเซียนและเอเชีย</p>	
<p>3. การเสริมสร้างความพร้อมของประเทศด้านการสาธารณสุขจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และความมั่นคงของประเทศ</p>	<p>กลยุทธ์ (1) เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารงานและเพิ่มสมรรถนะของระบบสาธารณสุขเพื่อรองรับการเจริญเติบโตในพื้นที่เสี่ยง พื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญที่มีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>กลยุทธ์ (2) เสริมสร้างศักยภาพด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในพื้นที่ความมั่นคงของประเทศ</p> <p>กลยุทธ์ (3) ส่งเสริมการสร้างสรรค์การจัดการสาธารณสุขรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาประเทศสู่ประเทศพัฒนาแล้ว ตามกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ</p>	<p>ไม่มี</p>

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ
<p>4. การพัฒนาระบบการสาธารณสุขของประเทศรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีมาตรฐานสากล</p>	<p>กลยุทธ์ (1) สร้างความเป็นผู้นำและธรรมาภิบาล ระบบการเงิน การคลังงบประมาณของประเทศ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>กลยุทธ์ (2) สร้างกลไก พัฒนากฎหมายมาตรฐาน และระเบียบปฏิบัติด้านสาธารณสุขระดับชาติ เพื่อป้องกันและจัดการความเสี่ยงทางสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล</p> <p>กลยุทธ์ (3) พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบข้อมูล เฝ้าระวังและคาดการณ์ความเสี่ยงและผลกระทบในอนาคตด้านสุขภาพ รองรับการแก้ปัญหาการเจ็บป่วยและเสียชีวิตจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>กลยุทธ์ (4) พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขของประเทศรองรับการจัดการสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>กลยุทธ์ (5) บริหารและพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>กลยุทธ์ (6) สร้างสรรค์องค์ความรู้เทคโนโลยี นวัตกรรมในการลดและจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์และเทคโนโลยีในการให้บริการผู้ป่วยในกลุ่มโรคสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p>	<p>ไม่มี</p>

4.1.8 แผนที่น่าทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ. 2564 – 2573

ประเทศไทยได้ดำเนินการร่วมกับนานาชาติประเทศในการรักษาระดับความเข้มข้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ ควบคู่ไปกับมาตรการในการตั้งรับเพื่อปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเทศไทยกำหนดเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศภายหลังปี พ.ศ.2563 ไว้ที่ร้อยละ 20 – 25 จากกรณีปกติ (Business As Usual, BAU) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินการและจัดทำแผนที่นำทาง (Roadmap) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกที่ตั้งไว้ โดยมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

แผนที่นำทางฯ ฉบับนี้มีเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศไว้ที่ร้อยละ 20 ภายในปี พ.ศ. 2573 โดยมาตรการที่มีศักยภาพในการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศประกอบด้วย 15 มาตรการ แบ่งเป็น มาตรการในสาขาพลังงานและขนส่ง 9 มาตรการ สาขาการจัดการของเสีย 4 มาตรการ และสาขากระบวนการทางอุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์ 2 มาตรการ ตารางที่ 4.3 สรุปมาตรการรายสาขา

ตารางที่ 4.3 สรุปมาตรการรายสาขา แผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย

สาขา	มาตรการ	ศักยภาพ (Mt-Co ₂ eq)
สาขาพลังงานและขนส่ง		
การผลิตไฟฟ้า	1. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานไฟฟ้า	6
	2. มาตรการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน	18
การใช้พลังงานในครัวเรือน	3. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในครัวเรือน	4
	4. มาตรการใช้พลังงานทดแทนในครัวเรือน	
การใช้พลังงานในอาคารเชิงพาณิชย์ (รวมอาคารรัฐ)	5. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในอาคาร	1
การใช้พลังงานในอุตสาหกรรม	6. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในอุตสาหกรรม	11
	7. มาตรการใช้พลังงานทดแทนในอุตสาหกรรม	32
การคมนาคมขนส่ง	8. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในการคมนาคมขนส่ง	31
	9. มาตรการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพสำหรับยานพาหนะ	10
สาขาการจัดการของเสีย		
การจัดการขยะ	10. มาตรการลดปริมาณขยะ (เช่น การลดอัตราการเกิดขยะ การเพิ่มการรีไซเคิล และการนำขยะมาใช้ประโยชน์ เป็นต้น)	1.3
การจัดการน้ำเสีย	11. มาตรการเพิ่มการผลิตก๊าซชีวภาพจากน้ำเสียอุตสาหกรรม ด้วยการนำก๊าซมีเทนกลับมาใช้ประโยชน์	0.7
	12. มาตรการจัดการน้ำเสียอุตสาหกรรมอื่น ๆ	
	13. มาตรการจัดการน้ำเสียชุมชน	

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

สาขา	มาตรการ	ศักยภาพ (Mt-Co ₂ eq)
สาขากระบวนการทางอุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์		
การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม	14. มาตรการทดแทนปูนเม็ด	0.3
	15. มาตรการทดแทน/ปรับเปลี่ยนสารทำความเย็น	0.3

การขับเคลื่อนมาตรการข้างต้นเป็นลักษณะของการบูรณาการประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าไปในแผนหลักของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2558 – 2579 (AEDP2015) แผนอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2558 – 2579 (EEP2015) แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2558 – 2579 (PDP2015) แผนแม่บทการพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ (Smart Grids) ของประเทศไทย พ.ศ. 2558 – 2579 และแผนแม่บทในการพัฒนาระบบการขนส่งที่ยั่งยืนและลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สำหรับแนวทางในการขับเคลื่อนและการติดตามประเมินผล เพื่อให้มีทิศทางที่ชัดเจนในการนำแผนที่นำทางไปสู่การปฏิบัติ จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2560: ระยะเร่งด่วน

- 1) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการลดก๊าซเรือนกระจกของหน่วยงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแผนที่นำทาง
- 2) ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนศักยภาพการดำเนินงานตามแผนที่นำทาง เพื่อสนับสนุนศักยภาพการดำเนินงานของหน่วยงาน โดยครอบคลุมข้อจำกัด ความต้องการด้านการสนับสนุน และระบบหรือกรอบการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานของมาตรการต่าง ๆ
- 3) ให้สำนักงบประมาณสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณแก่หน่วยงานในการเตรียมความพร้อมและปฏิบัติการตามแผน รวมถึงพิจารณาการจัดสรรงบประมาณในรูปแบบบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2560 - 2563: ระยะเตรียมความพร้อม

- 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการลดก๊าซเรือนกระจกรายมาตรการ
- 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของแผนที่นำทาง และการลดก๊าซเรือนกระจก
- 3) การพัฒนาศักยภาพและการสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินงาน
 - 3.1) การสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินงานระหว่างภาครัฐและเอกชน

- 3.2) การสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินงานระดับเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3.3) การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) การพัฒนา/ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้เครื่องมือและกลไกในการลดก๊าซเรือนกระจก
 - 4.1) กลไกทางการเงิน
 - 4.2) การสร้างแรงจูงใจ
 - 4.3) การสนับสนุนการวิจัยเทคโนโลยีที่ช่วยลดก๊าซเรือนกระจกทั้งภาครัฐและเอกชน
 - 4.4) การใช้เกณฑ์มาตรฐานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการติดตามการปล่อย
 - 4.5) การพัฒนาโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ (Smart Grids)
 - 4.6) การศึกษาแนวทางปรับปรุงแก้ไขหรือการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจก
 - 4.7) การจัดทำระบบการรายงานข้อมูลและระบบการติดตามผลการดำเนินงาน
- 5) การติดตามความก้าวหน้าในการเตรียมความพร้อม

ระยะที่ 3 ปี พ.ศ. 2564 - 2573: ระยะการดำเนินการ

- 1) การกำกับการดำเนินงานและการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- 2) การทบทวนเป้าหมาย NDC

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาประเด็นเพศภาวะหรือเพศสภาพ **ยังไม่พบ**ว่ามีการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในแผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ. 2564 – 2573 ฉบับนี้

4.1.9 แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565)

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีอำนาจหน้าที่และภารกิจโดยตรงเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพสตรี การส่งเสริมความเสมอภาคและความเท่าเทียมระหว่างเพศ การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสตรี ผู้แสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด และบุคคลในครอบครัว การสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว การตรวจสอบการชดเชยและเยียวยาเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพผู้ประสบปัญหาจากการค้าประเวณี

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563-2565) จัดทำขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้คนไทยทุกเพศทุกวัยมีเจตคติที่เคารพความเท่าเทียมระหว่างหญิง-ชาย พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเป็นธรรม มีความยุติธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพื่อเร่งพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของสตรีในสังคมทุกกลุ่มทุกวัย โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในภาวะยากลำบาก หรือกลุ่มด้อยโอกาส แผนปฏิบัติการฯ นี้ได้กำหนดมาตรการไว้ 5 ด้านแต่ละด้านมีเป้าหมายเฉพาะ ดังนี้

มาตรการ 1 ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิง-ชาย เป้าหมาย เพื่อคนไทยทุกเพศทุกวัยตระหนักรู้ และมีเจตคติที่เคารพความเสมอภาคและความเท่าเทียมระหว่างหญิงชาย สังคมไทยมีความเสมอภาค มีความเป็นธรรม มีความยุติธรรม และการเลือกปฏิบัติลดลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ชุมชนและครอบครัว เป็นสังคมที่เปิด โอกาสให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพ มีศักดิ์ศรีและทัดเทียมกัน และสตรีมีโอกาสและมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน มีการปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรม และพฤติกรรมของเด็กเยาวชน และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเข้าใจถึงสิทธิความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีเจตคติที่เป็นธรรม ปฏิบัติและยอมรับต่อสิทธิที่เท่าเทียมกันของสตรีและบุรุษ

มาตรการ 2 เสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ เพื่อสตรีได้รับการพัฒนาศักยภาพ และทักษะที่เหมาะสม มีระดับการศึกษา ทักษะและความรู้ที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพที่มั่นคง สตรีมีความมั่นคงในทาง เศรษฐกิจ มีการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถเข้าใจและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเข้าถึงข้อมูลความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และทันโลกทันสมัย สตรีมีบทบาทและส่วนร่วม ในทางสังคม การเมือง และ กระบวนการตัดสินใจ ทั้งใน ระดับชาติและท้องถิ่นมากขึ้น สตรีได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้มีบทบาทมากขึ้นในเวทีระดับสากล สตรีมีสุขภาพ (กายและจิต) สุขภาวะที่ดี มีความตระหนักรู้ในการรักษาสุขภาพ และมีพฤติกรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล สตรีทุกกลุ่มทุกวัยสามารถเข้าถึงบริการ สาธารณะขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่ได้มาตรฐาน เพื่อที่สตรีในสังคมไทยทุกเพศทุกวัยมี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในภาวะยากลำบาก หรือกลุ่มด้อยโอกาส โดยเน้นให้สตรีไทยมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชน

มาตรการ 3 พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสตรีที่มีประสิทธิผลและเสมอภาค เพื่อมีการทบทวนและกำหนดมาตรการ กฎหมาย กฎระเบียบ รวมถึงการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสตรี เพื่อเอื้ออำนวยให้การพัฒนาสตรีดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การมีสังคมที่เท่าเทียมกัน สตรีมีโอกาสและมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเต็มศักยภาพและเท่าเทียมกัน การติดตามประเมินผลการดำเนินงานกำหนดมาตรการ กฎหมาย และเงื่อนไขต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มาตรการ 4 กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง จัดปัจจัยเสี่ยงป้องกันคุ้มครองช่วยเหลือและเยียวยา เพื่อสังคมไทยมีระบบและกลไกที่ป้องกัน เยียวยา และแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่กระทบต่อสตรีทุกกลุ่มทุกวัย กำหนดมาตรการหรือแนวทางเพื่อนำไปสู่การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ป้องกันและแก้ไขปัญหาความยากจนของกลุ่มเป้าหมายสตรีที่ด้อยโอกาส

มาตรการ 5 สร้างความเข้มแข็งของกลไกและกระบวนการพัฒนาสตรี เพื่อกลไกและองค์กรการพัฒนาสตรีทุกระดับทุกภาคส่วนมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สามารถเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาสตรีในทุกระดับให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนระดับชาติ และแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 1 และกระบวนการพัฒนาสตรีได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสม คล่องตัว สามารถบูรณาการและดำเนินงานด้านการพัฒนาสตรีร่วมกับเครือข่ายภาครัฐระดับต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ตารางที่ 4.4 สรุปกลยุทธ์ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563-2565) และความเชื่อมโยงกับมิติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ตารางที่ 4.4 สรุปกลยุทธ์ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรีระยะที่ 1 และความเชื่อมโยงกับมิติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

มาตรการ	กลยุทธ์	ความเชื่อมโยงกับมิติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
1. ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิง-ชาย	กลยุทธ์ 1 ปรับเจตคติของคนไทยด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย กลยุทธ์ 2 สร้างเครือข่ายพันธมิตรกับสื่อ กลยุทธ์ 3 ปลุกฝังค่านิยมวัฒนธรรมและปรับเจตคติสำหรับเด็กและเยาวชน	ไม่มี
2. เสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ	กลยุทธ์ 1 พัฒนาศักยภาพและทักษะในการประกอบอาชีพที่มั่นคง กลยุทธ์ 2 สร้างความมั่นคงและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ กลยุทธ์ 3 ส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม กลยุทธ์ 4 พัฒนาศักยภาพสตรีเพื่อส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมในทางการเมืองและ กระบวนการตัดสินใจ กลยุทธ์ 5 พัฒนาสุขภาพสุขภาวะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี	มาตรการ 2 กลยุทธ์ 5 พัฒนาสุขภาพสุขภาวะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

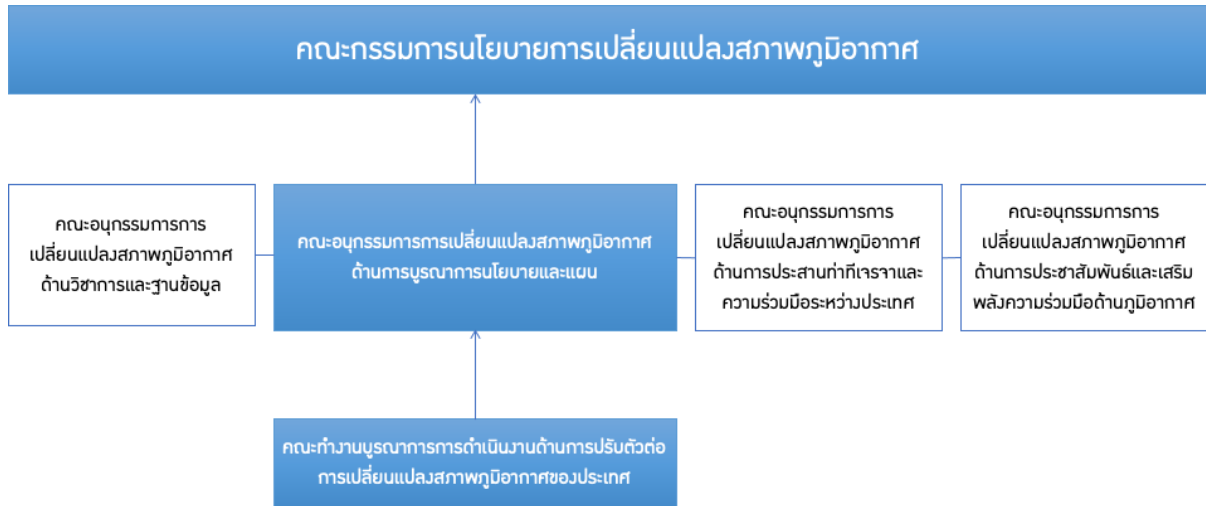
มาตรการ	กลยุทธ์	ความเชื่อมโยงกับมิติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
3. พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสตรีที่มีประสิทธิผลและเสมอภาค	กลยุทธ์ 1 พัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย กลยุทธ์ 2 กำหนดเงื่อนไขการพัฒนาสตรีเข้าสู่แผนปฏิบัติงานของหน่วยงาน กลยุทธ์ 3 การส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการด้านการพัฒนาสตรีและความเสมอภาค	ไม่มี
4. กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง จัดปัจจัยเสี่ยงป้องกัน คุ้มครองช่วยเหลือและเยียวยา	กลยุทธ์ 1 การลดและขจัดความรุนแรงต่อสตรี กลยุทธ์ 2 ส่งเสริมและจัดการศึกษาวิจัย และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการลดความรุนแรงและการพิทักษ์สิทธิ กลยุทธ์ 3 ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ กลยุทธ์ 4 ส่งเสริมและเตรียมความพร้อมสำหรับสตรีเพื่อเข้าสู่สังคมสูงอายุ	ไม่มี
5. สร้างความเข้มแข็งของกลไกและกระบวนการพัฒนาสตรี	กลยุทธ์ 1 เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกการพัฒนาสตรี กลยุทธ์ 2 พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน กลยุทธ์ 3 จัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน กลยุทธ์ 4 ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่าย	ไม่มี

4.2 ทบทวนกลไกเชิงสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยมีกลไกเชิงสถาบันในการขับเคลื่อนการดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผ่านกลไกคณะกรรมการและคณะทำงานต่าง ๆ (รูปที่ 4.1) เช่น คณะกรรมการนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ คณะทำงานบูรณาการการดำเนินงานด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ ภายใต้คณะอนุกรรมการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านการบูรณาการนโยบายและแผน ซึ่งมีเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นประธานคณะทำงาน และกลไกหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงอย่าง สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยประสานงานกลางของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (National Focal Point of UNFCCC)

คณะกรรมการขับเคลื่อนและติดตามประเมินแผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านสาธารณสุข ระยะที่ 1 ซึ่งมีปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธาน โดยคณะกรรมการชุดนี้ นอกจากจะทำหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนแผนและแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติในทุกระดับแล้ว ยังมีหน้าที่ในการ

รายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบทุก 3 ปี คณะกรรมการฯ ชุดนี้มีกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ

รูปที่ 4.1 กลไกเชิงสถาบันด้านนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในขณะที่การดำเนินการเกี่ยวกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ มีกลไกคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานกรรมการ และมีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาสถานภาพสตรี เป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธาน และมีการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศเป็นฝ่ายเลขานุการ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการขับเคลื่อนเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ และการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมิติเพศสภาพ รวมทั้งดำเนินการตามกรอบของอนุสัญญา CEDAW (รูปที่ 4.2)

ตัวอย่างการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพที่เกี่ยวข้องกับด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้ร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการศึกษาและจัดทำ “คู่มือการจัดการภัยพิบัติ: มุมมองมิติหญิงชาย” ซึ่งครอบคลุมทั้งประเด็นมิติหญิงชายในการจัดการภัยพิบัติ การจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน การส่งเสริมมิติหญิงชายในการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน การหนุนเสริมมิติหญิงชายในการช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ประสบภัยภายหลังภัยพิบัติ รวมถึง

การบูรณาการมิติหญิงชายสู่การจัดการภัยพิบัติในหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2553)

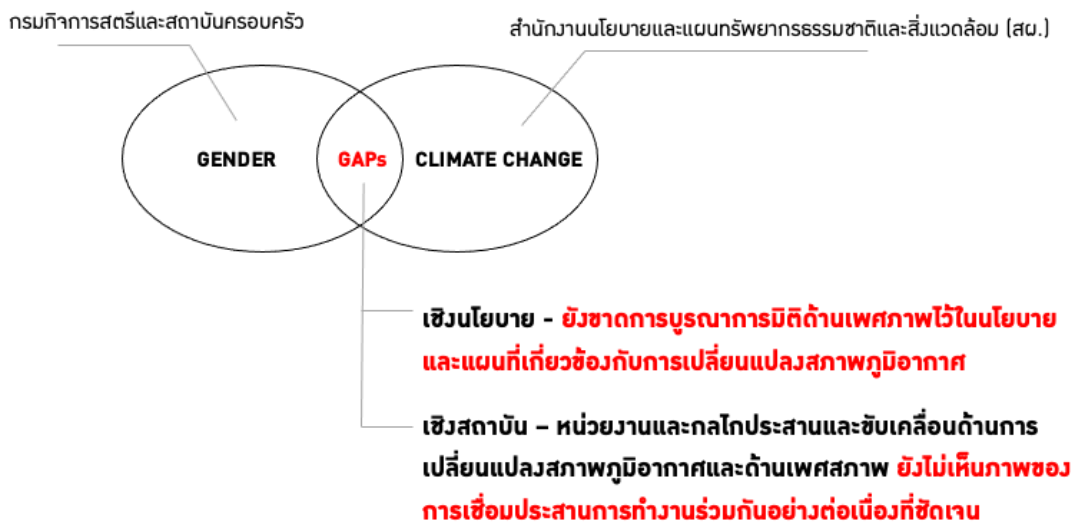

รูปที่ 4.2 กลไกเชิงสถาบันด้านการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

ที่มา: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

4.3 สรุปช่องว่างเชิงนโยบายและแผนและช่องว่างเชิงสถาบันในการขับเคลื่อนประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศสภาพของประเทศไทย

ช่องว่างและความท้าทาย

รูปที่ 4.3 สรุปช่องว่างเชิงนโยบายและช่องว่างเชิงสถาบันในการขับเคลื่อนประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพของประเทศไทย

จากการทบทวนนโยบายและแผน รวมทั้งกลไกเชิงสถาบัน ซึ่งให้เห็นโดยภาพรวมว่า นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยเน้นให้ความสำคัญกับการลดปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งภาพรวมและรายสาขา แต่ยังไม่พบช่องว่างเชิงนโยบายที่สำคัญ คือ นโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีการบูรณาการหรือแนวทางในการลดความเสี่ยงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพต่าง ๆ เป็นการเฉพาะ และยังไม่เห็นการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender mainstreaming) ในการพัฒนานโยบายและการจัดทำแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน

อย่างไรก็ดี ในแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ สาขาสาธารณสุข ซึ่งมีมาตรการการป้องกันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อสุขภาพของชุมชนในพื้นที่เสี่ยงและประชากรกลุ่มเสี่ยง รวมถึงมาตรการปรับปรุงระบบประกันสุขภาพให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ครอบคลุมประชากรกลุ่มเสี่ยงที่มีความอ่อนไหวต่อปัจจัยทางภูมิอากาศ โดยผู้หญิงเป็นหนึ่งในประชากรกลุ่มเสี่ยงเนื่องจากประชากรกลุ่มเสี่ยงที่กล่าวถึง ครอบคลุมเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้หญิงตั้งครรภ์ เกษตรกรและผู้ที่ต้องทำงานกลางแจ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านสาธารณสุข ระยะที่ 1 พ.ศ. 2563-2573 มียุทธศาสตร์ที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทักษะของประชาชนในการปรับตัวและจัดการตนเองต่อภัยสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยกลุ่มเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครอบคลุมถึงหญิงตั้งครรภ์และผู้หญิงที่ทำงานกลางแจ้งในพื้นที่ที่มีอากาศร้อนและในโรงงาน

สำหรับนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับมิติเพศสภาพ แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563-2565) เน้นการดำเนินนโยบายและปฏิบัติไปที่การปรับเจตคติของคนในสังคมให้เข้าความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิง-ชาย เน้นการเสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสตรี เช่น กฎหมาย กำหนดมาตรการเฝ้าระวังเพื่อขจัดปัจจัยเสี่ยงป้องกันคุ้มครองช่วยเหลือและเยียวยา และการสร้างความเข้มแข็งของกลไกและกระบวนการพัฒนาสตรี อย่างไรก็ตาม แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563-2565) ยังไม่ได้ระบุหรือสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่คำนึงถึงมิติหญิงชายอย่างเฉพาะเจาะจงในแผน มีเพียงมาตรการการเสริมพลังเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ ภายใต้กลยุทธ์ 5 การพัฒนาสุขภาพและสุขภาวะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นหนึ่งในปัจจัยเสี่ยงหรือภัยคุกคามที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สุขภาวะ และคุณภาพชีวิตของสตรี

ถึงแม้ว่า ในแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรีฯ จะยังไม่ได้สะท้อนให้เห็นประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นรูปธรรม แต่การจัดทำ “คู่มือการจัดการภัยพิบัติ: มุมมองมิติหญิงชาย” ร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก็ได้แสดงให้เห็นว่า กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวมีการคำนึงถึงมิติเพศ

สภาพต่อผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่นเดียวกัน

เนื่องจากในระดับนโยบายและแผนยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ จึงอาจจะเป็นผลพวงให้เกิดช่องว่างเชิงสถาบันที่สำคัญ คือ หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่หลักใน 2 ประเด็น ได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ซึ่งดูแลเกี่ยวกับมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ ยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางกรอบการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และยังไม่เกิดกลไกการประสานงานที่ต่อเนื่อง ทำให้โดยภาพรวมยังไม่เห็นภาพของการทำงานบูรณาการมิติเพศสภาพในประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยข้อกำหนดของอำนาจหน้าที่ ภารกิจและพันธกิจตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงานที่อาจจะยังไม่เปิดช่องทางของโอกาสให้เกิดการบูรณาการและการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กร จึงทำให้เกิดช่องว่างเชิงสถาบันดังกล่าวนี้ขึ้น

สถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ และตัวอย่างที่ดีใน การบูรณาการมิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในแผนหรือ นโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

5.1 การทบทวนสถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในบริบทของประเทศไทย

รายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ นำเสนอผลการวิเคราะห์ภาพรวมสถานการณ์ด้านความเท่าเทียมทางเพศ (Gender equality) ในประเทศไทย โดยรายงานนำเสนอผลการวิเคราะห์ใน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับ Meta ระดับ Macro ระดับ Meso และระดับ Micro ผลการวิเคราะห์ในแต่ละระดับมีดังนี้

5.1.1 ระดับ Meta: บรรทัดฐานและบทบาทดั้งเดิมของผู้หญิงและผู้ชาย

หากพิจารณาประวัติศาสตร์ของประเทศไทย พบว่ามีลักษณะของสังคมปิตาธิปไตย (Patriarchal society) หรือสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่หรือระบบสังคมซึ่งมีพ่อทำหน้าที่หลักในการดูแลและควบคุมสั่งการ จัดระเบียบสิ่งต่าง ๆ ผู้ชายมักจะอยู่ในตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญและฐานะผู้นำ ในขณะที่ผู้หญิงถูกจำกัดบทบาทเป็นฐานะแม่และดูแลบ้าน ที่เป็นเช่นนี้ ส่วนหนึ่งอาจมีผลมาจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท รวมถึงการที่สังคมไทยในอดีตมุ่งเน้นให้การศึกษาแก่เด็กผู้ชาย ทำให้ผู้ชายสามารถประกอบอาชีพ เช่น แพทย์และอาจารย์ได้ แม้ในปัจจุบันการศึกษาและอาชีพต่าง ๆ จะเปิดกว้างมากขึ้น และสถานการศึกษาเปลี่ยนจากวัดเป็นโรงเรียน แต่ความเชื่อที่ว่าผู้ชายเหมาะกับงานด้านการปกครองและตำแหน่งผู้นำมากกว่าผู้หญิงยังคงมีอยู่อย่างแพร่หลาย

แม้ว่าในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ผู้หญิงสามารถมีส่วนร่วมในระบบการศึกษาและทำงานนอกบ้านเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวได้มากขึ้น แต่ความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญซึ่งเกิดจากความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงและชายที่ยังรากลึกในสังคมไทยยังคงมีอยู่ ผู้หญิงยังถูกปิดกั้นไม่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และสังคม เช่น ความคาดหวังและบทบาทของผู้หญิงในฐานะ “ภรรยาและแม่” ส่งผลให้ผู้หญิงต้องเสียสละการเติบโตในอาชีพการงานเพื่อการเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ด้านความเท่าเทียมทางเพศในประเทศไทยมีความก้าวหน้าเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งอาจมีผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการขยายตัวของเมือง ซึ่งทำให้หลายครัวเรือนต้องพึ่งพารายได้จากทั้งสามีและภรรยาแทนที่จะพึ่งพารายได้จากสามีเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม แม้ผู้หญิงจะสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและอาชีพเพิ่มขึ้น ผู้หญิงก็ยังมักถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่ดูแลบ้านและดูแลลูก ด้วยเหตุผลเหล่านี้ มิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากผู้ชายและผู้หญิงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศไม่เหมือนกันและไม่เท่าเทียมกัน มีการเข้าถึงวิธีการรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่เท่ากัน และในระดับครัวเรือน ชายและหญิงมักจะมีบทบาทและมีความรู้ในระดับที่แตกต่างกันเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

5.1.2 ระดับ Macro: ข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายและนโยบายระดับชาติ

1. ความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับเพศที่ประเทศไทยให้สัตยาบัน รับรอง หรือให้การสนับสนุน

- Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) ในปี พ.ศ. 2528 (1985) และ Optional Protocol ในปี พ.ศ. 2543 (2000)
- Beijing Platform for Action (BPFA) ในปี พ.ศ. 2538 (1995)
- International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) ในปี พ.ศ. 2539 (1996)
- Sustainable Development Goals (SDGs) ในปี พ.ศ. 2558 (2015)

2. กฎหมายและนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับเพศ

2.1 ความเท่าเทียมทางเพศโดยทั่วไป

- พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558
 - คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ
 - คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ

2.2 ความเท่าเทียมทางเพศซึ่งมุ่งเป้าไปที่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562: ค่าตอบแทนที่เท่ากันสำหรับงานที่เหมือนกันสำหรับแรงงานหญิงและชาย
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562: มุ่งป้องกันและลดความรุนแรงในครอบครัว
- พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559: ช่วยให้ผู้เรียนที่ตั้งครรภ์สามารถยังคงอยู่ในระบบการศึกษาได้โดยไม่ต้องถูกพักการเรียนหรือย้ายไปที่อื่น
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560: ให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่นักโทษ

2.3 การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564: สร้างความยุติธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาศรี พ.ศ. 2560 - 2564
- แผนการพัฒนาศรีพิการ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564
- พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
- ในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราตามมาตรา 276 ซึ่งการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้การข่มขืนกระทำชำเรา ระหว่างสามีภรรยาเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายแพ่งมีการแก้ไขเพื่อให้เหตุผลในการหย่าร้างที่เท่าเทียมกันสำหรับผู้หญิงและผู้ชาย
- พระราชบัญญัติ ชื่อบุคคล ได้รับการแก้ไขในปี พ.ศ.2548 เพื่อให้สิทธิแก่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการใช้นามสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งหรือคงไว้ซึ่งนามสกุลเดิม

2.4 การจัดทำงบประมาณโดยคำนึงถึงมิติหญิงชาย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (2017) ในมาตรา 71 วรรค 4 กำหนดให้รัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณต้องคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกัน ทั้งเพศ อายุ และเงื่อนไขอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม
- กองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558
- งบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย (Gender-responsive budgeting: GRB) จัดทำโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

5.1.3 ระดับ Meso: โครงสร้างเชิงสถาบัน (Institutions)

หากพิจารณาโครงสร้างเชิงสถาบันในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนด้านมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ พบว่ามีหน่วยงานและองค์กรที่สำคัญดังนี้

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
- คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศรีแห่งชาติ
- คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ

- SDG 5 Working Group
- หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่ขับเคลื่อนประเด็นด้านความเท่าเทียมทางเพศ ประกอบด้วย
 - ผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (Chief Gender Equality Officer: CGEO) จากหน่วยงานของรัฐแต่ละแห่งโดยได้รับมอบอำนาจให้เป็นศูนย์กลางประเด็นด้านเพศ
 - สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิประชาชนระหว่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่คดีความรุนแรงเกี่ยวกับครอบครัว
 - กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในสังกัดกรมพัฒนาชุมชน
 - คณะกรรมการพัฒนาสตรีในสังกัดกระทรวงมหาดไทย
- องค์กรภาคประชาสังคม ได้แก่
 - สมาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ มูลนิธิผู้หญิง มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล มูลนิธิเพื่อนหญิง มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ActionAid Thailand

5.1.4 ระดับ Micro: กลุ่มเป้าหมาย

หากพิจารณาสถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในมิติของดัชนี Sustainable Development Goal (SDG) Gender Index ประเทศไทยถูกจัดอันดับให้อยู่อันดับที่ 52 ของโลก ในปี ค.ศ. 2019 โดยดัชนี SDG Gender Index เป็นดัชนีที่ใช้วัดสถานภาพด้านความเสมอภาคทางเพศซึ่งสอดคล้องกับ 14 เป้าหมาย จาก 17 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประเทศไทยทำได้ดีใน SDG 1 (ความยากจน) SDG 2 (ความหิวโหย และโภชนาการ), SDG 3 (สุขภาพ) SDG 6 (น้ำและการสุขาภิบาล) SDG 7 (พลังงาน) และ SDG 13 (สภาพภูมิอากาศ) ประเทศไทยทำได้ในระดับปานกลางใน SDG 4 (การศึกษา) ประเทศไทยทำได้ในระดับพอใช้ได้ใน SDG 8 (เศรษฐกิจและการจ้างงาน) SDG 9 (อุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐาน และนวัตกรรม) SDG 10 (ความเหลื่อมล้ำ) และ SDG 11 (เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยทำได้ไม่ดีใน SDG 5 (ความเท่าเทียมทางเพศ) SDG 16 (สันติภาพและสถาบัน) และ SDG 17 (พันธมิตร)

นอกจากนี้ หากพิจารณาในแง่ของดัชนี Gender Development Index (GDI) ซึ่งแสดงอัตราส่วนของค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ของเพศหญิงต่อค่าดัชนี HDI ของเพศชาย พบว่าในปี ค.ศ. 2019 ค่าดัชนี GDI สำหรับประเทศไทยอยู่ที่ 1.008 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากค่า GDI ในปี ค.ศ. 2017 ซึ่งอยู่ที่ 0.996 ซึ่งการเพิ่มขึ้นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่ดีขึ้นในแง่ของการพัฒนาของผู้หญิงเมื่อเทียบกับผู้ชาย

ถึงแม้ว่าสถานการณ์ด้านความเท่าเทียมทางเพศดูเหมือนจะมีแนวโน้มดีขึ้นเมื่อพิจารณาจากดัชนีที่มีการอ้างอิงในระดับสากล เช่น SDG Gender Index หรือ GDI แต่จากการศึกษาของรายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ พบว่าสังคมไทยยังมีการสร้างภาพเหมารวมด้านเพศภาวะ (Gender stereotyping)

ซึ่งหมายถึงการคิดแบบเหมารวมถึงคุณลักษณะ บุคลิก หรือบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่งว่าควรเป็นของผู้หญิงหรือผู้ชาย นอกจากนี้ งานศึกษายังค้นพบว่าผู้หญิงยังถูกเลือกปฏิบัติในการทำงาน (Job discrimination) ในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงบทบาททางการเมืองอีกด้วย ผู้หญิงที่มีการศึกษาสูงสุดท้ายอาจต้องทำงานในตำแหน่งหรืองานที่ทำให้ไม่สามารถใช้ทักษะหรือความรู้ที่มีได้อย่างเต็มที่

5.1.5 สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากรายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ

หากสังเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ จากรายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ และพิจารณาความเชื่อมโยงกับงานศึกษาภายใต้โครงการนี้ พบว่ามีข้อสังเกตและประเด็นที่เป็นประโยชน์ดังนี้

- 1) ถึงแม้ว่าสถานการณ์ด้านความเท่าเทียมทางเพศในประเทศไทยมีความก้าวหน้าเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมาและผู้หญิงได้รับโอกาสทางการศึกษาและการประกอบอาชีพมากขึ้น แต่ความคาดหวังและบทบาทของผู้หญิงในครัวเรือนส่งผลให้ผู้หญิงและผู้ชายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน อีกทั้งมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับมือกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่เท่ากัน ดังนั้น การพิจารณามิติด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง
- 2) ปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมาย แผน และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศมากขึ้น ซึ่งกฎหมาย แผน และนโยบายเหล่านี้เป็นประโยชน์สำหรับนำมาใช้วิเคราะห์ว่ามีผลกระทบต่อประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วยหรือไม่
- 3) องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้ระบุไว้ในรายงาน Gender Analysis Report ของ GIZ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนำมาใช้ในการจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping) ภายใต้โครงการศึกษานี้ เนื่องจากระบุหน่วยงานได้ค่อนข้างครอบคลุมทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม ฯลฯ
- 4) ดัชนีที่สะท้อนความเสมอภาคทางเพศต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นในระดับสากล เช่น SDG Gender Index หรือ GDI เป็นประโยชน์ในแง่ของการให้ภาพเชิง Overview สถานการณ์ด้านความเสมอภาคทางเพศทั้งในประเทศไทยและในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

5.2 การทบทวนตัวอย่างที่ดี (Best practices) ในการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าสู่กระบวนการเชิงนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การคำนึงถึงความเท่าเทียมทางเพศในการดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นสำคัญอย่างมากตามข้อตกลงปารีส (Paris Agreement) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ผู้หญิงและผู้ชายมีบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไปในแต่ละบริบทของแต่ละประเทศ หรือแต่ละพื้นที่ ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศจะยิ่งสะท้อนให้เห็นขนาดความรุนแรง ถ้ามีการมองผ่านมิติทางเศรษฐกิจและ

สังคม เช่น ข้อมูลเศรษฐกิจ-สังคมของบุคคลและครัวเรือน ระดับชั้นทางสังคม ระดับรายได้และความยากจน รวมถึงปัจจัยเชิงพื้นที่ เมื่อความรุนแรงของปัญหาด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพที่มีอยู่เดิมเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มากขึ้น ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะยิ่งซ้ำเติมกลุ่มที่เปราะบางจากความแตกต่างหลากหลายระหว่างเพศ การกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงจำเป็นอย่างมากที่ต้องตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพอย่างเฉพาะเจาะจงและชัดเจน

5.2.1 แนวคิดการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในกระบวนการเชิงนโยบาย

การบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผน ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการ และการดำเนินงานของภาครัฐ มีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender equality) ความเสมอภาคระหว่างเพศ หมายถึง การเข้าถึงและได้รับสิทธิ หน้าที่ และโอกาสที่เท่าเทียมของบุคคล ทั้งผู้หญิง ผู้ชาย และกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ นอกจากนั้นยังต้องคำนึงความต้องการจำเพาะ และโอกาสที่แตกต่างกันของบุคคลแต่ละกลุ่มเพศ และการขจัดอุปสรรคซึ่งเป็นผลมาจากเพศภาวะหรือเพศสภาพและความทับซ้อนด้วยเหตุและปัจจัยอื่น ๆ (Intersectionality) เพื่อให้บุคคลเข้าถึงสิทธิ โอกาส และทรัพยากรในการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563)

การบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender mainstreaming) ตามความหมายของมติคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ 1997/2 หมายถึง กระบวนการในการประเมินผลที่ผู้หญิงและผู้ชายได้รับจากการปฏิบัติใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย นโยบาย แผนงานในทุกประเด็นและทุกระดับ เพื่อให้ความต้องการจำเพาะ สิ่งที่เป็น และประสบการณ์ของผู้หญิงและผู้ชายได้ถูกระบุหรือบรรจุเป็นประเด็นสำคัญในการออกแบบการดำเนินงาน การติดตามและการประเมินผลของนโยบายและแผนงานในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่ผู้หญิงและผู้ชายจะได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียม และขจัดความไม่เสมอภาค ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพคือความเสมอภาคระหว่างเพศ ดังนั้นการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยทำให้กระบวนการเชิงนโยบาย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ หรือกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ได้คำนึงถึงความแตกต่างและความต้องการจำเพาะระหว่างเพศมากยิ่งขึ้น (World Conference on Women, 2528)

ในทางทฤษฎี มีความคาดหวังว่าทุกขั้นตอนของกระบวนการกำหนดนโยบายและการวางแผนควรมีการคำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender-sensitive lens) โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการระบุปัญหา ความเสี่ยง และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender analysis) หรือการประเมินผลกระทบทางเพศ (Gender impact assessment) ซึ่งการประเมินดังกล่าวครอบคลุมเกี่ยวกับ สถานะทางกฎหมาย ทักษะคิดและค่านิยมต่อสตรี การแบ่งงาน หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างชาย-หญิงในครัวเรือน รวมไปถึงการหาคำตอบว่าผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิในการเข้าถึง

การศึกษาและการทำงานอย่างเท่าเทียมกันหรือไม่ นโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ของรัฐตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้ชายและผู้หญิงหรือไม่ เป็นต้น นอกจากนี้ ในการประเมินที่กล่าวถึงข้างต้น ผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำปัจจัยอื่น ๆ มาประกอบการพิจารณาด้วย เช่น เจตจำนงทางการเมือง ทรัพยากรที่มีอยู่ และความมุ่งมั่นและการให้ความสำคัญกับประเด็นความเท่าเทียมทางเพศ เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยชี้ว่านโยบายที่กำหนดขึ้นมีการคำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพมากน้อยเพียงใด

5.2.2 กรอบการสร้างนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

สำหรับบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับให้ตรงกันว่า ผู้หญิงและผู้ชายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกันและขนาดของความรุนแรงไม่เท่ากัน ตัวอย่างเช่น หลังจากเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผู้หญิงต้องเผชิญกับความเสี่ยงเกี่ยวกับปัญหาการถูกบังคับให้เคลื่อนย้ายจากถิ่นที่อยู่ (Displacement) ที่สูงกว่าผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงมีเงินทุนและความคล่องตัว (Mobility) น้อยกว่าผู้ชาย นอกจากนี้ ผู้หญิงยังเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศในสถานพักพิงชั่วคราวที่ใช้อาศัยและหลบภัยจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ดังนั้น นโยบายและมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจึงควรพิจารณาทั้งด้านการจัดหาที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้พลัดถิ่นที่เหมาะสม และยังคงคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้พลัดถิ่น โดยเฉพาะผู้หญิง เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงทางเพศระหว่างที่พักอาศัยอยู่ที่สถานพักพิงชั่วคราวด้วย

ประเด็นข้างต้นเป็นตัวอย่างในแง่ที่ว่า ผู้หญิงเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางมากกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงเองก็มีบทบาทและศักยภาพในการขับเคลื่อนและดำเนินการเพื่อลดปัญหาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะบทบาทในระดับของชุมชนและสังคมที่ผู้หญิงอยู่อาศัย เช่น ผู้หญิงที่มีความรู้ระดับดีสามารถเรียนรู้และเข้าใจปัญหาด้านสภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม หรือภัยธรรมชาติของชุมชน และสามารถเป็นตัวกลางในการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งมาตรการให้แก่สมาชิกในชุมชน และผู้หญิงเป็นผู้ช่วยเหลือที่สำคัญทั้งด้านการปรับตัวและการบรรเทาทุกข์ที่อาจจะเกิดขึ้นในชุมชนได้ (Lane and McNaught, 2009, UNDP, 2010; BNRCC, 2011) ธนาคารโลกได้เคยเสนอว่า ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender equality) เป็นตัวช่วยสำคัญที่นำไปสู่ผลลัพธ์จากการพัฒนาที่ดีขึ้น รวมทั้งการลดความยากจนและความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น (World Bank, 2012)

ฉะนั้น การบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในการพัฒนานโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการลดปัญหาและเพิ่มความสามารถในการปรับตัวให้แก่ประชาชน United Nations Development Programme (UNDP, 2016) ได้ศึกษาและเสนอกรอบ (Building blocks) การสร้างนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender-responsive climate change policy) ไว้ 4 ด้าน (รูปที่ 5.1) ได้แก่

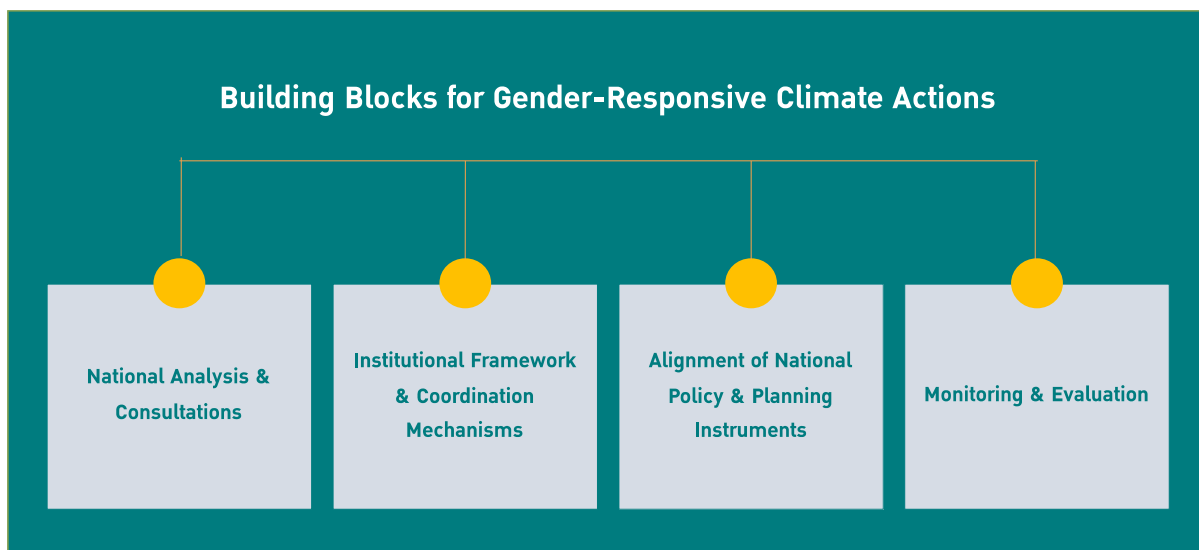
ด้านที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์และบริบทของประเทศ (National analysis) โดยเฉพาะการวิเคราะห์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender analysis) และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ โดยเฉพาะภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender-sensitive consultations)

ด้านที่ 2 การกำหนดบทบาทของหน่วยงานเชิงนโยบายและการกำหนดกรอบการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Institutional frameworks and coordination mechanisms) ทั้งหน่วยงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและหน่วยงานด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพและการสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ

ด้านที่ 3 การจัดทำนโยบายและแผนให้มีความสอดคล้องกันในทุกระดับ (Alignment of national policy and planning instruments) เพื่อยกระดับการดำเนินงานด้านการลดผลกระทบและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพ ตัวอย่างนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้อง เช่น Nationally Determined Contributions (NDCs), National Adaptation Plans (NAPs), National Adaptation Programme of Actions (NAPAs), Nationally Appropriate Mitigation Actions (NAMAs) หรือแผนปฏิบัติการรายสาขา โดยแต่ละแผนหรือนโยบายจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพและออกแบบมาตรการที่ตอบสนองต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพต่าง ๆ อย่างสอดคล้องกัน

ด้านที่ 4 การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผล (Monitoring and evaluation) เพื่อรายงานผลการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ โดยส่วนนี้จำเป็นต้องอาศัยระบบสารสนเทศและการจัดการข้อมูลของประเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตัวชี้วัดและการจัดทำข้อมูลจำแนกเพศ (Sex-disaggregated data and indicators) ที่จะใช้ในการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการติดตามและประเมินผลจะสามารถนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนานโยบายและแผนในระยะถัดไปในอนาคต

UNDP (2016) พบว่า มี 32 ประเทศที่ได้อ้างอิงถึงการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในกระบวนการเชิงนโยบายและการจัดทำแผนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (รูปที่ 5.2)

รูปที่ 5.1 กรอบการสร้างนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

ที่มา : ดัดแปลงจาก UNDP (2016) Gender Equality in National Climate Action: Planning for Gender-Responsive Nationally Determined Contributions

<p>Gender mainstreaming—gender equality is referred to as crosscutting, mainstreamed or a pillar in either the INDC or national climate change policy; national (sustainable) development planning, strategy or policy; national vision or commitment for development; or the national constitution.</p>	<p>Angola, Barbados, Brazil, Burkina Faso, Burundi, Cameroun, Costa Rica, Dominican Republic, Guatemala, Guinea, Haiti, Honduras, India, Jordan, Kenya, Kiribati, Liberia, Malawi, Mexico, Morocco, Myanmar, Papua New Guinea, Peru, Philippines, Sierra Leone, South Africa, Swaziland, Tajikistan, Tonga, Uganda, Vietnam, Zimbabwe</p>
---	---

รูปที่ 5.2 รายชื่อประเทศที่มีการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ที่มา : UNDP (2016)

คณะผู้วิจัยพิจารณาเลือกประเทศที่น่าสนใจและน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีในการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าสู่กระบวนการเชิงนโยบายและการจัดทำแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ (1) ประเทศไลบีเรีย (2) ประเทศมาลาวี และ (3) ประเทศฟิลิปปินส์ โดยสรุปข้อค้นพบและบทเรียนสำคัญจาก 3 ประเทศตัวอย่าง ดังนี้

5.2.3 ประเทศไลบีเรีย

ประเทศไลบีเรียเป็นประเทศที่มีรายได้น้อย ซึ่งตั้งอยู่บนชายฝั่งของทวีปแอฟริกาตะวันตก ภาคเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศคือ ภาคเกษตรกรรม ในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รัฐบาลไลบีเรียได้ดำเนินนโยบายและการจัดทำแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น Liberia’s Revised NDC 2021, Liberia NAP 2020-2030 และ Liberia NAPA 2008 โดยใช้แนวทาง a whole-of-government-whole of society participatory approach และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดเส้นทางของการวางแผน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วย กระทรวงต่าง ๆ และหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม กลุ่มเด็กและผู้หญิง ผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและนานาชาติ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยมี Environment Protection Agency (EPA)¹ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน และมี National Climate Change Steering Committee (NCCSC) เป็นคณะกรรมการสูงสุดระดับชาติทำหน้าที่ในการประสานและให้คำแนะนำเชิงนโยบาย ส่วนหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนฯ ในมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ ได้แก่ Ministry of Gender, Children and Social Protection

1) สถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ

สำหรับสถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพของประเทศไลบีเรีย จากรายงานการวิเคราะห์ระดับประเทศ เช่น Joint analysis, National-level analysis, National Gender Dialogue ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาด้านเพศมักเกิดขึ้นกับผู้หญิงชาวไลบีเรีย ทั้งการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางเพศ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในกลุ่มหญิงวัยรุ่น การแต่งงานก่อนวัยอันควร การถูกบังคับให้ทำงานนอกระบบซึ่งได้รับค่าแรงต่ำ ปัญหาการเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้หญิงในชนบททำให้อัตราการอ่านออกเขียนได้อยู่ในเกณฑ์ต่ำมากเมื่อเทียบกับผู้หญิงในเมือง ปัญหาการถูกจำกัดสิทธิและการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ส่วนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น พายุรุนแรง ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น การกัดเซาะชายฝั่ง และน้ำท่วม ภัยคุกคามด้านสภาพภูมิอากาศเหล่านี้สร้างความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ทำให้ประชาชนชาวไลบีเรียบาดเจ็บและเสียชีวิต พื้นที่และผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย และเกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ซึ่งกระทบต่อผู้หญิงและผู้ชายในระดับของความรุนแรงที่แตกต่างกัน โดยผู้หญิงได้รับผลกระทบที่รุนแรงมากกว่าผู้ชาย

ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นเน้นย้ำให้เห็นสถานการณ์ความรุนแรงทั้งที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่กระทบต่อผู้หญิงอย่างชัดเจน ผู้หญิงเป็นกลุ่มเปราะบางสูงทำให้รัฐบาลไลบีเรียให้ความสำคัญอย่างมากต่อการส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของผู้หญิงต่อการรับมือจากผลกระทบ

¹ The Environment Protection Agency (EPA) ของประเทศไลบีเรียเป็นหน่วยงานภาครัฐที่อำนาจหน้าที่เทียบเคียงได้กับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ของประเทศไทย

ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และดึงกลุ่มผู้หญิงเข้ามาเป็นส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย รวมถึงเพิ่มอำนาจในกระบวนการตัดสินใจในการจัดทำแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ

2) หน่วยงานและภาคีเครือข่ายหลักในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผนที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

รัฐบาลไลบีเรียมีหน่วยงานหลักทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพและความเท่าเทียมระหว่างเพศ และกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน โดยหน่วยงานหลักด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ Environment Protection Agency และมี National Climate Change Steering Committee เป็นคณะกรรมการสูงสุดระดับชาติทำหน้าที่ในการประสานและให้คำแนะนำเชิงนโยบาย และหน่วยงานหลักด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพและความเท่าเทียมระหว่างเพศ ได้แก่ Ministry of Gender, Children and Social Protection โดยทั้ง 2 หน่วยงานได้เข้ามาอยู่ในกระบวนการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นรูปธรรม และเห็นถึงการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าไปอยู่ในนโยบายและแผนอย่างชัดเจน²

3) ตัวอย่างของนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

Liberia's Revised NDC 2021 ด้านการลดปัญหา (Mitigation) ใน 9 สาขาหลัก ได้แก่ การเกษตร ป่าไม้ พื้นที่ชายฝั่ง การประมง สุขภาพ การขนส่ง อุตสาหกรรม พลังงาน และของเสีย ได้มีการบูรณาการที่คำนึงถึงเพศภาวะหรือเพศสภาพในลักษณะของภาคตัดขวาง (Cross-sectoral) ของทั้ง 9 สาขา เช่น การสร้างความเข้มแข็งด้านศักยภาพทั้งระดับบุคคลและหน่วยงาน สำหรับการจัดการและวางแผนเมืองของหน่วยงาน Ministry of Public Works, LISGIS, และ Municipal Authorities ของแต่ละเมือง โดยระบุให้กลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญทั้งระดับสถาบันและระดับท้องถิ่น และการกำหนดให้มีการบูรณาการทั้งการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเสริมสร้างศักยภาพงบประมาณ และข้อกังวลของกลุ่มเพศสภาพและเด็กเข้าไปอยู่ในทุก ๆ กิจกรรมรายสาขาในปี ค.ศ. 2025 การปรับตัว (Adaptation) ได้ระบุมาตรการที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในลักษณะของภาคตัดขวาง (Cross-sectoral) เช่นกัน ได้แก่ การพัฒนาแผนระดับประเทศในการปรับตัวโดยอาศัยระบบนิเวศ (Ecosystem-based adaptation) ในสาขาป่าไม้ พื้นที่ชายฝั่ง และ Urban green corridors โดยการบูรณาการองค์ความรู้ของท้องถิ่นและชนพื้นบ้าน ระบบทางวัฒนธรรม และพิจารณาไปถึงเรื่องเพศสภาพและกลุ่มเด็กเยาวชนในแผนการปรับตัวต่าง ๆ และการบูรณาการมิติเพศสภาพเข้าไปในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีอยู่ภายในปี ค.ศ. 2025

² ในเอกสารแผน เช่น Liberia's Revised NDC 2021 และ Liberia NAP 2020-2030 จะระบุรายละเอียดที่กล่าวถึงการบูรณาการมิติเพศสภาพ (Gender mainstreaming) ไว้เกือบทุกส่วนหรือกระบวนการของแผน

นอกจากนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแล้ว ประเทศไทยก็ยังมีกรอบนโยบายด้านความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศที่ชัดเจน เรียกว่า National Gender Policy ซึ่งมีการกำหนดกลยุทธ์การปรับตัวที่เฉพาะเจาะจงสำหรับกลุ่มผู้หญิง เช่น การเพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยทางด้านการเกษตรให้แก่ผู้หญิง เป็นต้น โดย National Gender Policy จะถูกนำไปใช้ร่วมกับกรอบนโยบายด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเด่นชัด โครงการภายใต้ Liberia NAP 2020-2030 พัฒนาทั้งปัจจัยด้านศักยภาพในการปรับตัว การบูรณาการมิติเพศสภาพหรือการปรับตัวที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ การบูรณาด้านงบประมาณ และการประเมินความเปราะบางที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในกระบวนการปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ (Stakeholder consultation) ตัวอย่างยุทธศาสตร์หรือมาตรการที่เกี่ยวข้อง เช่น สาขาการเกษตร กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาและการปฏิบัติเกี่ยวกับเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ รวมทั้งพัฒนาโมเดลเทคโนโลยีอุทกวิทยา (Hydrological technology models) และการพยากรณ์เพื่อใช้ในการวางแผน และต้องส่งเสริมให้เกิดการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวผ่านโครงการด้านการเกษตรต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และเพศสภาพด้วย

Liberia NAPA 2008 เป็นการดำเนินงานในรูปแบบของโครงการ โดยโครงการที่มีการบูรณาการหรือผนวกประเด็นด้านความเสมอภาคทางเพศไว้ด้วยคือ Third highest priority project: Coastal defense system for the cities of Buchanan and Monrovia เป็นโครงการติดตามพื้นที่ชายฝั่งทะเลมีกิจกรรม เช่น การกำหนดให้ประเด็นด้านความเสมอภาคทางเพศเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดสำหรับการติดตามพื้นที่ชายฝั่งทะเล การให้บริการด้านการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศและข้อมูลอุทกวิทยา และเผยแพร่ข้อมูลให้กับกลุ่มผู้หญิงที่อยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเล เป็นต้น

4) การติดตาม ประเมินผล และการรายงาน

รัฐบาลไลบีเรียร่วมกับหน่วยงานหลักได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล และการรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยใช้ระบบที่เรียกว่า Monitoring-Reporting-Verification system (MRV system) เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าและตรวจสอบผลการดำเนินงานของแผนต่าง ๆ และรายงานผล การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกี่ยวกับมิติเพศสภาพนั้น จะมีการระบุอย่างชัดเจนถึงการติดตามและประเมินผลข้อมูลใน 2 ประเด็น คือ (1) รายงานผลด้วยข้อมูลจำแนกเพศ (Sex-disaggregated data) และ (2) รายงานผลการดำเนินงานที่มีการตอบสนองต่อกลุ่มเพศสภาพต่าง ๆ (Gender-responsive implementation)

5.2.4 ประเทศมาลาวี

ประเทศมาลาวีเป็นประเทศในทวีปแอฟริกา และเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีการพัฒนาน้อยที่สุดในโลก ภาคเกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญที่สุด ในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รัฐบาลมาลาวีได้ดำเนินนโยบายและการจัดทำแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น Malawi Updated

NDC 2021, Malawi's NAP Framework 2020 และ Malawi's NAPA 2006 โดยกิจกรรมต่าง ๆ อยู่บนฐานของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงลึก (National in-dept analysis) ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนนโยบายและการปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม กลุ่มเด็กและผู้หญิง ผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและนานาชาติ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยมี Environmental Affairs Department (EAD)³ of Ministry of Forestry and Natural Resources (MOFNR) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ และมี National Steering Committee on Climate Change (NSCCC) และ Technical Committee on Climate Change and Disaster Risk Management (TCCC&DRM) เป็นคณะกรรมการกำกับทิศทางเชิงนโยบาย ส่วนหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนฯ ในมิติเพศสภาพ ได้แก่ Ministry of Gender, Children, Disability and Social Welfare

1) สถานการณ์ด้านเพศสภาพ

จากรายงานการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นเพศสภาพและสิทธิมนุษยชนของประเทศมาลาวี พบว่าประชาชนชาวมาลาวีจำนวนมากยังคงมีความเชื่อว่า เป้าหมายในชีวิตของผู้หญิงคือ การแต่งงาน การมีลูก และการดูแลครอบครัว บทบาทหน้าที่หลักของผู้หญิงมาลาวีจึงเป็นการรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน เช่น การเก็บฟืน การหาน้ำ และการหาอาหารเพื่อเลี้ยงสมาชิกในครอบครัวในแต่ละวัน การแต่งงานก่อนอายุ 18 ปี เป็นอีกปรากฏการณ์ในมาลาวีที่คนส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องปกติในสังคม ซึ่งจากข้อมูลของ USAID ชี้ว่าประเทศมาลาวีมีอัตราการแต่งงานในวัยเด็กสูงเป็นอันดับที่ 8 ของโลก นอกจากนี้ ผู้หญิงชาวมาลาวียังไม่มีสิทธิในการถือครองที่ดิน ซึ่งส่งผลให้มีจำนวนผู้หญิงที่อยู่ใต้เส้นความยากจน (Poverty line) สัดส่วนสูงกว่าผู้ชาย ผู้หญิงมาลาวียังไม่ค่อยมีบทบาท ทั้งการประกอบอาชีพ รัฐบาลเล็งเห็นว่า ผู้หญิง เด็ก ครัวเรือนที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครัวเรือน และผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางที่สุด โดยเฉพาะในสังคมชนบท

ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยคุกคามหลักของประเทศเกิดจากภัยแล้ง น้ำท่วม และพายุ ซึ่งกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนชาวมาลาวีอย่างมาก ทั้งการบาดเจ็บและการเสียชีวิต การสูญเสียแหล่งอาหารและรายได้ ผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวโพดเสียหาย เกิดภาวะอดอยาก รวมทั้งสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศโดยภาพรวมอย่างหนัก

รัฐบาลมาลาวีจึงให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ โดยมิติเพศสภาพถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในการคัดเลือกทางเลือกแนวทางหรือมาตรการในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

³ The Environmental Affairs Department (EAD) ของประเทศมาลาวีเป็นหน่วยงานภาครัฐที่อำนาจหน้าที่เทียบเคียงได้กับสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ของประเทศไทย

2) หน่วยงานและภาคีเครือข่ายหลักในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผนที่คำนึงถึงมิติเพศสภาพ

รัฐบาลมีหน่วยงานหลักทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และด้านเพศสภาพและความเท่าเทียมระหว่างเพศ และกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน โดยหน่วยงานหลักด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ Environmental Affairs Department of Ministry of Forestry and Natural Resources และมี National Steering Committee on Climate Change และ Technical Committee on Climate Change and Disaster Risk Management เป็นคณะกรรมการกำกับทิศทางเชิงนโยบาย และและหน่วยงานหลักด้านเพศสภาพและความเท่าเทียมระหว่างเพศ ได้แก่ Ministry of Gender, Children, Disability and Social Welfare โดยทั้ง 2 หน่วยงานได้เข้ามาอยู่ในกระบวนการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นทางการ และเห็นถึงการบูรณาการมิติเพศสภาพเข้าไปอยู่ในนโยบายและแผนอย่างชัดเจน

3) ตัวอย่างของนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

Malawi Updated NDC 2021 ด้านการปรับตัว (Adaptation) ได้ระบุมาตรการที่คำนึงถึงเพศสภาพไว้ในส่วนของการสนับสนุนทางสังคม (Social support) การส่งเสริมการบูรณาการมิติเพศสภาพในนโยบาย โปรแกรมและโครงการต่าง ๆ และสนับสนุนโปรแกรมเกี่ยวกับเสริมสร้างศักยภาพสำหรับกลุ่มเปราะบางด้านการศึกษาและการตระหนักรู้ของประชาชน เป็นต้น ด้านการลดปัญหา (Mitigation) ยังไม่พบข้อมูลที่กล่าวถึงมาตรการที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ

Malawi’s NAP Framework 2020 กำหนดให้ Gender-sensitive perspective เป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญของแผน มาตรการที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ เช่น การเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้กับผู้หญิง ผ่านการส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเสริมสร้างศักยภาพในการหารายได้ การส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำและพลังงานได้ง่ายขึ้น โดยการขุดเจาะหลุมและปลูกป่า เป็นต้น

ประเด็นด้านเพศสภาพถูกระบุไว้เป็นหนึ่งในประเด็นหลักที่สำคัญใน Malawi’s NAPA 2006 โดยเฉพาะการตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเด็กกำพร้าและตระหนักถึงบทบาทของสตรี ครอบครัวที่เป็นผู้หญิงและเด็ก การบูรณาการมาตรการที่กำหนดเป้าหมายผู้หญิงในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้กับผู้หญิงผ่านการส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเสริมสร้างศักยภาพในการหารายได้ การส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำและพลังงานได้ง่ายขึ้น โดยการขุดเจาะหลุมและปลูกป่า และการใช้ไฟฟ้าผ่านโครงการไฟฟ้าในชนบท เป็นต้น

4) การติดตาม ประเมินผล และการรายงาน

รัฐบาลมาลาวีใช้ระบบ Monitoring-Reporting-Verification system (MRV system) ในการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ แต่ยังไม่พบข้อมูลชัดเจนว่า มีการออกแบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามประเมินผล หรือการรายงานผลที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพโดยเฉพาะหรือไม่

5.2.5 ประเทศฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รัฐบาลฟิลิปปินส์ให้ความสำคัญในประเด็นนี้อย่างมาก ทำให้เกิดกฎหมายว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือ Climate Change Act of 2009 (Republic Act 9729) และมีการดำเนินนโยบายและการจัดทำแผนที่เกี่ยวข้อง เช่น Philippines Nationally Determined Contribution 2021 และ National Climate Change Action Plan (NCCAP) 2011-2028 กระบวนการจัดทำนโยบายและแผนดังกล่าวเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม กลุ่มเด็กและผู้หญิง ผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและนานาชาติ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยมี Climate Change Commission (CCC) เป็นหน่วยงานอิสระอยู่ภายใต้ The Office of the President เป็นหน่วยงานดำเนินการหลัก ส่วนหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนฯ ในมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ ได้แก่ Philippine Commission on Women (PCW)

1) สถานการณ์ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ

ประเทศฟิลิปปินส์มีมุมมองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ ทั้งหญิง-ชาย และผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งเพศวิถีของแต่ละบุคคล โดยมองผ่านมิติความยากจนโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ลำดับชั้นทางสังคม และเชื้อชาติ เป็นตัวกำหนดรูปแบบและอธิบายลักษณะของปัญหา ความต้องการ และความเปราะบางของแต่ละกลุ่มเพศสภาพ พบว่า ผู้หญิงยากจนและครอบครัวที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัวมักจะมี ความยากจนมากกว่าผู้ชาย ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากฟิลิปปินส์ตั้งอยู่ในแถบวงแหวนแห่งไฟ และใกล้กับเส้นศูนย์สูตร ทำให้มีแนวโน้มสูงที่จะประสบภัยจากแผ่นดินไหวและไต้ฝุ่น ซึ่งสร้างความเสียหายและเกิดการสูญเสียทั้งทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ผลผลิตทางการเกษตร โครงสร้างพื้นฐานของเมือง และกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ผู้หญิงยากจนต้องเสียชีวิตจากพายุ หรือไม่สามารพฟื้นตัว หลังประสบภัยได้ดีเท่าผู้ชาย ในขณะที่ผู้ชายก็มีความเสี่ยงสูงต่อการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการทำหน้าที่เก็บ กู้อาคารบ้านเรือนหลังประสบภัยมากกว่าผู้หญิง เป็นต้น รัฐบาลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำการ วิเคราะห์ถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender impact analysis) เพื่อระบุถึง ความต้องการและคั่นหามาตรการที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละกลุ่ม โดยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศนั้นจะมีผลรุนแรงต่อกลุ่มเปราะบางที่แตกต่างกันทั้งในกลุ่มหญิง-ชาย และผู้มีความหลากหลายทางเพศ

รัฐบาลฟิลิปปินส์ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าสู่กระบวนการเชิงนโยบายและแผนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับทุกระดับจะสอดคล้องและจัดวางมาตรการอย่างสอดคล้องกัน ตามแนวทาง a whole-of-government-and-society approach และตลอดเส้นทางของกระบวนการจัดทำแผนจะมีการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender mainstreaming) เข้าไปด้วยเสมอ เพื่อเป็นการทำให้มั่นใจได้ว่า ข้อกังวล ปัญหา และประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้หญิง-ผู้ชายจะถูกบูรณาการและออกแบบมาตรการที่ตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะของแต่ละกลุ่ม

2) หน่วยงานและภาคีเครือข่ายหลักในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผนที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

รัฐบาลมีหน่วยงานหลักทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ และความเท่าเทียมระหว่างเพศ และกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน โดยหน่วยงานหลักด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ Climate Change Commission เป็นหน่วยงานอิสระอยู่ภายใต้ The Office of the President และและหน่วยงานหลักด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพและความเท่าเทียมระหว่างเพศ ได้แก่ Philippine Commission on Women โดยทั้ง 2 หน่วยงานได้เข้ามาอยู่ในกระบวนการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในแผนด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือ National Climate Change Action Plan (NCCAP) 2011-2028

3) ตัวอย่างของนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ

Philippines NDC 2021 เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่ใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาแผนระดับประเทศ โดยมีการระบุอย่างชัดเจนถึงการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ การออกแบบมาตรการที่ตอบสนองต่อกลุ่มเพศต่าง ๆ รวมไปถึงการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้หญิง ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ รัฐบาลยังใช้ Philippines NDC 2021 เป็นเวทีในการขยายความร่วมมือระดับโลก และขยายช่องทางการเข้าถึงทรัพยากรสำคัญ เช่น งบประมาณ การถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรม ซึ่งไม่เพียงเพื่อบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่รวมถึงการปรับตัวและการฟื้นฟูกลุ่มที่เปราะบางให้กลับมาดำรงชีวิตได้ปกติมากที่สุด

รูปที่ 5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา Philippines NDC 2021

ที่มา : Philippines NDC 2021 Quick Facts

Philippines NCCAP 2011-2028 เป็นแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศฟิลิปปินส์ จัดลำดับและกำหนดประเด็น/สาขาสำคัญ ๆ ไว้ 7 ด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางอาหาร ความเพียงพอของทรัพยากรน้ำ ความมั่นคงของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของมนุษย์ อุตสาหกรรมและบริการที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ พลังงานยั่งยืน และการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพ โดยจะมีการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าไปในทุกสาขาในลักษณะภาคตัดขวาง (Cross-cutting issues)

ตัวอย่างมาตรการที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ เช่น ด้านความมั่นคงทางอาหาร เพื่อให้มั่นใจได้ว่ากลุ่มต่าง ๆ จะสามารถเข้าถึงอาหารที่ดีและปลอดภัยท่ามกลางสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยมีมาตรการและกิจกรรม ดังนี้

1) มาตรการยกระดับความรู้ความสามารถเฉพาะทางให้กลุ่มเปราะบางในภาคการเกษตรและการประมง ผ่านกิจกรรม เช่น (1.1) การประเมินความเสี่ยงและความเปราะบางระดับจังหวัดในภาคการเกษตรและการประมง โดยการประเมินนี้จะใช้มาตรการ (Intervention) ในการบรรเทาและการปรับตัวเฉพาะพื้นที่รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาเพื่อทดสอบเทคโนโลยีและเครื่องมือ และการประเมินนี้จะต้องผลิตข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกันไปในผู้หญิงและผู้ชาย และ (1.2) สร้างเครือข่ายทางทรัพยากรที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือเชิงเทคนิคในการจัดทำแผนการปรับตัวในระดับชุมชนและอยู่บนแนวทางการปรับตัวที่เหมาะสมทั้งต่อผู้หญิงและผู้ชายในภาคการเกษตรและการประมง เป็นต้น

2) มาตรการจัดทำนโยบาย แผนปฏิบัติ และงบประมาณ ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพ ผ่านกิจกรรม เช่น (2.1) บูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพและการบรรเทาและการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศเข้าไปในแผน โครงการ และงบประมาณของภาคการเกษตรและการประมง

3) มาตรการสร้างศักยภาพด้านการปรับตัวในชุมชนการเกษตรและการประมง ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อผู้หญิงและผู้ชาย ผ่านกิจกรรม เช่น (3.1) ปรับปรุงและขยายการบริการส่งเสริมภาคการเกษตรและการประมง โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความเปราะบางสูง (3.2) จัดอบรมด้านการปรับตัวและการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติสำหรับชุมชนภาคการเกษตรและการประมง (3.3) จัดตั้งโรงเรียนสาธิตภาคสนาม เพื่อสาธิตวิธีปฏิบัติที่ดีด้านการปรับตัวในภาคการเกษตรและการ

ประมง (3.4) บูรณาการประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าไปในหลักสูตรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรืออาจจะออกแบบสูตรด้วยคนในชุมชน เพื่อฝึกอบรมให้สมาชิกในชุมชน เป็นต้น

4) มาตรการเสริมสร้างความยืดหยุ่น (ลุ่มและลูกเร็ว) ให้ผู้หญิงและผู้ชายในชุมชนภาคการเกษตรและการประมง โดยศึกษา ออกแบบ พัฒนาการถ่ายโอนความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศ และกลไกการป้องกันทางสังคม เป็นต้น

นอกจากนี้ ใน Philippines NCCAP 2011-2028 ยังมีระบุถึงมาตรการและกิจกรรมสาขาอื่น ๆ ที่ตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ โดยเป้าหมายสูงสุดคือ การสร้างศักยภาพในการปรับตัวของทั้งผู้หญิงและผู้ชายในระดับชุมชน เพิ่มความยืดหยุ่น (ลุ่มและลูกเร็ว) ให้แก่กลุ่มเปราะบางและระบบนิเวศ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเทาผลกระทบที่ตอบสนองต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพต่าง ๆ และอยู่บนหลักการสิทธิมนุษยชน

4) การติดตาม ประเมินผล และการรายงาน

ภายใต้แผน Philippines NCCAP 2011-2028 มีการออกแบบการติดตาม ประเมินผล และการรายงานที่ชัดเจน โดยภาพรวมมีการจัดทำระบบการเก็บข้อมูลและการบันทึก ระบบการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบ และระบบการรายงานผลข้อมูลสารสนเทศเพื่อแจ้งต่อผู้กำหนดนโยบาย โดย NCCAP monitoring จะจัดทำทุก ๆ ปี และการประเมินผลจะจัดทำทุก 3 ปี นอกจากนี้ ในมิติเพศสภาพมีการจัดทำระบบติดตาม ประเมินผลที่เรียกว่า Gender-sensitive performance monitoring system ซึ่งจะติดตามและรายงานผลตามตัวชี้วัดในแต่ละมาตรการและกิจกรรม ที่เรียกว่า Gender-sensitive performance indicators

5.2.6 สรุปข้อค้นพบและบทเรียนจากประเทศตัวอย่างที่ดี

ข้อค้นพบสำคัญคือ โดยภาพรวมทั้ง 3 ประเทศตัวอย่างต่างให้ความสำคัญในการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในกระบวนการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผน จนกระทั่งเกิดเป็นแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพอย่างเป็นรูปธรรม การบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าไปในกระบวนการเชิงนโยบายเกิดขึ้นในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและด้านเพศสภาพ/ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ มีการจัดตั้งและประชุมเพื่อระดมสมองและปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านวง Gender-sensitive consultations หรือวง Multi-stakeholder consultations มีการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่หน่วยงานรัฐ จัดทำกรอบการดำเนินงานและประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้ง 2 มิติ มีการจัดเรียงหรือจัดวางนโยบาย แผน มาตรการ หรือกิจกรรมที่สอดประสานกันในทุก ๆ แผนระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกัน และมีการจัดทำระบบติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพค่อนข้างชัดเจนเป็นรูปธรรม

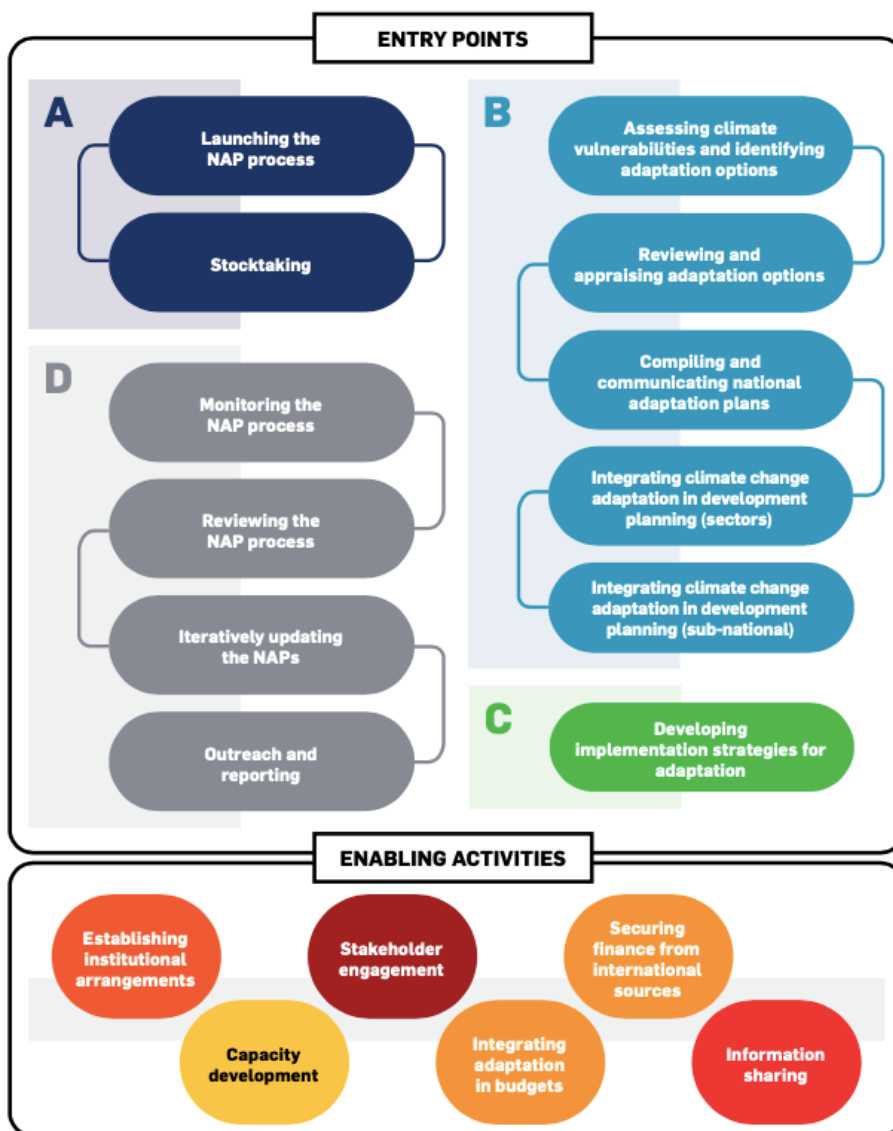
ตารางที่ 5.1 สรุปข้อค้นพบจากประเทศตัวอย่างตามกรอบการกำหนดนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ

ประเทศตัวอย่าง	Building blocks for gender-responsive climate actions			
	National Analysis & Consultations	Institutional Framework & Coordination Mechanisms	Alignment of National Policy & Planning Instruments	Monitoring & Evaluation
ไลบีเรีย	★	★	★	★
มาลาวี	★	★	★	ยังไม่ชัดเจน
ฟิลิปปินส์	★	★	★	★

กรอบการกำหนดนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ 4 ด้านข้างต้นเป็นกรอบแนวทางที่คณะผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์การดำเนินนโยบายและการจัดทำแผนของประเทศตัวอย่างที่ดีทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งจากการวิเคราะห์และข้อสรุปทำให้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ประเทศตัวอย่างที่เลือกมามีการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในนโยบายและแผนที่เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานหลักยังสามารถเลือกใช้กรอบการกำหนดนโยบายหรือคู่มือแนะนำการพัฒนานโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพอื่น ๆ ได้เช่นกัน เช่น Toolkit for a Gender-Responsive Process to Formulate and Implement National Adaptation Plans (NAPs) 2019 ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาและออกแบบยุทธศาสตร์ มาตรการหรือกิจกรรมด้านการปรับตัวที่ตอบสนองต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพโดยเฉพาะ

รูปที่ 5.4 แสดงภาพรวมของจุดเริ่มต้น (Entry point) และกิจกรรมในกระบวนการจัดทำแผน NAP ที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ โดยบล็อก A – D มีแนวคิดและกระบวนการที่คล้ายคลึงกับกรอบการกำหนดนโยบายฯ 4 ด้านดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดโดยสังเขป บล็อก A เป็นการเริ่มกระบวนการจัดทำแผนที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพ มีการนับ ระบุ และจัดหาข้อมูลและองค์ความรู้ รวมไปถึงบุคลากรผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยสนับสนุนการบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในกระบวนการจัดทำแผน บล็อก B เป็นส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อระบุปัญหา ความต้องการ และศักยภาพในการปรับตัวของแต่ละกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพ จัดลำดับความสำคัญของประเด็นต่าง ๆ และเลือกประเด็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นกลยุทธ์ มาตรการหรือกิจกรรมในลักษณะภาคตัดขวาง (Cross-cutting issues) ในแต่ละสาขาที่กำหนดไว้ในแผน ทั้งแผนระดับชาติและระดับพื้นที่ บล็อก C เป็นส่วนของการพัฒนากลยุทธ์ มาตรการหรือ

กิจกรรม และบล็อก D เป็นส่วนของการพัฒนาระบบติดตาม ประเมินผล และการรายงานผล โดยทั้ง 4 บล็อก จะผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทุกระดับ (Enabling activities)

รูปที่ 5.4 จุดเริ่มต้นและกิจกรรมในกระบวนการจัดทำแผน NAP ที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ

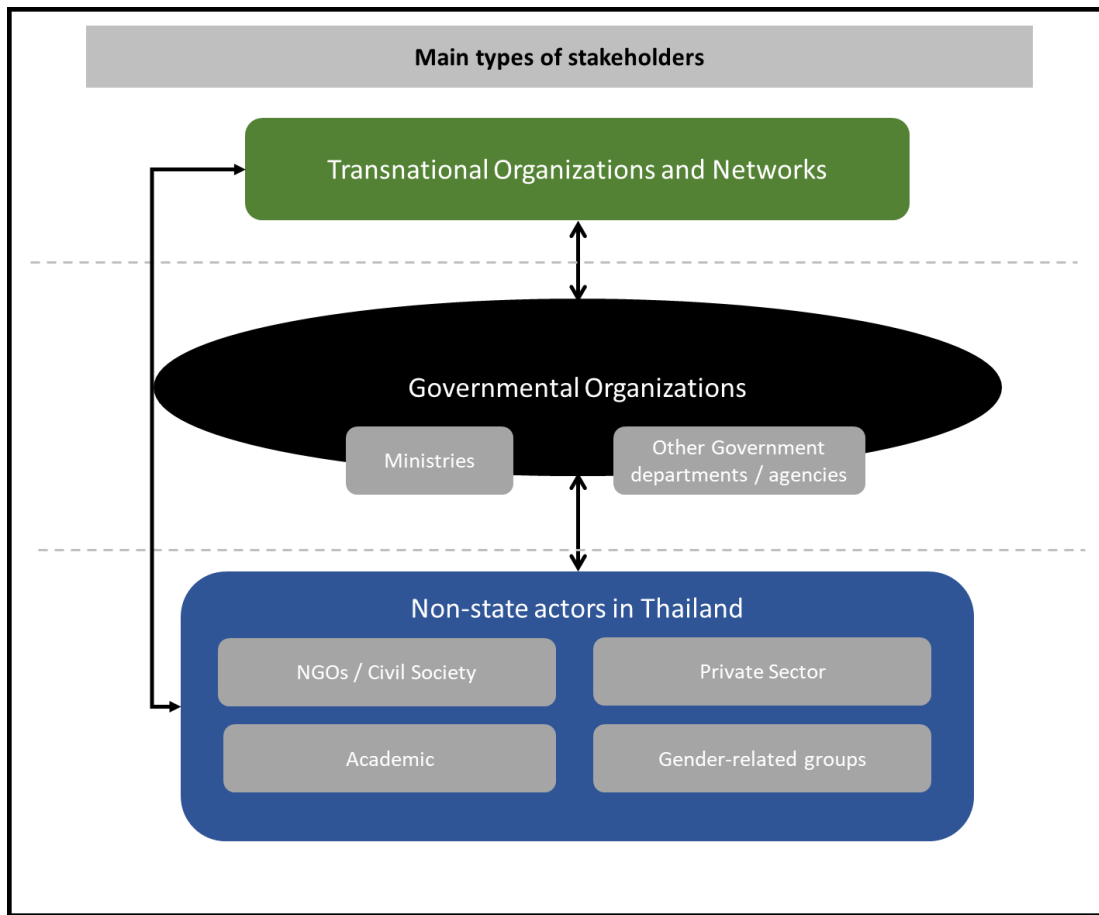
ที่มา : NAP Global Network & UNFCCC. (2019)

แผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

6.1 แผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลกระทบต่อกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพต่าง ๆ ต่างกัน ทั้งในมิติของความถี่ในการเกิดผลกระทบและความรุนแรงที่เกิดขึ้น ผู้หญิงและครอบครัวที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครัวเรือน ผู้หญิงที่มีรายได้น้อย อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยหรือประกอบอาชีพเสี่ยง ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา ไร่นาที่ทำกิน ฯลฯ เป็นกลุ่มที่อาจมีความเสี่ยงและความเปราะบางสูงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพผ่านมุมมองที่หลากหลาย (Multiple lens) โดยคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อม จะทำให้เห็นภาพสถานการณ์และขนาดของความรุนแรงของปัญหา และความเปราะบางของแต่ละกลุ่มเพศภาวะหรือเพศสภาพที่ชัดเจนมากขึ้น

การจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder mapping) และกระบวนการหารือและระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder consultation) เป็นอีกเครื่องมือที่จะช่วยให้เห็นภาพจากมุมมองต่าง ๆ ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญ ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งเชิงนโยบาย แผนและการปฏิบัติ มีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นหน่วยงานรัฐที่มีองค์ความรู้ และมีประสบการณ์ ด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญในการดำเนินงานเหตุการณ์ด้านภัยพิบัติในประเทศ ด้านเพศภาวะหรือเพศสภาพ มีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวมีหน้าที่หลักในการสร้างเจตคติให้คนในสังคมเกิดความเข้าใจมิติเพศสภาพที่หลากหลาย และเป็นหน่วยงานรัฐหลักที่ขับเคลื่อนให้สังคมเกิดความเท่าเทียมทางเพศ รูปที่ 6.1 แสดงให้เห็นกรอบแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มาจากหลากหลายภาคส่วน และตารางที่ 6.1 แสดงให้เห็นแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่เกี่ยวข้องกับด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อมิติเพศสภาพในประเทศไทย

รูปที่ 6.1 กรอบการจัดทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

ตารางที่ 6.1 แผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่เกี่ยวข้องกับด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ต่อมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพในประเทศไทย

ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	หน่วยงาน	การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	เพศภาวะหรือเพศสภาพ
Transnational actor	GIZ	✓	✓
	UNDP	✓	✓
	WHO	✓	✓
Government organization	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	✓	✓
	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	✓	✓
	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว		✓
	กรมอนามัย	✓	✓
	กรมพัฒนาชุมชน	✓	✓
	สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร	✓	
	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ		✓
Civil Society & NGOs	สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์		✓
	มูลนิธิผู้หญิง		✓
	มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล		✓
	มูลนิธิเพื่อนหญิง		✓
	มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	✓	✓
	มูลนิธิริรักษ์ไทย	✓	✓
Academics institute	ศูนย์ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ	✓	

ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	หน่วยงาน	การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	เพศภาวะหรือเพศสภาพ
	Collaborating Center for Clean Air and Climate Change ม.ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต	✓	
	สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย	✓	
	ศูนย์วิจัยนโยบายด้านเศรษฐกิจสีเขียว ม.ธรรมศาสตร์	✓	

6.2 การหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder consultation)

การบูรณาการมิติเพศภาวะหรือเพศสภาพเข้าสู่กระบวนการเชิงนโยบายและการจัดทำแผนในหลายประเทศให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมาก เพื่อตั้งต้นการวางแนวทางในการกำหนดประเด็นที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแผน โครงการวิจัยครั้งนี้จึงได้จัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหัวข้อ “Gender Analysis for Climate Policy in Thailand” (รูปที่ 6.2) โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้นเข้ามาร่วมการประชุมและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ตารางที่ 6.2 แสดงรายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

Supported by:

on the basis of a decision by the German Bundestag

การประชุมรับฟังความคิดเห็นในหัวข้อ

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand”

วันที่ 22 สิงหาคม 2565 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ห้องกลมมาศ โรงแรมสุโกศล กรุงเทพฯ

ดาวน์โหลดเอกสารประกอบการประชุม

รูปที่ 6.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในหัวข้อ Gender Analysis for Climate Policy in Thailand

บทที่ 6

แผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ตารางที่ 6.2 หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุม

ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	หน่วยงานเข้าร่วมประชุม	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม
Transnational actor	GIZ	3
	UNDP	1
	WHO	1
Government organization	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	8
	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	2
	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	1
	กรมพัฒนาชุมชน	1
	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	2
Civil Society & NGOs	มูลนิธิรักษ์ไทย	2
Academics institute	Collaborating Center for Clean Air and Climate Change ม.ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต	2
	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ในฐานะคณะวิจัย	4

ข้อเสนอแนะแนวทางในการบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

7.1 ภาพรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดตั้งต้น (Entry point) ในการบูรณาการมิติเพศสภาพ

จากการทบทวนค่านิยมและสถานการณ์ด้านเพศสภาพในบริบทประเทศไทย ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศในมิติเพศสภาพ นโยบายและแผนรวมถึงกลไกเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศสภาพ สามารถสรุปได้ว่า ประเด็นด้านเพศสภาพไม่ใช่แค่เรื่องความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมทางเพศเชิงกายภาพระหว่างหญิงกับชายเท่านั้น แต่เป็นความแตกต่างทางสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เชื้อชาติ วัฒนธรรม พื้นที่ ฯลฯ ระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะกลุ่มนั้น ๆ จะมีเพศสภาพที่เป็นหญิง ชาย หรือเพศสภาพอื่น ๆ ดังนั้น การบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีผลกระทบในวงกว้างกับประชากรหลากหลายกลุ่มที่อาศัยอยู่หลากหลายพื้นที่ของประเทศไทย จำเป็นต้องมีจุดตั้งต้น (Entry Point) ดังต่อไปนี้ (รูปที่ 7.1)

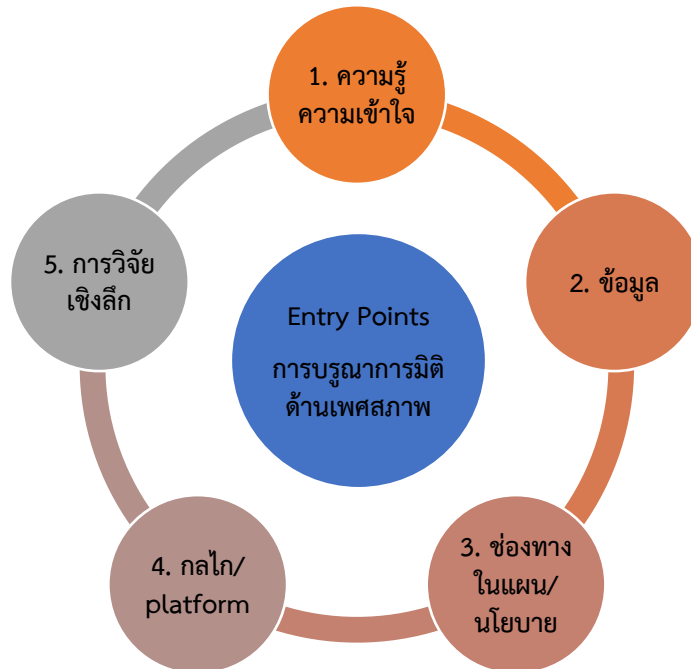
(1) การสร้างความรู้และความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมิติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ ที่สำคัญซึ่งอาจทับซ้อนกันอยู่ (Multiple layers of socio-economic/political conditions) และส่งผลต่อความเปราะบาง (Vulnerability) ความเหลื่อมล้ำ (Equity) และความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) ดังนั้น ควรพิจารณานำมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเหล่านี้มาประกอบหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบาง อ่อนไหว และเสี่ยงสูงต่อปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือการจำแนกกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพ (Potential) ในการสนับสนุนด้านลดก๊าซเรือนกระจก (Mitigation) ซึ่งประชากรเหล่านี้อาจถูกมองข้ามไปในกระบวนการจัดทำแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(2) ข้อมูลที่จำเป็นต่อการจำแนกกลุ่มประชากรต่างๆ นอกเหนือจากการจำแนกตามเพศสรีระ (Sex) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และในการประเมินความเปราะบางสำหรับการจัดทำนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(3) ช่องทางในแผน/นโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เชื่อมโยงกับมิติเพศสภาพ เพื่อเป็นจุดตั้งต้น (Entry Point) ในการบูรณาการมิติด้านเพศสภาพ ตัวอย่าง เช่น แนวทางและมาตรการในสาขาการสาธารณสุขและการตั้งถิ่นฐาน ภายใต้แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับมิติด้านประชากรกลุ่มต่างๆ (Human dimension) ค่อนข้างมาก

(4) กลไก (Mechanism) หรือแพลตฟอร์ม (Platform) ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริมการบูรณาการมิติด้านเพศสภาพในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(5) การวิจัยเชิงลึกที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติด้านเพศสภาพในบริบทประเทศไทยเพื่อผลิตงานวิจัยเพิ่มมากขึ้นที่แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based research) เช่น ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อกลุ่มผู้หญิงมีครรภ์ กลุ่มสตรีสูงวัย เป็นต้น สำหรับใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบาย และมาตรการที่แก้ไขปัญหามิติด้านเพศสภาพได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน

รูปที่ 7.1 จุดตั้งต้น (Entry Point) ในการบูรณาการมิติด้านเพศสภาพในนโยบายและแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

7.2 รายละเอียดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดตั้งต้น (Entry point) ในการบูรณาการมิติเพศสภาพ

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับจุดตั้งต้นในการบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่นำเสนอในรูปที่ 7.1 ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ข้อมูลในการจำแนกกลุ่มประชากรต่าง ๆ ช่องทางในแผนหรือนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กลไกและแพลตฟอร์มที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการ

วิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติด้านเพศสภาพในบริบทของประเทศไทย โดยแต่ละองค์ประกอบของจุดตั้งต้นมีรายละเอียดดังนี้

7.2.1 ความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

ปัจจุบัน ความรู้และความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับมิติด้านเพศสภาพของหน่วยงานภาครัฐยังมีอยู่จำกัด ทั้งในส่วนของคำนิยามของ Gender ในบริบทของประเทศไทย ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับมิติด้านเพศสภาพและมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การคำนึงถึงมิติด้านเพศสภาพในการจัดทำแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น จุดตั้งต้นในการบูรณาการมิติด้านเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคำนิยามของคำว่า Gender และมิติ/สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ ที่ซ้อนทับกันอยู่ (Multiple layers) และส่งผลให้กลุ่มประชากรบางกลุ่มมีความอ่อนไหว เปราะบาง และเสี่ยงต่อปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่ากลุ่มอื่น ส่งผลให้สถานการณ์ด้านความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ สำหรับบริบทของประเทศไทย ถึงแม้ว่าคณะผู้วิจัยจะตระหนักถึงความหลากหลายทางเพศและการแสดงออกทางเพศซึ่งไม่ได้ตกอยู่ในกรอบชาย-หญิงเสมอไป แต่สำหรับจุดตั้งต้นสำหรับการหารือระหว่างหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาจพิจารณาใช้นิยามสำหรับคำว่า Gender ในระบบเพศชั่วคราวข้าม (Binary gender) ซึ่งสอดคล้องกับนิยามอย่างเป็นทางการในกฎหมายหรือนโยบายระดับประเทศ หลังจากนั้น จึงค่อย ๆ พิจารณาเพิ่มมิติทางด้านสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม (Additional layers) ของกลุ่มประชากรเพศหญิง ชาย หรืออื่น ๆ ที่ส่งผลทำให้ความเปราะบางเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การตกลงยอมรับร่วมกันเกี่ยวกับมิติทางด้านสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความเปราะบาง จะนำมาซึ่งความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกลุ่มคน (เพศหญิง เพศชาย และอื่นๆ) ที่เปราะบาง รวมถึงการพิจารณาผลกระทบด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อมิติทางเพศสภาพ โดยใช้ lens ที่แตกต่างกันออกไปในการวิเคราะห์กลุ่มผู้หญิง/ชายที่มีความเปราะบางมาก และความต้องการการช่วยเหลือจากทุกภาคส่วน ตัวอย่างตัวแปร (lens) ที่สามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ความเปราะบางของกลุ่มประชากรเพิ่มเติม เช่น การถือครองที่ดิน/การมีที่ดินทำกิน การประกอบอาชีพเสี่ยง การอาศัยหรือตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เสี่ยง รายได้ การเข้าถึงสวัสดิการสังคม การอยู่ในกลุ่มเปราะบางพิเศษอยู่แล้ว การอยู่ในวัยชรา/สูงอายุ เป็นต้น

7.2.2 ข้อมูลที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มประชากรต่าง ๆ

ข้อมูลที่สามารถใช้ในการจำแนกกลุ่มประชากรตามตัวแปรหรือมิติความเปราะบางที่ได้รับการตกลงร่วมกันจะช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมพิจารณาและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศกับกลุ่มประชากรต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือการลดก๊าซเรือนกระจก นอกจากนั้น หน่วยงานปฏิบัติต่าง ๆ ยังสามารถนำผลการวิเคราะห์มากำหนดแนวทางและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประชากรนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ตัวอย่าง เช่น ในแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับสาขาการจัดการน้ำ หากมีข้อมูลที่จำแนกกลุ่มประชากรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ต่าง ๆ ตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สิทธิทำกิน ฯลฯ ก็จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนและแนวทางการจัดการน้ำในระดับพื้นที่ซึ่งตอบสนองความต้องการของกลุ่มประชากรนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิผล อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ยังขาดข้อมูลในระดับ disaggregate ที่สามารถนำไปวิเคราะห์ความเสี่ยงและความเปราะบางของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ได้

จุดตั้งต้นในการพัฒนาข้อมูล อาจเริ่มจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดเก็บข้อมูล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่าง ๆ ผ่านการดำเนินการโครงการนำร่อง (Pilot project) ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อทดลองกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่จำเป็น การเก็บข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้สำหรับการวางแผน เป็นต้น

7.2.3 ช่องทางในแผนหรือนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากการทบทวนแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในบทที่ 4 ทำให้ทราบว่า แผนในระดับต่าง ๆ ยังมีความเชื่อมโยงกับมิติด้านเพศสภาพอยู่น้อย อย่างไรก็ตาม จุดตั้งต้นในการบูรณาการมิติด้านเพศสภาพอาจเริ่มจากช่องทางในแผนปัจจุบันที่เชื่อมโยงกับมิติด้านประชากร (Human dimension) ซึ่งได้เปิดช่องในการพิจารณาและวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มประชากรต่างๆ ผ่าน Multiple lens ที่ได้กล่าวถึงไปแล้วนั้น แม้ว่าจะไม่ได้เชื่อมโยงกับมิติด้านเพศสภาพโดยตรง

ตัวอย่าง เช่น นโยบายและแผนด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติได้เปิดช่องทางในการบูรณาการมิติเพศสภาพผ่านการวิเคราะห์ความเปราะบางของประชากรกลุ่มต่างๆ ที่มีความอ่อนไหวต่อปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ เช่น ประชากรกลุ่มเด็กผู้หญิง/ชาย ประชากรหญิง/ชาย ผู้สูงอายุ ประชากรหญิง/ชายที่เป็นผู้ยากจนและไร้ที่กิน ประชากรหญิงมีครรภ์ ประชากรหญิง/ชายที่เป็นผู้พิการ เป็นต้น ทั้งนี้ สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงและผู้ชายที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปราะบางและภูมิคุ้มกันของกลุ่มประชากรต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ดังนั้น จุดตั้งต้นในการบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศควรเริ่มจากการหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาและตกลงกันเกี่ยวกับคำนิยามของกลุ่มคนเปราะบาง (Vulnerable groups) โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านสถานภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม (Multiple lens) ของกลุ่มประชากรหญิง/ชาย ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว

ตัวอย่างแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณามิติด้านเพศสภาพและปัจจัยด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในการวิเคราะห์ความเปราะบางคือการจัดทำเมตริกซ์ความเปราะบาง (Vulnerability matrix) ตัวอย่างดังแสดงในตารางที่ 7.1

ตารางที่ 7.1 ตัวอย่างการจัดทำเมตริกซ์ความเปราะบาง

	หญิง	ชาย
1. อายุ		
เด็ก	เด็กหญิง	เด็กชาย
วัยทำงาน	ผู้หญิงวัยทำงาน	ผู้ชายวัยทำงาน
ผู้สูงอายุ	หญิงสูงอายุ	ชายสูงอายุ
2. การอยู่ในพื้นที่เสี่ยง		
อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย	หญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ชายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย
อยู่นอกพื้นที่เสี่ยงภัย	หญิงที่อยู่นอกพื้นที่เสี่ยงภัย	ชายที่อยู่นอกพื้นที่เสี่ยงภัย
3. การประกอบอาชีพเสี่ยง		
ประกอบอาชีพเสี่ยง	หญิงที่ประกอบอาชีพเสี่ยง	ชายที่ประกอบอาชีพเสี่ยง
ประกอบอาชีพอื่นที่ไม่มีความเสี่ยง	หญิงที่ประกอบอาชีพที่ไม่เสี่ยง	ชายที่ประกอบอาชีพที่ไม่เสี่ยง
4. การถือครองที่ดิน		
มีที่ดินทำกิน/เป็นเจ้าของที่ดิน	หญิงที่มีที่ดินทำกิน/เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน	ชายที่มีที่ดินทำกิน/เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน
ไม่มีที่ดินทำกิน	หญิงที่ไม่มีที่ดินทำกิน	ชายที่ไม่มีที่ดินทำกิน

ที่มา : คณะผู้วิจัย

จากเมตริกซ์ความเปราะบางที่นำเสนอในตารางที่ 7.1 เมื่อนำประเด็นด้านเพศสภาพและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมาพิจารณาควบคู่กันหรือซ้อนทับกัน พบว่าไม่ใช่ทุกคนที่มีความเปราะบางสูงเสมอไป ในบางกรณี ผู้ชายก็มีความเปราะบางสูงเช่นกัน เช่น ชายสูงอายุ ชายที่ประกอบอาชีพเสี่ยง หรือชายที่ไม่มีที่ดินทำกิน เป็นต้น ดังนั้น สิ่งสำคัญคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหารือและตกลงร่วมกัน คือกลุ่มคนในเมตริกซ์ความเปราะบางควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากมีความเปราะบางสูงเป็นทุนเดิมอยู่แล้วและ

ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซ้ำเติมความเปราะบางที่มีอยู่เดิม ทำให้มีความเปราะบางเพิ่มขึ้นในขณะที่มีความสามารถในการรับมือกับความเสียน้อย อย่างไรก็ตาม เมตริกซ์ความเปราะบางที่นำเสนอในตารางที่ 7.1 เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนเท่านั้น ยังไม่ได้ครอบคลุมสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมครบทุกมิติ นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติ ข้อมูลที่จะใช้ประกอบการวิเคราะห์ความเปราะบางโดยใช้แนวทางการจัดทำเมตริกซ์ความเปราะบางอาจมีจำกัดโดยเฉพาะในระดับประเทศหรือระดับมหภาค แต่ในอนาคต ควรเริ่มมีการดำเนินการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในระดับชุมชนและระดับจังหวัด

สำหรับนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจก ณ ปัจจุบันค่อนข้างมุ่งเน้นไปที่เทคโนโลยีการลดก๊าซเรือนกระจก ระบบและกลไกในการลดก๊าซเรือนกระจก ระบบการตรวจวัดและประเมินผล ฯลฯ แต่ยังไม่ได้พิจารณาถึงกลุ่มประชากรต่าง ๆ ที่สามารถเข้ามาเป็นกลไกหนึ่งในการสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกที่ครอบคลุมในทุกสาขา (ยกเว้นสาขาป่าไม้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มประชากรที่อาศัยในเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติ) ดังนั้น จุดตั้งต้นควรเริ่มจากการหารือเกี่ยวกับประชากรกลุ่มต่าง ๆ (ผ่าน lens ในการจำแนก) กลุ่มประชากรที่มีศักยภาพในการสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจก

7.2.4 กลไก/แพลตฟอร์มที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การทำความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับนิยามของคำว่า Gender การจัดเก็บข้อมูลที่สะท้อนมิติด้านเพศสภาพ หรือการหาแนวทางบูรณาการมิติด้านเพศสภาพเข้าไปในช่องทางต่าง ๆ ของแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติหรือแผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ พ.ศ. 2564-2573 จำเป็นต้องมีกลไก/แพลตฟอร์มในการประสานงานและการหารือเพื่อที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองอย่างต่อเนื่อง จุดตั้งต้นสำหรับเรื่องนี้อาจเริ่มจากกลไกที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน เช่น คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพ โดยอาจพิจารณาเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอีกด้านหนึ่งเข้ามาร่วมหารือด้วย อาทิ เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพเข้าประชุมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดทำแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น อีกแนวทางหนึ่ง คือ การสร้างแพลตฟอร์มที่ครอบคลุมหน่วยงาน สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ รวมถึงตัวแทนกลุ่มประชากรต่าง ๆ เข้ามาร่วมหารือโดยตรงเพื่อเป็นการนำร่องในการบูรณาการ มิติเพศสภาพ โดยอาจขอรับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศซึ่งมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการทั้งด้านบุคคลากรและงบประมาณ มาเป็นหน่วยประสานงานบริหารจัดการ และสนับสนุนด้านงบประมาณ

7.2.5 การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการผลิตสภาพภูมิอากาศและมิติด้านเพศสภาพในบริบทของประเทศไทย

การพิจารณามิติ/สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เชื้อชาติ/ศาสนา ซึ่งมีลักษณะเป็น Multiple lens เพื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความเปราะบางของกลุ่มประชากรต่าง ๆ ต่อปัจจัยการ

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศดังที่กล่าวไว้ข้างต้นภายใต้หัวข้อ 7.2.3 ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็กผู้หญิง แม่เลี้ยงเดี่ยวสตรีมีครรภ์ สตรีสูงวัย ผู้พิการเพศหญิง เกษตรกรเพศหญิง ไรท์ที่ทำกิน แรงงานข้ามชาติเพศหญิง ฯลฯ จำเป็นต้องอิงกับข้อเท็จจริงหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ ผ่านการวิจัยเชิงลึกในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนความเป็นจริง เกี่ยวกับระดับความเปราะบางและความอ่อนไหวต่อปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และนัยยะต่อความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะกระทบต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แม้ว่าปัจจุบันจะมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอยู่บ้าง แต่หากประเทศไทยต้องการผนวกมิติด้านเพศสภาพเข้าไปในการจัดทำแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างจริงจัง จำเป็นต้องสร้างฐานงานวิจัยด้านนี้อย่างเป็นระบบ

จุดตั้งต้นในเรื่องนี้อาจเริ่มจากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ช่องว่างและความต้องการ (Gap and need analysis) จัดลำดับความจำเป็น (Prioritization) และเสริมสร้างขีดความสามารถในการวิจัยประเด็นเพศสภาพของสถาบันวิจัยต่างๆ มูลนิธิ/องค์กรภาคเอกชน เพื่อให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งในการสนับสนุนการวิจัยเชิงลึกสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในอนาคตต่อไป

ภาษาไทย

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (ม.ป.ป.). คู่มือการจัดการภัยพิบัติ: มุมมองมิติหญิงชาย. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว; กรุงเทพฯ.

บุญสืบ โสโสม. (2560). การคำนึงเรื่องเพศสภาพ: สมรรถนะที่สำคัญสำหรับการศึกษาพยาบาล Gender-Perspective Concerning: Essential Competence for Nursing Education. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา; ชลบุรี. ปีที่ 25 ฉบับที่ 2.

แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

แผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านสาธารณสุข ระยะที่ 1 พ.ศ. 2563 – 2573. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, นนทบุรี.

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565). กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรุงเทพฯ.

แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) (6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (18) ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2561-2580). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), กรุงเทพฯ.

แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 – 2593. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

แผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ พ.ศ. 2564 – 2573.

พีรดา ภูมิสวัสดิ. (2563). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว; กรุงเทพฯ. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก วันที่ 13 ตุลาคม 2561.

(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), กรุงเทพฯ.

วิชาญ ทราโยอัน. (2558). เพศสภาพ. คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร; กรุงเทพฯ. สืบค้นออนไลน์จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/521204>

ศิริพร สโครบานะ และวรัญญา เกื้อนุ่น. (2550). ชนชั้น ชายขอบ เพศสภาพ และภัยพิบัติ: กรณีศึกษากับผลกระทบต่อผู้หญิง. มูลนิธิผู้หญิง; กรุงเทพฯ.

ภาษาอังกฤษ

Bäthge, S., 2010, ‘Climate Change and Gender: Economic Empowerment of Women through Climate Mitigation and Adaptation?’, GTZ Working Papers, GTZ, Eschborn.

Building Nigeria’s Response to Climate Change (BNRCC.). (2011). “Gender and Climate Change Adaptation: Tools for Community-Level Action in Nigeria” (Ibadan, Nigeria: Nigerian Environmental Study/Action Team—NEST.

Hankivsky, O., and Jordan-Zachery, J. S. (2019). Introduction: Bringing Intersectionality to Public Policy. *The Palgrave Handbook of Intersectionality in Public Policy*, 1–28.

Hurlock, E.B. (1978). *Child Development (Psychology)*. McGraw-Hill Education (ISE Editions).

Johnson, K. and M. Boyland. (2018). Climate change, young women, and girls: vulnerability, impacts and adaptation in northern Thailand. Stockholm Environment Institute (SEI) Asia Centre in Bangkok, Thailand.

Lane, R. and McNaught, R., (2009). Building gendered approaches to adaptation in the Pacific. *Gender & Development* 17, no. 1, pp. 67–80.

Liberia NAP 2020-2030. Environment Protection Agency, Republic of Liberia.

Liberia NAPA 2008. Environment Protection Agency, Republic of Liberia.

Liberia’s Revised NDC 2021. Environment Protection Agency, Republic of Liberia.

Malawi Updated NDC 2021. Environmental Affairs Department, Ministry of Forestry and Natural Resources, Malawi.

Malawi’s NAP Framework 2020. Environmental Affairs Department, Ministry of Natural Resources, Energy and Mining, Malawi.

Malawi’s NAPA 2006. Environmental Affairs Department, Ministry of Mines, Natural Resources and Environment, Malawi.

NAP Global Network & UNFCCC. (2019). Toolkit for a gender-responsive process to formulate and implement National Adaptation Plans (NAPs). Dazé, A., and Church, C. (lead authors). Winnipeg: International Institute for Sustainable Development. Retrieved from www.napglobalnetwork.org

- National Climate Change Action Plan (NCCAP) 2011-2028. Climate Change Commission, The Philippines.
- Osman-Elasha. (n.d.). Women...In the Shadow of Climate Change. Retrieved from <https://www.un.org/en/chronicle/article/womenin-shadow-climate-change>
- Parsertcharoensuk, R. (2021). Gender Analysis for interface project on Climate Policy in Thailand with focus on Marine and Coastal Biodiversity. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH; Bangkok, Thailand.
- Philippines Nationally Determined Contribution 2021. Climate Change Commission, The Philippines.
- Philippines NDC 2021 Quick Facts. Climate Change Commission, The Philippines.
- UN WOMEN. (2022). Explainer: How gender inequality and climate change are interconnected. Retrieved from <https://www.unwomen.org/en/news-stories/explainer/2022/02/explainer-how-gender-inequality-and-climate-change-are-interconnected>
- United Nations Development Programme (UNDP.) (2016). Gender Equality in National Climate Action: Planning for Gender-Responsive Nationally Determined Contributions. USA. Retrieved from <https://www.undp.org/publications/gender-equality-national-climate-action-planning-gender-responsive-nationally-determined-contributions>
- World Bank. (2012). World Development Report 2012: Gender Equality and Development. World Bank; Washington, D.C.
- World Economic Forum. (2022). Global Gender Gap Report 2022. Switzerland. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2022/>
- Zusman, E., Lee, S.Y., Rojas, A. and Adams, L. (2016). Mainstreaming gender into Climate Mitigation Activities: Guidelines for Policy Makers and Proposal Developers. Asian Development Bank.

สืบค้นบทความออนไลน์

<http://law.m-society.go.th/law2016/uploads/lawfile/594cc091ca739.pdf>

[https://climateactiontracker.org/countries/thailand/policies-action/#:~:text=Under%20the%20Climate%20Change%20Master,Resources%20and%20Environment%2C%202015\).](https://climateactiontracker.org/countries/thailand/policies-action/#:~:text=Under%20the%20Climate%20Change%20Master,Resources%20and%20Environment%2C%202015).)

In-depth Analysis Report

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand with focus on the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP)”

<https://unfccc.int/topics/gender/the-big-picture/introduction-to-gender-and-climate-change/the-gender-action-plan-1>

<https://www.carbonbrief.org/tackling-gender-inequality-is-crucial-for-climate-adaptation/>

https://www.globalcitizen.org/en/content/how-climate-change-affects-women/?template=next&gclid=CjwKCAjws8yUBhA1EiwAi_tpEazfil_8im_M5rNBX5x5w95Ji66jPU0TgMqd95AqU6uX3mGfWxSzxoCFvgQAvD_BwE

https://www.un.org/womenwatch/feature/climate_change/downloads/Women_and_Climate_Change_Factsheet.pdf

https://www.unisdr.org/files/48152_disasterandgenderstatistics.pdf

<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/03/25/women-in-half-the-world-still-denied-land-property-rights-despite-laws>

ภาคผนวก

สรุปข้อเสนอแนะจากการประชุม Stakeholder Consultation

Supported by:

on the basis of a decision
by the German Bundestag

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

TDRI THAILAND
DEVELOPMENT
RESEARCH
INSTITUTE
FOUNDATION

การประชุมรับฟังความคิดเห็นในหัวข้อ

“Gender Analysis for Climate Policy in Thailand”

วันที่ 22 สิงหาคม 2565 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ห้องกมลมาศ โรงแรมสุโกศล กรุงเทพฯ

ดาวน์โหลดเอกสารประกอบการประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 27 ท่าน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ผู้แทนจากองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ)
- 2) ผู้แทนจาก UNDP ประเทศไทย
- 3) ผู้แทนจาก WHO ประเทศไทย
- 4) ผู้แทนจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) ผู้แทนจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
- 6) ผู้แทนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 7) ผู้แทนจากกรมพัฒนาชุมชน
- 8) ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- 9) ผู้แทนจากมูลนิธิรักษ์ไทย
- 10) ผู้แทนจาก Collaborating Center for Clean Air and Climate Change ม.ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
- 11) ผู้แทนจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ในฐานะคณะวิจัย

สรุปข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม

1. นิยามของคำว่า Gender ในบริบทของประเทศไทย

ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความเห็นว่านิยามของคำว่า Gender น่าจะต้องครอบคลุมมากกว่าความเป็นหญิง-ชาย (Binary Gender) และควรครอบคลุมกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศด้วย เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้มีข้อจำกัดหลายประการและอาจมีความเปราะบางเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอาจจะซ้ำเติมความเปราะบางที่มีอยู่เป็นทุนเดิม นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมบางท่านมองว่าปัจจุบันกฎหมายเริ่มขยายของเขตของคำว่า Gender มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เป็นต้น ผู้เข้าร่วมประชุมยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือในอนาคต น่าจะต้องระบุขอบเขตให้ชัดเจนว่ากลุ่มเพศสภาพที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีกลุ่มใดบ้าง

2. การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศสภาพผ่าน Multiple Lens

ผู้เข้าร่วมประชุมบางท่านมีความเห็นว่าในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศสภาพ ไม่สามารถพิจารณาเฉพาะมิติเพศสภาพเพียงเท่านั้น ควรพิจารณาให้กว้างขึ้น เนื่องจากเพศสภาพเป็นประเด็นที่มีลักษณะเป็น Cross-cutting มีความเชื่อมโยงกับมิติทางเศรษฐกิจและสังคมหลายมิติ เช่น ปัญหาความยากจน การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เสี่ยงภัย อาชีพ ลักษณะครัวเรือน ความพิการ อายุ ฯลฯ ดังนั้น ในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างมิติเพศสภาพและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ควรมองหรือพิจารณาผ่าน Multiple Lens โดยนำมิติเพศสภาพมาวิเคราะห์ในลักษณะภาพตัดขวางกับมิติด้านเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ การที่มองผ่าน Lens ที่ซ้อนทับกันหลายชั้นช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำและความเปราะบางที่มีความซับซ้อนในหลายมิติ ตัวอย่างการพิจารณาผ่าน Multiple Lens เช่น หญิงพิการทางสายตาหรือทางหูที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลอาจไม่สามารถเข้าถึงการเตือนภัยล่วงหน้า ชายชราที่ประกอบอาชีพที่เปราะบางกับปัจจัยด้านภูมิอากาศอาจมีความเสี่ยงสูง เป็นต้น ดังนั้น การจัดทำการวิเคราะห์ Lens เหล่านี้ผ่านเมตริกซ์ความเปราะบาง (Vulnerability matrix) จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

อย่างไรก็ดี ในการวิเคราะห์ข้อมูลผ่าน Multiple Lens นั้น ข้อมูลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ข้อมูลที่ต้องเก็บครอบคลุมมากกว่าข้อมูลเพศ แต่ต้องครอบคลุมข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ด้วย อาทิ อายุ อาชีพ ลักษณะครัวเรือน สถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยว่าอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยหรือไม่ ฯลฯ เนื่องด้วยข้อมูลเหล่านี้มักจะมีการรวบรวมในระดับจุลภาค (Micro) เช่น ชุมชน จังหวัด ฯลฯ มากกว่าระดับมหภาค (Macro) เช่น ประเทศ ฯลฯ ดังนั้น หากจะดำเนินการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมิติเพศสภาพผ่าน Multiple Lens อาจพิจารณาเริ่มวิเคราะห์จากสเกลเล็ก ๆ ก่อน แล้วค่อยขยายผลให้ครอบคลุมพื้นที่อื่นที่มีขนาดใหญ่ขึ้นต่อไป นอกจากนี้ ควรมีการระบุสถานการณ์ภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลว่าครอบคลุมข้อมูลอะไรบ้างแล้ว และยังมีช่องว่างด้านข้อมูลอะไรเพิ่มเติม

3. มิติเพศสภาพและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

นอกจากการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อกลุ่มเพศสภาพต่าง ๆ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการพิจารณาบทบาทหรือ Contribution ของกลุ่มเพศสภาพต่าง ๆ ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Climate Change Mitigation) ด้วย ตัวอย่างเช่น ในประเทศกัมพูชา มีการดำเนินโครงการซึ่งผู้หญิงมีบทบาทด้านการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นต้น ดังนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมอยากให้มีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวอย่างการดำเนินการของกลุ่มเพศสภาพต่าง ๆ ในประเทศไทยในการสนับสนุนการทำงานด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ด้วย

4. การพิจารณาผลประโยชน์ร่วม (Co-benefits) ระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหาด้านอื่น ๆ

เนื่องจากกลุ่มผู้หญิงส่วนใหญ่มีบทบาทในการทำอาหารสำหรับสมาชิกในครัวเรือน และในกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะยากจนและอยู่ในพื้นที่ชนบท/พื้นที่ห่างไกล ยังจำเป็นต้องใช้ฟืนและการเผาเชื้อเพลิงฟอสซิลในการทำอาหาร ซึ่งก่อให้เกิดทั้งการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการเผาไหม้และปัญหามลพิษทางอากาศซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้หญิง ดังนั้น หากสามารถพิจารณานโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมุมมองของผลประโยชน์ร่วม (Co-benefits) ได้ กล่าวคือทั้งการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ ก็จะสามารถนำไปสู่ผลกระทบ (Impacts) ที่เป็นรูปธรรมได้

5. ความคืบหน้าในการดำเนินงานของหน่วยงานด้านสตรีและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการจัดการภัยพิบัติ

จากข้อมูลของผู้แทนกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่าที่ผ่านมาทางกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้มีการจัดทำคู่มือจัดทำงบประมาณที่มีการคำนึงถึงมิติเพศภาวะ โดยมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเข้าร่วม สำหรับด้านการเสริมสร้างองค์ความรู้ นั้น ทางกรมฯ ได้มีการจัดทำคู่มือการจัดการภัยพิบัติในมิติหญิงชายร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการจัดทำรายงานการจัดการเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในมิติเพศภาวะ การเสริมสร้างความรู้แก่หน่วยงานในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และผู้นำสตรีในระดับจังหวัด รวมถึงให้ความรู้แก่เกษตรกรและชาวประมงพื้นบ้านในภูมิภาคต่าง ๆ

6. การบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในการบูรณาการมิติเพศสภาพในแผนและนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Mainstreaming) นั้น อาจพิจารณาเพิ่มเติมตัวอย่างของต่างประเทศที่มีการดำเนินการด้านนี้ รวมถึงระบุรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ประกอบการ Mainstreaming ด้วย